

**Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту
кафедра Безпеки життєдіяльності та права**

Півненко Л.В.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
Навчально-науковий інститут
механотроніки і систем менеджменту
кафедра Безпеки життєдіяльності та права

Півненко Л.В.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання

до практичних (семінарських) занять
та самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Затверджено
Рішенням Науково-методичної
ради ННІ МСМ ХНТУСГ
Протокол № 5 від 27 січня 2021 року

Харків – 2021

Схвалено на засіданні кафедри Безпеки життєдіяльності та права ННІ МСМ Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (Протокол № 6 від 2 лютого 2021 року)

Укладач:

Півненко Л. В. – старший викладач кафедри Безпеки життєдіяльності та права Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.

Рецензенти:

Павликівський В. І. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та адміністративного права Харківського університету.

Ященко А. М. - доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і криминології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Кримінальний процес України: Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право». Х. ФОП Леонов ДС. - 2021. – 131 с.

Методичні вказівки та завдання для практичних (семінарських) занять та самостійної роботи розроблені відповідно до навчальної програми та призначені для надання допомоги студентам у засвоєнні основних тем навчальної дисципліни «Кримінальний процес України» з урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України, сучасних досягнень науки, а також специфіки викладання дисципліни для студентів вищих навчальних закладів.

Видання призначене для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 081 «Право».

ВСТУП

Найбільш пріоритетними напрямками курсу України на розбудову правової держави є визнання, дотримання й захист конституційних прав та свобод людини і громадянина. Особливого значення вони набувають у сфері кримінальної процесуальної діяльності, де права та свободи людини, зокрема права на свободу й особисту недоторканість, недоторканність житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, невтручання в особисте й сімейне життя зазнають суттєвого обмеження у зв'язку з кримінальним провадженням. Оволодіння студентами знаннями з теорії та практики кримінальної процесуальної діяльності потребує вивчення курсу Кримінальний процес України, що є запорукою їхньої подальшої ефективної діяльності як юристів – професіоналів у сфері кримінального судочинства. Кримінальний процес України – одна із основних, фундаментальних та базових юридичних дисциплін при підготовці високо - кваліфікованих спеціалістів правників у вищих навчальних закладах.

Мета вивчення дисципліни Кримінальний процес України полягає у формуванні високого рівня компетентності студентів у сфері кримінального судочинства з урахуванням останніх досягнень правової науки та міжнародного досвіду; оволодіння глибокими теоретичними знаннями щодо діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, судового розгляду, виконання судових рішень, а також формування практичних навичок правильного застосування кримінального процесуального закону при проведенні процесуальних дій, прийнятті та оформленні процесуальних рішень, а також формуванні ґрунтовних знань про сучасні тенденції розвитку кримінального процесуального права України.

Курс навчальної дисципліни Кримінальний процес України складається з Загальної та Особливої частини, що повністю відповідає структурі Кримінального процесуального кодексу України. У Загальній частині розглядаються поняття і завдання кримінального процесу, його основні наукові категорії, система стадій, джерела кримінального процесуального права України, засади кримінального процесу, особливості правового статусу суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, основи доказового права, приводи та підстави застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Особлива частина присвячена докладному вивченню процесуальної діяльності, що відбувається у кожній стадії кримінального провадження, особливих порядків кримінального провадження, а також міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни Кримінальний процес України студент **повинен знати:**

- теоретичні основи кримінального процесуального права;

- зміст норм кримінального процесуального права, які регулюють діяльність, пов'язану із здійсненням кримінального провадження;
- практику застосування кримінального та кримінального процесуального законодавства та пов'язані з цим проблеми;
- основні проблеми кримінальної процесуальної доктрини і практики;
- основні наукові тенденції та вдосконалення кримінального процесуального законодавства.

Студент після опанування курсу *повинен вміти:*

- правильно тлумачити і застосовувати норми кримінального процесуального права;
- визначати, обґрунтовувати і обстоювати свою правову позицію;
- розмежовувати стадії кримінального провадження та знати їхні особливості;
- розв'язувати практичні ситуації, пов'язані із застосуванням кримінальних процесуальних норм;
- самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Вивчення дисципліни «Кримінальний процес України» проходить у формі лекцій, семінарських занять, практичних занять та самостійної роботи.

Метою аудиторних занять є систематизоване засвоєння студентами теоретичних знань про поняття, завдання, основні принципи та інститути кримінального процесу, поняття, види та загальну характеристику стадій кримінального процесу, кримінально-процесуального законодавства, суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності, судового розгляду кримінальних справ та провадження особливих, диференційованих форм у кримінальному судочинстві. Аудиторні заняття передбачають форми контролю засвоєння змісту дисципліни.

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем, сприйняття цього матеріалу студентами. За своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організує обговорення попередньо визначених питань, до яких студенти повинні готувати тези виступів. Результати самостійної роботи по підготовці до семінару, та безпосередня робота на семінарі фіксується у робочому зошиті семінарських та практичних занять, ведення якого є обов'язковим для кожного студента. Робота на семінарському занятті також передбачає доповіді за попередньо підготовленими студентами рефератами. Викладач оцінює виступи студентів, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на яких студенти повинні набути навичок практичного застосування положень кримінального процесуального законодавства України до конкретних життєвих ситуацій, закріпити теоретичні знання з предмету.

Мета практичного заняття – поглиблене і систематичне вивчення найбільш складних і важливих тем навчальної дисципліни «Кримінальний процес України». Практичні заняття покликані не стільки повторювати, скільки поповнювати і конкретизувати матеріал лекційного курсу і навчальної літератури.

Завдання для практичних занять студент виконує у письмовій формі. Тему та номери завдань призначає викладач відповідно до збірника завдань для практичних занять.

Під час практичних занять студенти під контролем викладача обговорюють рішення практичних завдань. Відповіді на кожне питання повинні бути мотивованими з обов'язковим посиленням на відповідну норму Кримінального процесуального кодексу України. Вимоги до усних

відповідей студентів на практичних заняттях є загальноприйнятими. Спочатку зачитується зміст завдання (фабула задачі), а потім письмове рішення з необхідними коментарями та поясненнями. В обговоренні рішення беруть участь усі студенти групи.

Викладач оцінює вірність, повноту й обґрунтованість рішень, викладених студентами, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо.

Викладач, який проводить заняття, підводить підсумки обговорення, робить зауваження щодо неточних, некоректних і помилкових рішення студентів та формулює правильні відповіді на поставлені у завданні питання.

При повній і правильній відповіді на питання, які стоять у завданні, викладач може змінити деякі вихідні дані цього завдання, щоб змусити студента зайнятися пошуком іншої відповіді. Такий підхід викладача до можливих варіантів розвитку ситуації і способів їх вирішення не тільки створює робочу обстановку у групі, активізує студентів, а й викликає у них особливий інтерес до проведення таких занять.

Непідготовленість до заняття, відсутність письмових рішень домашнього завдання чи пропуск заняття (незалежно від причин) тягне за собою обов'язкове його відпрацювання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом студентами у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Самостійна робота складається з опрацювання конспекту лекцій, підготовки до семінарських та практичних занять, самостійного освоєння навчального матеріалу за окремими темами, ознайомлення з нормативними актами та рекомендованою літературою.

Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручник, навчальні та навчально-методичні посібники та матеріали, конспект лекцій викладача, методичними рекомендаціями тощо. Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах, а також і в домашніх умовах.

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни Кримінальний процес України визначається у Навчально-методичних матеріалах до семінарських та практичних занять, а також завданнями та вказівками викладача, що проводить заняття у групі.

При оцінюванні самостійної роботи враховується повнота, точність і правильність викладу студентом матеріалу, вміння зосереджувати увагу на основних положеннях, а також використання першоджерел.

Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- підготовка і презентація рефератів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну із форм наукового дослідження на певну тему, творчо перероблену на основі ознайомлення зі станом сучасних наукових досліджень або виклад основних положень певних видань чи їх частин.

Реферат має бути виконано самостійно. Мета написання реферату полягає у набутті студентом знань з Кримінального процесу України, вміння та навичок працювати з науковою літературою самостійно аналізувати та узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

Реалізація таких цілей втілюється у життя шляхом поступового розв'язання наступних задач:

- вивчення літератури з певного питання;
- вивчення інформації, яка міститься у літературі або в ресурсах Інтернету;

- збір і узагальнення матеріалу;
- складання плану реферату;
- написання реферату;
- оформлення реферату

За допомогою рефератів студент глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та доповідати про результати своєї праці.

Студент самостійно обирає тему реферату із запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох студентів за однією і тією ж темою реферату. У такому разі на семінарських заняттях один з них доповідає, а інші виступають з доповненнями чи уточненнями. Студент може в рамках навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

Перш ніж починати безпосередньо збирати матеріал, потрібно скласти список літератури, у якій висвітлюється проблема, обрана у якості теми реферату. Слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню рекомендованої літератури до дисципліни. Однак запропонований перелік не повинен обмежувати ініціативу студента. У разі необхідності використовуються інші джерела.

План реферату відображує його суть. Це схематичний вираз того, що хоче довести автор. Після ознайомлення з літературою студент складає план реферату, у якому конкретизує питання обраної теми та який включає в себе:

- вступ;
- основну частину (виклад змісту теми);
- висновки;
- список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, у якому стисло обґрунтовується актуальність, чому обрана саме ця тема, чим зумовлений інтерес до неї, наукова і практична значимість обраної теми, формулюється мета та завдання дослідження. Подається короткий огляд літератури з теми реферату.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, у яких мають бути послідовно розглянуті усі питання плану.

Заключна частина реферату має містити висновки, у яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації з досліджуваної проблематики. Висновки повинні прямо відповідати поставленим у вступі задачам.

Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу. Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним, літературно грамотним, без повторень. У рефераті необхідно

висловлювати своє ставлення до обраної проблеми. Усі міркування потрібно аргументувати.

Починається робота з *титульного листа*. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи.

Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату.

Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати **20 друкованих сторінок** тексту.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. В список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання у самій роботі.

Зміст реферату студент повинен доповідати на: семінарі, кружку, науковій конференції. Попередньо підготувавши тези доповіді, студент протягом 7-10 хвилин коротко викладає основні положення своєї роботи, оскільки вільний виклад значно поліпшує сприйняття матеріалу слухачами. Після доповіді автор відповідає на питання, поставлені слухачами або ж викладачем під час перевірки реферату. Потім виступають опоненти, які заздалегідь знайомляться з текстом реферату (орієнтуються у даній проблематиці), відзначаючи сильні та слабкі сторони реферату. На основі обговорення написаного та повідомленого реферату студенту виставляється відповідна оцінка.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Розв'язання практичних завдань є окремою формою вивчення навчальної дисципліни Кримінальний процес України, яка спрямована на оволодіння навичками щодо практики застосування норм цієї галузі права.

Основними цілями розв'язання задач з навчальної дисципліни Кримінальний процес України є:

1. Досягнення високого рівня обґрунтування власної правової оцінки фактичних обставин поданої ситуації.
2. Розвиток вмінь надавати окрему правову оцінку конкретно представлених фактичних обставин запропонованої ситуації.
3. Максимальне наближення навчальних форм засвоєння кримінального процесу до змісту конкретних правових елементів відповідних процесуальних документів реальних кримінальних проваджень.
4. Закріплення навичок самостійної роботи студентів з нормативним матеріалом кримінально-процесуального характеру.

Будь-яке практичне завдання складається з декількох частин:

- а) умови (фабула завдання);
- б) питання.

Фабулою завдання є інформація про уявні події, можливо пов'язані з певними діями правозастосовників. Завдання полягає у вимозі представити студентом висновки, що зроблені самостійно: або про представлену ситуацію, або правову оцінку ситуації чи оцінку дій правозастосовників.

Вирішення практичного завдання включає в себе декілька послідовних етапів:

- 1) юридична оцінка наданої практичної ситуації;
- 2) власна правова оцінка наведеної ситуації;
- 3) обґрунтування власної правової оцінки студентом із відповідними посиланнями на норми чинного законодавства;
- 4) формулювання остаточної відповіді на поставлені у задачі запитання.

Юридична оцінка практичної ситуації повинна базуватися на представленій у практичному завданні інформації про певну життєву ситуацію. Використовуючи знання, отримані у процесі вивчення теорії кримінального процесу, студент повинен випрацювати власну позицію щодо оцінки події.

Оскільки умови задачі не можуть бути викладені з урахуванням усіх можливостей і абсолютно повно, перш за все необхідно напрацювати декілька пріоритетних напрямків вирішення завдання. Підбираючи аргументи щодо кожного з них, відкидаються найменш вірні та найменш аргументовані варіанти.

Після обрання найбільш оптимального варіанту, формулюється розгорнута відповідь із викладенням власних аргументів стосовно саме такого варіанту. Рішення повинно бути розгорнутим, аргументованим із посиланням на норми чинного Кримінального процесуального законодавства України.

Формула рішення повинна слідувати за основними положеннями, аргументами та містити їх підсумок, що знаходить вираження у чіткій відповіді на поставлені у задачі питання. При вирішенні завдання студент повинен користуватися нормами чинного законодавства, власними знаннями, отриманими при вивченні курсу «Кримінальний процес України», теоретичними надбаннями науки кримінального процесуального права.

ЗРАЗОК РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧІ

Фабула. Для захисту Клименка, який обвинувачувався у зловживанні службовим становищем, на досудовому слідстві був запрошений адвокат Сидоренко, з яким була укладено угода на ведення справи у місцевому суді.

Адвокату повідомили, що слухання справи відбудеться 6 вересня п. р., але він не зміг взяти участь у процесі в цей день у зв'язку з виїздом у відрядження до апеляційного суду. Зважаючи на це, місцевий суд призначив для участі у справі адвоката Волошина.

Клименко у місцевому суді заявив клопотання, щоб його захищав адвокат Сидоренко, не погоджуючись на заміну його адвокатом Волошином.

Місцевий суд, пославшись на те, що адвокат Сидоренко перебуватиме у відрядженні до 16 вересня, виніс постанову про розгляд справи без участі адвоката.

Оцініть правильність рішень місцевого суду. Яке рішення повинен був прийняти суд.

Рішення. Дана задача стосується теми засади (принципи) кримінального процесу. Засади (принципи) кримінального процесу це закріплені в Конституції України та у Кримінальному процесуальному кодексі України фундаментальні (базові) керівні для учасників провадження положення, що виражають і визначають найістотніші властивості провадження, вимоги до правил і способу діяльності насамперед органів і службових осіб, які ведуть кримінальне провадження, та є гарантіями забезпечення дотримання прав, свобод, законних інтересів тих учасників провадження, які залучаються до нього, а в підсумку – виконання завдань кримінального провадження.

Виходячи з фабули задачі можна сказати, що рішення місцевого суду були не обґрунтованими і не законними, такими які не відповідають принципам кримінального процесу, так як були порушені норми Конституції України та Кримінального процесуального кодексу України. Конституція

України у Розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» закріплює основні засади (принципи) кримінального судочинства. Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

У ст. 129 Конституції України закріплено основні засади судочинства, і відповідно до п. 5 вказаної правової норми основною засадою (принципом) кримінального судочинства є забезпечення обвинуваченому права на захист.

Дані конституційні положення знайшли своє відображення у Кримінальному процесуальному кодексі України, зокрема у ст. 20 КПК України «Забезпечення права на захист», зазначено, що підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені Кодексом.

Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

Принцип забезпечення права на захист за своїм змістом є ширшим за право на захист, так як в першу чергу кореспондується до державних органів, які ведуть кримінальний процес забезпечити можливість підозрюваного, обвинуваченого скористатися своїм конституційним правом – правом на захист.

Відповідно до стаття 131-² Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Захисником у кримінальному процесі, відповідно до ст. 45 КПК України є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

КПК України передбачає дві форми участі захисника – за угодою та за призначенням. Відповідно до ст. 48 КПК України захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані

утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

Стаття 49 КПК України закріплює процесуальний порядок залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням. Відповідно, до вказаної правової норми слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:

1) участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника;

2) підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) якщо слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

Стаття 324 КПК України зазначає, якщо в судове засідання не прибув за повідомленням прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, *суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду*. Одночасно, якщо причина неприбуття є неповажною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності.

Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуєчий пропонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника. Якщо у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття в судове засідання захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, суд відкладає судовий розгляд на необхідний для з'явлення захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

Прокурору та захисникові, які раніше не брали участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі у судовому засіданні.

Виходячи з умови задачі, можна констатувати, що у даному випадку адвокат Сидоренко приймав участь у кримінальному провадженні на підставі угоди з обвинуваченим Клименком, який не розривав з ним угоду про надання правової допомоги. Проаналізувавши норми Конституції та КПК України, можна з впевненістю зазначити, що рішення місцевого суду про призначення адвоката Волошина, а потім рішення про розгляд справи без участі адвоката є не правильними, не

законними і необґрунтованими так, як порушують основні засади (принципи) кримінального процесу.

Зокрема у даному випадку порушено норми Конституції України та КПК України, у яких закріплені наступні засади (принципи):

Стаття 8. Верховенство права

Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. *(Порушено фундаментальне конституційне право людини – право на захист).*

Стаття 9. Законність

Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. *(Порушено процесуальний порядок заміни захисника, та проведено судовий розгляд без участі захисника).*

Стаття 20. Забезпечення права на захист

Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. *(Обвинувачений не зміг скористатися правовою допомогою обраного ним захисника).*

Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості

Кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником. *(Сторона захисту була позбавлена можливості повно і обґрунтовано відстоювати свою правову позицію. Що в свою чергу не може сприяти винесенню обґрунтованого, всебічно мотивованого, законного рішення суду).*

У даному випадку місцевий суд, повинен був відкласти судовий розгляд, з огляду на те, що відповідно до ст. 324 КПК України якщо в судовому засіданні не прибув за повідомленням захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Якщо подальша участь у судовому провадженні захисника неможлива, головуєчий пропонує обвинуваченому протягом трьох днів обрати собі іншого захисника. Якщо

в кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття в судове засідання захисника, обраного обвинуваченим, протягом трьох днів неможливе, суд відкладає судовий розгляд на необхідний для з'явлення захисника строк або одночасно з відкладенням судового розгляду залучає захисника для здійснення захисту за призначенням.

Захисникові, який раніше не брав участі у кримінальному провадженні, суд зобов'язаний надати час, достатній для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки до участі в судовому засіданні. В даному випадку адвокат Сидоренко, який був обраний обвинуваченим був відсутній 10 днів, а для ознайомлення нового адвоката з матеріалами кримінального провадження цього часу може бути недостатньо для належної підготовки до судового засідання, суд повинен був відкласти судове засідання до того часу, коли з'явиться адвокат Романенко.

З огляду на численні порушення Кримінального процесуального кодексу України рішення місцевого суду повинно бути скасоване і призначений новий судовий розгляд.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкова оцінка знань студентів залежить від способів або підходів, що застосовуються при визначенні рівня знань студента. Вони, в свою чергу, залежать від форми навчання студента.

У разі оцінювання знань студента заочної форми навчання, то воно проводиться на ґрунті усної\письмової відповіді на екзаменаційний (три питання) або заліковий білет (два питання), який студент отримує на підсумковому контролі, що знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, або за системою ECTS.

У разі оцінки знань студентів денної форми навчання, підсумкова оцінка знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, та за системою ECTS, яка визначається сумою балів, набраних студентом при виконанні окремих видів робіт. Бали за проведену роботу нараховуються при оцінюванні відповідей на практичних заняттях, поточних модульних контролів, іспиту (у разі його складання).

При складанні семестрового екзамену, кількість балів, відведених на поточний контроль, складає не більше 60 за 100 бальною шкалою.

При складанні заліку, кількість балів, підсумкова оцінка виставляються за результатами поточного контролю за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, модульних контролів. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та

студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Оскільки основним завданням поточного контролю є встановлення і оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, допускається опитування студентів і під час лекційних занять.

Оцінки на семінарському, практичному занятті, які виставляються студенту, заносяться до журналу обліку роботи викладача в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття. Форми і методи опитування обирає викладач. Студенти, що були відсутніми на занятті, зобов'язані відпрацювати його.

Модуль (проміжна атестація) проводиться після вивчення матеріалу певних змістових модулів, на які поділено програмний матеріал.

Форма модульного контролю розробляється лектором або провідним викладачем з дисципліни у вигляді тестів, письмової контрольної, колоквіуму, тощо.

Підсумкова оцінка з модуля це – сумарна оцінка, зі своїм ваговим коефіцієнтом, з усіх видів робіт, що входять до модуля.

Підсумкову модульну оцінку викладач заносить до «Модульної відомості», яка надається йому старостою групи, та фіксує її у журналі обліку роботи викладача. Семестровий контроль з навчальної дисципліни Кримінальний процес України проводиться у формах семестрового заліку та в наступному семестрі семестрового іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

При складанні заліку з курсу «Кримінальний процес України» підведення підсумку засвоєння студентом навчального матеріалу за семестр здійснюється виключно на підставі суми балів, набраної студентом за результатами практичних занять, самостійної роботи, виконанням модульних контрольних робіт шляхом переводу її в залікову оцінку «зараховано», «не зараховано» без присутності студента.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід.

Результати складання іспитів оцінюються за національною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно"), за 100-бальною рейтинговою шкалою і шкалою ECTS і вносяться в екзаменаційну відомість.

Оцінювання проводиться за п'ятибальною шкалою.

Оцінка «відмінно» має місце, якщо студент активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань, що виносяться на практичне

заняття, здатний викласти та аргументувати власне бачення розв'язання практичного завдання з даної тематики, проявляє здібність до підбивання висновків на підставі огляду викладеного матеріалу.

Оцінка «добре» має місце при дотриманні таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу послідовне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні нормативні акти, узагальнення судової практики та літературні джерела, викладення питань повинно логічно завершуватися самостійними висновками. Але, у відповіді студента допускаються окремі неточності, незначні помилки, відсутня виключна та беззаперечна аргументованість.

Оцінка «задовільно» має місце у тому разі, коли студент у цілому оволодів основним масивом питань з даної теми, проявляє основні знання лекційного та нормативного матеріалу, літератури, намагається робити висновки й розв'язувати практичні завдання. Але, студент на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за вимогою викладача, питання висвітлюються неповно, у відповідях містяться серйозні помилки.

Оцінка «незадовільно» виставляється у разі, коли студент виявив повну неспроможність висвітлити питання, у випадках, коли питання висвітлені неправильно, практичні завдання вирішені невірно.

Оцінка з навчальної дисципліни Кримінальний процес України за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного та підсумкового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS.

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		Іспит	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

МОДУЛЬ 1. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Тема 1. Поняття, завдання і система кримінального процесу

Семінарські заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення

1. Поняття та історичні форми кримінального процесу.
2. Система кримінального процесу.
3. Завдання кримінального процесу.
4. Суб'єкти кримінального процесу.
5. Кримінально-процесуальні функції.
6. Кримінально-процесуальні правовідносини.
7. Процесуальна форма. Процесуальні гарантії.
8. Кримінальний процесуальний закон і кримінально-процесуальна норма.
9. Чинність кримінально-процесуального закону у просторі, часі і щодо осіб.
10. Зв'язок кримінально-процесуального права з іншими галузями права і суміжними галузями знань.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми студенти повинні усвідомлювати, що саме поняття «кримінальний процес» є складною юридичною категорією, і розглядається у декількох аспектах, а саме: 1) як галузь законодавства; 2) як галузь юридичної науки; 3) як самостійна навчальна дисципліна; 4) як врегульована кримінальним процесуальним законом діяльність органів досудового розслідування, прокуратури і суду за участю інших фізичних та юридичних осіб, спрямована на розслідування кримінальних правопорушень, викриття осіб, які їх вчинили, здійснення правосуддя. При окресленні поняття кримінального процесу студенти повинні проаналізувати особливості його визначення у різних контекстах.

Для розкриття сутності та правової природи національної форми (типу) кримінального процесу, необхідно проаналізувати історичні форми кримінального процесу, а саме: обвинувальну (змагальну), інквізиційну (слідчо-розшукову) та змішану (континентальну), визначити їх характерні особливості.

Кримінальний процес, як і будь-який інший юридичний процес, є впорядкованою правовою діяльністю, що складається з певних дій правового характеру, які у своїй сукупності утворюють певні процедури, що характеризується провадженнями та стадіями. Загальне кримінальне провадження здійснюється у певній послідовності, розвивається і протікає за певними етапами, які йменуються стадіями. Кожна зі стадій характеризується притаманними їй особливостями і разом з тим служить досягненню цілей і вирішенню загальних завдань кримінального судочинства. Стадії кримінального процесу тісно пов'язані між собою загальними для кримінального процесу принципами і завданнями, але в той же час кожна з них протікає у формах, характерних тільки для неї. Стадія кримінального процесу – це певна відносно відокремлена його частина або певний етап руху кримінального провадження. Критеріями віднесення певного етапу руху кримінального провадження до самостійної стадії кримінального процесу є наступні: своєрідні завдання кожної стадії; визначене коло її учасників; специфічний процесуальний порядок діяльності суб'єктів та правовідносини, які між ними виникають (або, інакше кажучи, її зміст); встановлені у законі строки даного етапу процесуальної діяльності; своєрідне коло процесуальних рішень, які приймаються на кожній стадії. Кожна стадія завершується прийняттям підсумкового процесуального рішення.

Розуміння кримінального процесу не буде повним без розкриття його завдань. З цих позицій студенти повинні проаналізувати зміст ст. 2 КПК України і дати відповідь на питання про те, наскільки повно в її змісті відображені завдання кримінального процесу. Формулювання завдань кримінального процесу повинно проходити у чіткій відповідності з визначенням основних кримінальних процесуальних функцій, які виконують суб'єкти кримінального процесу, та особливістю кримінальних правовідносин, у які вступають суб'єкти кримінального процесу у сфері кримінального провадження.

Розкриваючи поняття кримінально-процесуальної форми необхідно проаналізувати її зміст та значення. Щодо розуміння та співвідношення кримінального процесу і кримінально-процесуальної форми, то в науці прийнято розуміти під останньою визначений законом порядок провадження. Розрізняють процесуальну форму окремої дії (наприклад, допиту, обшуку), інституту (наприклад, повідомлення про підозру), стадії чи провадження.

При вивченні теми необхідно ознайомитися із структурою Кримінального процесуального кодексу України - основного джерела кримінально-процесуального права. Важливим є засвоєння знань про необхідність та обумовленість поділу кримінального процесу на Загальну та Особливу частину. Це, в свою чергу дозволить зрозуміти логіку чергування стадій кримінального процесу і те, чим обумовлена його багато стадійність. Необхідно проаналізувати особливості дії кримінального процесуального закону у просторі, часі і щодо осіб.

При окресленні зв'язку кримінального процесу з іншими галузями, необхідно виходити із спорідненості галузей у ракурсі кримінально-правового циклу та іншими галузями права. Слід розкрити співвідношення кримінального процесу з такими суміжними галузями права, як: кримінальне право, конституційне, адміністративне, цивільне та інші галузі права.

При вивченні теми необхідно вказати на основні напрямки, зміст, надбання сучасної науки кримінального процесу і засвідчити перспективи її розвитку та внесок у розвиток сучасного кримінального процесуального законодавства.

Завдання до самостійної роботи Теми для написання рефератів:

1. Конституція України – правова основа кримінального процесуального законодавства.
2. Поняття та сутність кримінального процесу, його завдання і роль в державному механізмі запобігання злочинності та охороні прав особи.
3. Історичні форми (типи) кримінального процесу.
4. Кримінальні процесуальні правовідносини, їх склад, види, виникнення, зміна та припинення.
5. Кримінальна процесуальна форма та її значення у регулюванні кримінальних процесуальних відносин.
6. Зв'язок кримінального процесу з іншими галузями права.

Рекомендована література:

1. Дроздов О.М. Джерела кримінально – процесуального права України: Монографія. – Х.: Видавець ФОП Вапнярчук Н.М., 2008. – 208 с.
2. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. – К.: Істина, 2014. – 432 с.
3. Лобойко Л.М. Співвідношення стадій логічної і функціональної послідовності у кримінальному процесі / Л.М. Лобойко // Питання боротьби зі злочинністю. – 2015. – Вип. 29. – С. 99–108.
4. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві : монографія / В. М. Трофименко. - Х. : ТОВ «Оберіг», 2016. - 304 с.
5. Трофименко В.М. Система кримінального процесу України (спроба концептуального аналізу) // Право України. - 2014. - № 11 - С.201 -208.
6. Трофименко В.М. Співвідношення кримінальної процесуальної форми й норм моралі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - Випуск 35. Частина II. Том 3 . - 2015 . - С. 145 - 150.
7. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально – процесуального права: Монографія. – Харків: Право, 2008. – 296 с.

8. Кримінальний процес: підруч. / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.

9. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) / Рожнова В.В., Савицький Д.О. Кримінальний процес: підручник / За ред. Л.Д. Удалової, Д.П. Письменного. – К.: ЦУЛ, 2013. – 544 с.;

10. Каланча І. Судове провадження в системі оновленого кримінального процесу України // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. - № С. 110-119.

11. Карабут Л.В. Стадії кримінально-процесуальної діяльності і стадії у кримінально-процесуальній діяльності / Л.В. Карабут // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2011. – Вип. 4. – С. 94–103.

12. Молдован А.В. Кримінальний процес України: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 368 с.

13. Нижник Л. Система кримінального процесу та диференціація кримінального провадження // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 6. – С. 86-89.

14. Толочко О. Роль рішень Європейського Суду з прав людини в механізмі кримінального процесуального регулювання // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. - №3. – С. 56-61.

Тема 2 . Засади (принципи) кримінального провадження

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення

1. Поняття та значення загальних засад кримінального провадження.
2. Система засад кримінального провадження та їх класифікація.
3. Верховенство права.
4. Законність.
5. Рівність перед законом і судом.
6. Повага до людської гідності.
7. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність.
8. Недоторканність житла чи іншого володіння особи.
9. Таємниця спілкування.
10. Невтручання у приватне життя.
11. Недоторканність права власності.
12. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини.
13. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких.
14. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення.
15. Забезпечення права на захист.

16. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень.
17. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.
18. Безпосередність дослідження показань, речей і документів.
19. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності.
20. Публічність. Диспозитивність.
21. Гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами.
22. Розумні строки.
23. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Методичні вказівки

Кримінальний процесуальний кодекс України вперше закріпив у окремій главі засади кримінального провадження. Така позиція законодавця показує, наскільки велике значення він надає головним положенням кримінального процесу. При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що засади (принципи) кримінального процесу це закріплені в Конституції України, загальновизнаних міжнародних актах та у кримінальному процесуальному законодавстві фундаментальні (базові) керівні для учасників провадження положення, що виражають і визначають найістотніші властивості провадження, вимоги до правил і способу діяльності насамперед органів і службових осіб, які ведуть кримінальне провадження, та є гарантіями забезпечення дотримання прав, свобод, законних інтересів тих учасників провадження, які залучаються до нього, а в підсумку – виконання завдань кримінального провадження.

Засади (принципи) кримінального провадження взаємопов'язані між собою та утворюють певну систему. Вони слугують гарантією правосуддя, забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. Засади кримінального провадження залежно від поширюваності стосовно галузей права поділяються: на загально-правові, міжгалузеві (загально-процесуальні) та галузеві.

До засад (принципів) загально-правового характеру, закріплених у Конституції України та відображених у галузевому законодавстві й поширених на усі галузі права, належать: верховенство права; законність; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу й особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання в приватне життя; недоторканність права власності; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень.

До засад (принципів), що мають міжгалузевий характер (загально процесуальний) та діють у декількох галузях процесуального права, слід віднести: змагальність сторін та свободу у поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості; рівність перед

законом і судом; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; диспозитивність; гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; розумність строків; мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Тільки в межах кримінального провадження діють галузеві (кримінальні процесуальні) засади (принципи): презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів і членів сім'ї; заборона двічі притягуватися до кримінальної відповідальності за одне й те саме правопорушення; забезпечення права на захист; публічність.

Будь-яка класифікація є умовною, особливо якщо мова йде про принципи, тому студенти можуть запропонувати свої класифікації засад (принципів), але при цьому повинні вказати основу для відповідного поділу та об'єднання принципів кримінального процесу у групи. При характеристиці принципів кримінального процесу необхідно враховувати їх змістовне навантаження, призначення та зміст.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Система принципів кримінального процесу та проблеми їх класифікації.
2. Принципи кримінального провадження у механізмі забезпечення прав його учасників.
3. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність під час кримінального провадження.
4. Поняття та зміст принципу нерозголошення відомостей досудового розслідування за КПК України
5. Диспозитивність і диспозитивні начала кримінального провадження.
6. Окремі питання реалізації нормативного змісту засади розумності строків під час кримінального процесуального доказування.
7. Реалізація засади презумпції невинуватості в процесі кримінального процесуального доказування
8. Окремі аспекти реалізації засади змагальності під час формування речових доказів у кримінальному провадженні.
9. Проблемні аспекти реалізації нормативного змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час кримінального процесуального доказування.
10. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї як конституційна засада правосуддя у кримінальному провадженні.

Завдання

1. У процесі досудового розслідування крадіжки, виникла необхідність у проведенні обшуку. Слідчий виніс постанову про проведення обшуку та звернувся до начальника слідчого відділу. Отримавши його згоду, слідчий у присутності понятих провів обшук та склав протокол.

Чи відповідають дії слідчого принципам кримінального процесу?

2. Для захисту Стоянова, який обвинувачувався у зловживанні службовим становищем, на досудовому слідстві був запрошений адвокат Романенко, з яким була укладено угода на ведення справи в місцевому суді.

Адвокату повідомили, що слухання справи відбудеться 6 вересня п. р., але він не зміг взяти участь у процесі в цей день у зв'язку з виїздом у відрядження до апеляційного суду. Зважаючи на це, місцевий суд призначив для участі у справі адвоката Волошина.

Стоянов у місцевому суді заявив клопотання, щоб його захищав адвокат Романенко, не погоджуючись на заміну його адвокатом Волошином.

Місцевий суд, пославшись на те, що адвокат Романенко перебуватиме у відрядженні до 16 вересня, виніс постанову про розгляд справи без участі адвоката.

Оцініть правильність рішень місцевого суду.

3. У підготовчій частині судового засідання щодо обвинувачення Проніна, Маслового, Захарчука у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (*згвалтування, вчинене групою осіб*), обвинувачений Пронін заявив клопотання про проведення закритого судового засідання. Суд відмовив у задоволенні цього клопотання, мотивуючи тим, що ні потерпіла, ні інші обвинувачені не наполягають на розгляді матеріалів кримінального провадження в закритому засіданні.

Чи правильно вчинив суд? Що означає гласність судового розгляду? У яких випадках допускається закрите судове засідання?

4. Під час судового розгляду кримінального провадження по обвинуваченню Зеленцова у розбійному нападі, захисник обвинуваченого заявив суду, що Зеленцов латиш за національністю, погано володіє українською мовою, однак, на досудовому слідстві слідчий не призначив йому перекладача, мотивуючи це тим, що сам Зеленцов не заявляв клопотання з цього приводу. Захисник просив суд призначити його підзахисному перекладача. У судовому засіданні перекладач був викликаний і судове провадження відбувалося за його участі. За результатами розгляду суд виніс щодо Зеленцова обвинувальний вирок.

Чи були допущені порушення засад (принципів) кримінального провадження?

5. 21 травня поточного року Климова з'явилася за викликом слідчого на допит як свідок крадіжки мобільного телефону «NOKIA», яку вчинив Романов, коли вони разом 18 травня поточного року перебували в супермаркеті «Караван». Переконавшись у особі Климової, слідчий запропонував їй розповісти про обставини вчиненого злочину. Климова відмовилась свідчити проти Романова, мотивувавши це тим, що вони кохають один одного. Тоді слідчий попередив Климову про кримінальну відповідальність, за відмову від дачі показань та за дачу завідомо неправдивих показань, і висловив своє переконання щодо співучасті Климової у крадіжці мобільного телефону з магазину разом із Романовим. Климова погодилася давати показання і зізналась у вчиненні злочину із Романовим. Після проведення необхідних слідчих (розшукових) дій, слідчий за погодженням з прокурором повідомив Климову про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України.

Чи відповідають дії слідчого засадам (принципам) кримінального провадження?

6. До Шевченківського РВ Національної поліції України в Харківській області звернулася Захарченко із заявою про те, що її дочка зґвалтована Михайловим. Слідчий вніс відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочав досудове розслідування. У висновку судово-медичної експертизи, яку було призначено у даному кримінальному провадженні, констатувалося, що на тілі потерпілої мають місце характерні для зґвалтування сліди. Після завершення досудового слідства слідчий, за дорученням прокурора повідомив потерпілу про відкриття сторонам кримінального провадження матеріалів досудового розслідування і роз'яснив їй право ознайомитися з ними. Потерпіла звернулася до слідчого з письмовою заявою, у якій просила закрити кримінальне провадження щодо Михайлова, бо вона примирилася з ним і вони подали заяву до РАГСу про реєстрацію шлюбу. Потерпіла також вказала, що заяву про зґвалтування подала мати проти її волі.

З урахуванням наведених обставин слідчий прийняв постанову про закриття кримінального провадження за п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України.

Чи дотримувався слідчий засад (принципів) кримінального процесу? Назвіть норми закону, у яких ці принципи передбачені, і зробіть правовий аналіз процесуальної ситуації, яка склалася у даному випадку.

7. Лапшину було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України (*розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб*). Слідчий з метою встановлення усіх співучасників кримінального правопорушення направив начальнику поштової установи постанову, в якій вимагав усі листи, що надходять на адресу Лапшина, спочатку передавати йому, а потім направляти Лапшину.

Оцініть законність дій слідчого.

8. Тихончук обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України (*умисне вбивство*). Винним він себе не визнав і заявив клопотання про виклик та допит як свідків Сизова і Сотникова, які можуть підтвердити його алібі. Обвинувачений пояснив, що таке ж клопотання він заявляв і слідчому, але той його не задовольнив. Суд відхилив клопотання обвинуваченого, вказавши в ухвалі, що у кримінальному провадженні досліджено достатню кількість доказів, що підтверджують його вину. Суд допитав свідків Бондарева, Філіпова, Кузнєцову, а також оголосив показання, що були досліджені під час досудового розслідування Михайловим і Степанчуком, котрі не з'явилися в суд з поважних причин. Усі вони викривали Тихончука у вчиненні кримінального провадження. Посилаючись у вирок на показання цих свідків, суд визнав Тихончука винним.

Оцініть дії суду. Чи були порушені засади кримінального провадження?

9. При призначенні до розгляду матеріалів кримінального провадження щодо Пилипенка, який звинувачувався в умисному знищенні майна (ч. 1 ст. 194 КК України), було прийнято рішення слухати матеріали за участю прокурора і захисника. На судове засідання 18 серпня з'явилися прокурор, захисник та усі свідки. Однак підсудний, який перебував під вартою, не був доставлений і судовий розгляд було відкладено. На судове засідання 30 серпня був доставлений підсудний, з'явилися усі свідки, прокурор, але не з'явився захисник. У зв'язку з цим суд ухвалив: «Зважаючи на те, що захисник не з'явився і вдруге відкладати судові засідання недоцільно, розглянути її без участі прокурора і без участі захисника». Після цього суд розглянув матеріали кримінального провадження.

Оцініть дії суду з точки зору дотримання засад (принципів кримінального процесу).

10. Холоденко був визнаний винним у тому, що, працюючи завідувачем складом заводу «Світло шахтаря» систематично привласнював державні кошти, які одержував за проданий спецодяг, внаслідок чого у нього виникла нестача, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 191 КК України (*привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем*). У ході досудового розслідування і в суді Холоденко винним себе не визнав. Він заявив, що розкраданням ніколи не займався, що згадану суму у нього було викрадено у трамваї, коли він віз гроші додому, бо касу заводу вже було закрито, а про скоєну в трамваї крадіжку одразу заявив у поліцію.

В обвинувальному вироку суд обґрунтував своє рішення показаннями свідків Зубенка і Кульбач про те, що Холоденко зобов'язаний був вносити у касу виручку кожного дня і що необхідності відносити гроші додому у нього не було. Відхиляючи версію обвинуваченого про крадіжку грошей у трамваї, суд зазначив у вироку, що вона нічим не підтверджується, окрім заяви самого обвинуваченого, та що саме Холоденко, а не слідчі органи, зобов'язаний був надати докази на підтвердження своєї невинуватості.

Чи відповідає вирок суду засадам (принципам) кримінального провадження?

11. Зосим і Попеску (угорець за національністю, тимчасово перебував на території України, українською мовою не володіє) за попередньою змовою вчинили грабіж і були затримані. При роз'ясненні їм права мати захисника обидва від його послуг відмовилися. Надалі Зосим, дізнавшись, що при повідомленні Попеску про підозру у вчиненні кримінального правопорушення був присутній захисник, оскаржив дії слідчого прокуророві, зазначивши, що слідчий порушив засаду рівності громадян перед законом і судом, оскільки повідомлення йому підозри відбувалося без участі захисника.

Наскільки обґрунтована скарга Зосима?

12. Увечері Клименко був затриманий працівниками лісництва на території лісового насадження за незаконну порубку великої кількості ялинок ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 246 КК України (*незаконна порубка лісу*). Його доставили у приміщення лісництва, де, враховуючи нічний час, зачинили у окремі кімнаті — до з'ясування обставин. Наступного дня Клименко був доставлений до поліції.

Чи правильно діяли працівники лісництва? Чи були допущені порушення засад кримінального провадження?

Рекомендована література:

1. Басай В.Д. Розумність строків як початок кримінального провадження України // Прикарпатський юридичний вісник. – 2012. - Випуск 2. - С. 193-199.

2. Беспалько І. Л. Визначення поняття загальних засад кримінального провадження / І. Л. Беспалько // Підприємство, господарство і право. – 2018. – № 5. – С. 242–247.

3. Беспалько І. Л. Деякі питання класифікації засад кримінального процесу України / І. Л. Беспалько // Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 3-4 лют. 2017 р. – Дніпро, 2017. – С. 80–84.

4. Волошина В.К. Поняття та зміст принципу нерозголошення відомостей досудового розслідування за новим КПК України // Митна справа. - №6(84). – 2012. – С. 117-122.

5. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. – К.: Істина, 2014. – 432 с.

6. Мамка Г.М. Основні ознаки засад кримінального провадження / Г.М. Мамка // Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах: матеріали круглого столу (м. Київ, 4 квітня 2014 року). – К.: ФОП Ліпкан О.С., 2014. – С.146 – 148.

7. Мамка Г.М. Диспозитивність і диспозитивні начала кримінального провадження / Г.М. Мамка // Модернізація Конституції України та вдосконалення правоохоронної діяльності: Матеріали підсумкової науково-практичної конференції (м. Київ, 25 квітня 2014 року). – К.: «Видавництво Ліра–К», 2014. – С. 303– 306.

8. Мамка Г.М. Поняття та сутність приватного життя особи на сучасному етапі розвитку кримінального процесуального законодавства / Г.М. Мамка // Правова політика в Україні: питання теорії та практики: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24 жовтня 2014 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2014. – Т.2 С. 219 – 222.

9. Мирошниченко Т. М. Окремі питання реалізації нормативного змісту засади розумності строків під час кримінального процесуального доказування / Т. М. Мирошниченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2016. – Вип. 41, т. 2. – С. 169–172.

10. Мирошниченко Т. М. Реалізація засади презумпції невинуватості в процесі кримінального процесуального доказування / Т. М. Мирошниченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2016. – Вип. 40, т. 2. – С. 118–122.

11. Крицька І. О. Окремі аспекти реалізації засади змагальності під час формування речових доказів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / І. О. Крицька // Форум права : електрон. наук. фак. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – № 5. – С. 89–95.

12. Мирошниченко Т.М. Проблемні аспекти реалізації нормативного змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час кримінального процесуального доказування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. - Серія ПРАВО. Випуск 42. – С. 225-229.

Тема № 3. Суб'єкти кримінального процесу

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення

1. Поняття і класифікація суб'єктів кримінального процесу.
2. Державні органи і посадові особи, які ведуть кримінальний процес.
3. Особи, які захищають свої права або представляють інтереси інших у кримінальному процесі.
4. Особи, які відіграють допоміжну роль у кримінальному процесі.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що чинний КПК України не вживає терміну «суб'єкти кримінального процесу». Глава 3 КПК, яка має назву «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження», регламентує процесуальний статус державних органів, посадових осіб, фізичних та юридичних осіб, які під час кримінального провадження вступають у правовідносини, набуваючи процесуальних прав і виконуючи процесуальні обов'язки, прагнучи досягти своєї мети та виконати покладені на них завдання, здійснюючи при цьому притаманну їм певну процесуальну функцію. Незважаючи на суттєві відмінності у правовому становищі вказаних у Главі 3 КПК України учасників кримінального провадження, усі вони є суб'єктами кримінального процесу (суб'єктами або учасниками кримінального провадження чи кримінальної процесуальної діяльності). Діяльності усіх учасників кримінального провадження притаманний певний напрям (тобто вони виконують ту чи іншу кримінально-процесуальну функцію), а отже, усі вони є суб'єктами кримінального процесу.

У залежності від кримінально-процесуальних функцій, які виконують суб'єкти кримінального процесу КПК України поділяє їх на певні групи, які іменуються - сторони кримінального провадження.

Згідно пункту 19 ст. 3 КПК *сторонами кримінального провадження* - з боку обвинувачення є слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник; з боку захисту є підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники.

Пункт 25 згаданої статті вказує, що *учасниками кримінального провадження* є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його

представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, свідок та його адвокат, понятій, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник.

Згідно пункту 26 ст. 3 КПК то *учасниками судового провадження* є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених Кодексом, здійснюється судове провадження.

Отже, суб'єкти кримінального процесу це державні органи та посадові особи, які ведуть кримінальний процес, або залучаються до нього інших осіб, які вступають між собою у процесуальні правовідносини, набуваючи процесуальних прав і виконуючи процесуальні обов'язки. Усі особи, які вступають у процесуальні правовідносини, незалежно від підстав і обсягу їх прав, повноважень чи обов'язків, стадії кримінального процесу, в котрій вони беруть участь, чи тривалості їх участі у процесі, є суб'єктами кримінального процесу.

Для повного розуміння особливостей процесуального статусу кожного із суб'єктів кримінального процесу студенти повинні провести ґрунтовний аналіз процесуального статусу суду, При цьому, слід пам'ятати, що суд - це єдиний державний орган, на який покладена функція правосуддя. Відповідно до ч. 1 ст. 127 Конституції України, правосуддя здійснюють професійні судді й, у визначених законом випадках, присяжні. Відмова у здійсненні правосуддя не допускається.

Проаналізувати процесуальні права і обов'язки суб'єктів сторони обвинувачення, а саме: слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора, а також потерпілого, його представника та законного представника. Сторони захисту: підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисників та законних представників.

Окрім цього необхідно проаналізувати особливості процесуального статусу суб'єктів кримінального процесу, які не відносяться до жодної із сторін, та відіграють епізодичну роль у кримінальному процесі, а саме необхідно проаналізувати процесуальний статус таких суб'єктів як: заявник, свідок, спеціаліст, експерт, перекладача, понятих, секретаря судового засідання.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів

1. Поняття суб'єктів кримінального процесу, їх місце і роль у кримінальному судочинстві.
2. Сторони та інші учасники кримінального провадження.
3. Класифікація суб'єктів у теорії кримінального процесу.
4. Суд, суддя в кримінальному процесі. Функції та повноваження суду (судді).
5. Правовий статус слідчого судді у досудовому провадженні.
6. Прокурор у кримінальному процесі та його процесуальне становище у різних стадіях кримінального процесу.
7. Процесуальний статус захисника.

Завдання.

1. У судовому засіданні Кузнєцов і Курилко, які обвинувачувались у згвалтуванні, заявили відвід державному обвинувачеві - прокурору Самсонову. У своєму клопотанні вони зазначили, що заявляють відвід прокурору тому, що він у процесі досудового слідства погрожував «засадити їх надовго в тюрму».

Місцевий суд задовольнив клопотання підсудних і виніс ухвалу про відвід прокурора. Однак через 5 днів у судовому засіданні у цій же справі знову взяв участь той самий прокурор, щодо якого підсудні і їх захисники у черговий раз заявили відвід, виклавши ті ж самі мотиви.

Клопотання даних осіб були відхилені судом як необґрунтовані через те, що за поясненнями прокурора, на даний час ніхто з працівників прокуратури не може його замінити.

Засуджені Кузнєцов і Курилко та їх захисники звернулися з апеляцією до апеляційного суду з викладенням зазначених обставин.

Чи були законні підстави для відводу прокурора? Яке рішення має винести апеляційний суд?

2. У кримінальному провадженні щодо вчинення Макаровим розбійного нападу у судовому засіданні з'явилися прокурор і призначений судом захисник. При відкритті судового засідання Макаров заявив, що захисник йому не потрібний і що він буде захищатися самостійно. У зв'язку з цим обвинувачений звернувся до суду з клопотанням про звільнення захисника від участі у кримінальному провадженні. Прокурор у своїй заяві вказав на те, що Макаров обвинувачується у вчинення тяжкого злочину і тому участь захисника в ній потрібна.

Як повинен учинити суд?

Той же випадок, але обвинувачений – неповнолітній.

Той же випадок, але обвинувачений заявив клопотання про те, що він бажає, щоб його захищав не призначений захисник, а його двоюрідний

брат Коваленко, який хоч і не має свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю, але два роки тому закінчив Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» і працює у юридичній фірмі «Феміда» помічником адвоката.

3. Нурова звернулася до поліції з заявою про те, що вона зі своєю дочкою бачила, як з будинку їх сусідки Хворостової, яка перебуває у відрядженні за кордоном, невідома особа виносила якісь речі та понесли їх до будинку іншого сусіда – Петренка. Слідчий вніс відомості до ЄРДР та розпочав розслідування.

Під час прибуття слідчим до будинку Хворостової для огляду місця події, ним було затримано неповнолітнього Шляхова, який через вікно намагався втекти. Слідчий повідомив про затримання Шляхова його батьків та орган, уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги, який забезпечив участь у провадженні адвоката Хитрова. Через тиждень із відрядження повернулася Хворостова та заявила, що бажає брати участь у процесі.

Визначте процесуальний статус усіх вказаних у задачі осіб. Назвіть норми КПК України, у яких визначено процесуальний статус цих осіб.

4. Здійснюючи процесуальне керівництво розслідуванням квартирної крадіжки, вчиненої Кашиним, прокурор надав доручення слідчому провести додатковий допит потерпілого, а також, враховуючи, що Кашин є неповнолітнім, допитати матір підозрюваного з метою встановлення умов його життя та виховання. Слідчий, вважаючи доручення прокурора необґрунтованим, а обставини кримінального провадження достатньо встановленими, вказівки прокурора не виконав.

Оцініть дії слідчого і прокурора. Чи обов'язкові для слідчого доручення та вказівки прокурора? Якщо так, то які наслідки їх невиконання?

5. Увечері 13 липня поточного року було знайдено труп жінки зі слідами ножових поранень. Слідчим за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України, було розпочато досудове розслідування щодо Шинкаренка – чоловіка потерпілої, якому пізніше було повідомлено про підозру і застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Під час розслідування встановлено, що Шинкаренка було помилково притягнуто до кримінальної відповідальності, а вбивство вчинив Крюков. 23 вересня поточного року слідчий виніс постанову про закриття кримінального провадження щодо Шинкаренка, якою скасовано запобіжний захід і останнього звільнено з-під варти.

Слідчий також дав вказівку негайно доставити до нього Шинкаренка, після чого ознайомив його з відповідною постановою, вибачився від свого імені та імені керівництва поліції. Проте у відповідь на запитання

Шинкаренка про те, хто відшкодує йому втрачений внаслідок незаконних дій заробіток та поверне втрачене ним житло, слідчий дав зрозуміти, що Шинкаренко має бути задоволений тим, що перед ним вибачилися та звільнили з-під варти.

Чи правомірні дії слідчого?

6. У кримінальному провадженні по підозрі Ляшка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України (*хуліганство, вчинене із застосуванням вогнепальної зброї*), слідчий викликав на допит як свідка Рєпкіна. Разом з ним до слідчого прийшла дружина Рєпкіна, яка пояснила, що її чоловік хворий на психічну хворобу, лікується у лікарні й навряд чи зможе давати показання. Слідчий витребував і приєднав до матеріалів кримінального провадження копію медичної довідки про захворювання Рєпкіна і, враховуючи психічний характер цього захворювання, відмовився від його допиту.

Чи правильно вчинив слідчий?

Хто не може бути допитаний як свідок у кримінальному процесі?

7. Батьками неповнолітнього Тимошенка, що підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України (*хуліганство, вчинене групою осіб*), як захисник був запрошений адвокат Нечволод. Слідчий не допустив Нечволода до участі у кримінальному провадженні як захисника, а батькам підозрюваного запропонував запросити іншого захисника, мотивуючи своє рішення тим, що Нечволод був очевидцем події і у цьому провадженні буде допитаний як свідок. Батьки і адвокат оскаржили дії слідчого прокурору та вказали, що на місці події було багато осіб, котрі й можуть бути допитані як свідки.

Яке рішення слід прийняти прокуророві?

8. У ході розслідування кримінального провадження за обвинуваченням Ткачука у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України (*порушення правил безпеки дорожнього руху...*), слідчий прийняв рішення про закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю в діях обвинуваченого складу злочину. Начальник слідчого відділу Сергєєв, дізнавшись про це, витребував у слідчого матеріали для перевірки. Ознайомившись з ними, Сергєєв скасував постанову слідчого про закриття кримінального провадження, поновив провадження у справі і дав слідчому письмові вказівки про провадження ряду слідчих дій. Але слідчий відмовився виконувати письмові вказівки начальника слідчого відділу та направив прокурору письмову скаргу, у якій повідомив, що начальник слідчого відділу вийшов за межі повноважень.

Хто правий у даній ситуації? У чому виражається процесуальна самостійність слідчого?

9. На підвір'ї багатоквартирного будинку відбулася бійка, внаслідок якої неповнолітньому Калюжному були завдані тяжкі тілесні ушкодження. Під час досудового розслідування було встановлено, що очевидцем цієї події міг бути 7- річний Солодко Олег.

Чи може Солодко бути допитаним як свідок у кримінальному провадженні?

10. Марчуку було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 118 КК України (*умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони*). Потерпілим у цьому кримінальному провадженні слідчий визнав дружину загиблого Зайцеву. Підозрюваний заявив клопотання про винесення постанови про відмову у визнанні Зайцевої потерпілим у кримінальному провадженні й усунення її з процесу, оскільки, по-перше, сам загиблий Зайцев діяв неправомірно й тому не міг би бути потерпілим, а по-друге, Зайцевій не було завдано шкоди, бо її загиблий чоловік не працював, зловживав спиртними напоями, неодноразово бив дружину.

Вирішіть заявлене клопотання.

11. Вінник обвинувачувався у вчиненні грабежу і розбійного нападу. У ході підготовчого засідання було прийнято рішення про розгляд матеріалів кримінального провадження у першій інстанції за участю державного обвинувача та захисника. Однак 14 грудня поточного року Вінник зробив заяву про відмову від захисника - адвоката Трохимова. Місцевий суд своєю постановою задовольнив клопотання підсудного без з'ясування причин відмови.

У своєму поясненні, адресованому апеляційному суду, Вінник відзначив, що у судовому засіданні 14 грудня адвоката не було, а за дві-три хвилини до його початку секретар запитав, чи потрібен йому адвокат. Виходячи з того, що адвокат за такий короткий час не зміг би ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, він заявив, що захисник йому не потрібен.

Розглянувши матеріали кримінального провадження без адвоката, місцевий суд засудив Вінника до позбавлення волі.

Вкажіть порушення кримінально-процесуального закону, що були допущені місцевим судом, та їх наслідки. Які наслідки відмови від конкретного захисника та від захисту взагалі? Хто може бути допущений до участі у справі як захисник?

12. До Київського РВ Національної поліції України в Харківській області звернулася Головенко з заявою про те, що пізно ввечері на неї у під'їзді будинку її батьків було здійснено напад невідомим, який під загрозою ножа чи небезпечного леза відібрав сумку, де знаходилися паспорт, квитанція про квартирну плату, гроші та ключі від квартири. За підозрою у вчиненні даного злочину був затриманий гр. Пузик. Потерпіла впізнала його серед інших за зростом та за голосом. Однак при особистому обшуку Пузика та при обшуку його помешкання ніяких доказів виявлено не було.

Не зібравши достатніх даних для пред'явлення підозри Пузику, слідчий відпустив його з ізолятора тимчасового утримання, а через декілька днів викликав на допит як підозрюваного.

Оцініть правильність дій слідчого.

13. Шабанов був затриманий працівниками патрульної поліції одразу після вчинення ним нападу на Сомову й заволодіння її майном. За цим фактом слідчий розпочав досудове розслідування відносно Шабанова.

Визначте процесуальний статус Шабанова.

Якими процесуальними правами він користується?

14. Підозрюваний у вчиненні злісного хуліганства Мірошников, дізнавшись про те, що слідчий має намір провести одночасний допит між ним і свідком Песик, подав слідчому письмове клопотання про відвід свідка. Своє клопотання він мотивував тим, що Песик зводить з ним рахунки, бо раніше вони жили разом, проте часто сварилися й розірвали стосунки через те, що він пішов до іншої жінки, а тому Песик не може давати правдивих показань у кримінальному провадженні.

Чи підлягає задоволенню заявлений відвід?

15. Слідчий запропонував Коваленку, який розумів знаки глухонімих, з'ясувати у німого свідка обставини кримінального правопорушення, очевидцем якого він був. Після цього слідчий допитав Коваленка як свідка.

Дайте оцінку діям слідчого. Визначте процесуальний статус особи, яка розуміє знаки глухонімого.

Рекомендована література:

1. Азаров Ю.І. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні за рахунок держави /Ю.І. Азаров, Д.П. Письменний, О.Ю. Хабло // Юридична наука. – 2014. – № 5. – С.49–56.

2. Бережний О. І. Проблеми реалізації захисником своїх повноважень у кримінальному провадженні в процесі доказування / О. І. Бережний // The Journal of Eastern European Law = Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 22. – С. 32–40.

3. Тайлієва Х.Р. Рішення слідчого судді у стадії досудового розслідування / Х.Р. Тайлієва // Малий і середній бізнес. № 4 (55), 2013. – С. 143 – 147.
4. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина: підручник / В. М. Тертишник. – Київ : Правова Єдність : Алерта, 2014. – 420 с.
5. Туманянц А. Р. Окремі аспекти реалізації повноважень прокурора в кримінальному провадженні // Порівняльно-аналітичне право : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – №4. – С. 256–258.
6. Туманянц А. Р. Проблеми обґрунтованості рішень слідчого судді / А. Р. Туманянц // Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції : перший харків. кримін. процес. полілог (присвяч. 50-річчю каф. крим. процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. Ю. М. Грошевого), (Харків, 16 груд. 2016 р.). – Харків, 2017. – С. 320–327.
7. Перепелиця С. І. Гарантії прав і законних інтересів потерпілого та підозрюваного в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення / С. І. Перепелиця, В. Колодчин // Вісник прокуратури. – 2016. – № 4. – С. 41–53.
8. Удалова Л.Д., Корсун В.Я. Суд як суб'єкт кримінально-процесуального доказування: Монографія. – К: Видавничий дім «Скіф», 2012. – 168 с.
9. Удалова Л.Д., Панчук О.В. Надання свідку правової допомоги у кримінальному процесі: монографія. – К: КНТ, 2014. – 160 с.
10. Фоміна Т. Г., Юхно О.О. Проблемні аспекти нового Кримінального процесуального кодексу України щодо визначення статусу обвинуваченого // Право і безпека. - 2012. - № 4 (46). – С. 192-195.
11. Юрчишин В. Нагляд прокурора при провадженні досудового розслідування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. - №3. – С. 74-77.

Змістовний модуль 2. Докази і процес доказування. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Тема № 4. Докази і процес доказування в кримінальному процесі України

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення

1. Зміст та значення теорії доказів у кримінальному процесі. Доказове право.
2. Поняття і значення процесу доказування. Способи збирання доказів і їх процесуальних джерел.
3. Перевірка та оцінка доказів і їх джерел як елементи доказування. Мета, предмет і межі доказування.
4. Суб'єкти доказування. Особливості доказування в окремих стадіях кримінального судочинства.
5. Презумпція невинуватості і обов'язок доказування.
6. Поняття і класифікація доказів.
7. Належність і допустимість доказів. Джерела доказів.
8. Показання свідків і потерпілих, їх перевірка та оцінка. Показання обвинуваченого і підозрюваного: види та особливості їх оцінки.
9. Висновок експерта як джерело доказів. Особливості оцінки висновку експерта.
10. Речові докази.
11. Протоколи слідчих і судових дій.
12. Протоколи з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, та інші документи як джерела доказів.

Методичні вказівки

Вивчення питань теми слід розпочати із аналізу основних положень теорії доказів про поняття і зміст доказування у кримінальному судочинстві. Доказування складає основний зміст кримінальної процесуальної діяльності. Його метою є встановлення істини у кримінальному провадженні. Доказування у кримінальному процесі являє собою здійснювану у передбаченому законом порядку діяльність слідчого, прокурора та суду за участю інших суб'єктів процесуальних правовідносин зі збирання, дослідження, перевірки та оцінки фактичних даних (доказів), використання їх у встановленні істини, обґрунтуванні висновків та рішень, які приймаються. Процесуальна форма доказування визначається його змістом. Суб'єктами доказування є ті учасники кримінального процесу, на яких покладається обов'язок встановлення об'єктивної істини. Доки вони у передбаченому законом порядку не

докажуть вини особи у вчиненні злочину, що їй інкримінується, ця особа вважається невинуватою.

Доказами у кримінальному провадженні є отримані в установленому законом порядку будь-які фактичні дані, на підставі яких, слідчий, прокурор і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винуватість особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для об'єктивного вирішення справи. Докази – це фактичні дані, що відповідають вимогам належності до справи, допустимості і достовірності. Зміст доказів – фактичні дані, отримані з належних джерел, а їх матеріальною основою слугує вже не саме джерело, а штучно створений відповідний процесуальний носій.

Процесуальними носіями фактичних даних є об'єкти, які можуть служити засобом фіксації, збереження та перенесення доказової інформації у просторі та часі, а разом з тим – джерелом інформації у справі для суб'єктів кримінального процесу та його учасників на будь-яких стадіях процесу. На підставі об'єктивних особливостей докази у кримінальному процесі можуть бути класифіковані: а) за джерелом інформації: такі, що походять від осіб; такі що походять від матеріальних об'єктів; б) за особливостями відображення події кримінального правопорушення та за характером взаємодії з ним: первинні; похідні; в) стосовно обвинувачення: обвинувальні; виправдувальні; г) стосовно факту вчинення кримінального правопорушення конкретною особою: прямі; непрямі.

Докази – це фактичні дані, що відповідають вимогам належності до справи, допустимості і достовірності.

Належність доказів – спроможність фактичних даних надавати інформацію щодо обставин, які входять у предмет доказування, служити аргументами (посиланнями) у процесі встановлення об'єктивної істини.

Допустимість доказів означає правову придатність їх для використання у кримінальному процесі як аргументів у доказуванні.

Достовірність доказів означає відповідність їх змісту тому, що мало місце у дійсності. Для з'ясування достовірності доказу необхідно мати можливість пересвідчитись у добротності як самого джерела, так і способу одержання фактичних даних, надійності процесуального носія та засобів фіксації.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Поняття та зміст істини, що підлягає доказуванню.
2. Основні етапи розвитку доказового права.
3. Доказове право і теорія доказів.
4. Встановлення істини як мета доказування.
5. Особливості процесу доказування в окремих стадіях кримінального судочинства.
6. Основи доказування у кримінальному процесі зарубіжних країн.
7. Належність і допустимість доказів у кримінальному процесі.

Завдання.

1. Міщенко підозрювався у вчиненні грабежу Грибової. Міщенко винним себе не визнав і повідомив, що на момент вчинення кримінального правопорушення він був у кіно зі своєю знайомою Шаповаловою. Шаповалова на допиті цей факт підтвердила. Потерпіла Грибова при проведенні пред'явлення для впізнання вказала на Міщенка як на того, хто вчинив відносно неї грабіж. Свідок Карасьов на допиті повідомив, що Шаповалова розповідала йому про пограбування Грибової й про те, що вона дала слідчому неправдиві показання.

Перерахуйте наведені тут докази та їх процесуальні джерела, здійсніть їх класифікацію.

2. Новицький та Перепелиця підозрювались у розкраданні матеріальних цінностей із продовольчого магазину. Новицький дав показання, що крадіжку з магазину він вчинив сам. Перепелиця при цьому не був присутній, оскільки він з ним не знайомий і раніше ніколи його не бачив. Слідчий приєднав до матеріалів кримінального провадження фотознімки, зроблені при огляді місця події, у тому числі фотографії контрольного замка зі слідами злому, пролому в дверях та слідів, залишених знаряддями злому. Крім того, до матеріалів кримінального провадження приєднаний знімок, виявлений у Перепелиці при обшуку, на якому він і Новицький стояли, обійнявшись, серед інших громадян, які позували фотографу.

Дайте порівняльну характеристику доказового значення фотознімків місця пригоди та фотознімка, виявленого при обшуку квартири Перепелиці.

3. Слідчий прокуратури області Сенчук після проведення усіх можливих, на його думку, слідчих дій у справі про умисне вбивство з особливою жорстокістю громадянина Микитюка, виніс постанову про зупинення досудового розслідування. Рідний брат загиблого, юрисконсульт одного з підприємств, який ще донедавна працював слідчим прокуратури сусідньої області, взявся самотужки розкрити цей тяжкий злочин. Маючи ще при собі службове посвідчення слідчого, він звично для себе провів допити ряду свідків та інші слідчі дії і таким чином зібрав достатню інформацію про причетність до вбивства свого брата громадянина Яцика. Усі зібрані і складені ним документи разом із своїм поясненням про шляхи своїх пошуків убивці передав прокурору області.

Оцініть доказове значення поданих документів. Що має робити прокурор у цій ситуації? Що змінилося б у відповіді, якби Микитюк ще працював на час пошуків особи, винної у вбивстві його брата, у прокуратурі сусідньої області?

4. У обвинувальному вирокі суд вказав, що показання свідків Голованя і Лисиченка не можуть бути взяті до уваги, оскільки ці громадяни знаходяться в дружніх відносинах з обвинуваченим. Показання ж свідка Кранова слід вважати правдивими тому, що він похилого віку, позитивно характеризується на роботі та в побуті.

Оцініть висновки суду. За якими правилами здійснюється оцінка показань свідків?

5. У висновку судово-психіатричної експертизи було зазначено, що Зайцев під час вчинення діяння не усвідомлював своїх дій і не керував ними, проте примусового лікування не потребує, оскільки вчинене ним діяння не становить великої суспільної небезпеки.

Оцініть висновок експертів.

6. Під час кримінального провадження слідчий зібрав 5 обвинувальних непрямих доказів вини підозрюваного у вчиненні інкримінованого злочину. Проте сам підозрюваний свою вину заперечував. Слідчий закінчив провадження досудового слідства, склав обвинувальний акт і направив матеріали кримінального провадження прокуророві.

Оцініть рішення слідчого.

Чи правильно визначив слідчий межі доказування в цьому провадженні?

7. Вироком суду Ласточкина визнано винним у тому, що він як черговий по парку залізничної станції порушив правила розмітки вагонів, а це призвело до зіткнення маневрового тепловоза з цистерною. Унаслідок допущеного порушення пролите паливо спалахнуло й зайнялося, спричинивши пожежу, внаслідок якої заподіяно великої матеріальної шкоди.

У вирокі доказом вини Ласточкина було посилання на висновок експерта, де порушення службових обов'язків Ласточкина розцінювались як такі, що призвели до вказаної вище події.

Висновок експертів був частково обґрунтований матеріалами кримінального провадження, а частково даними, відомими експертам як очевидцям події. Серед експертів був маневровий диспетчер Шнуров, який керував роботою чергового по парку.

Чи допущено порушення у кримінальному провадженні? Якщо допущено, то у чому воно полягає і до яких наслідків воно призведе?

8. Потапенко був затриманий за вчинення хуліганських дій в автобусі, у якому знаходилися 22 пасажирів.

Чи слід допитувати усіх пасажирів автобусу як свідків?

Що представляють собою межі доказування та як вони співвідносяться з предметом доказування?

9. Під час допиту як свідка у кримінальному провадженні про хуліганство Усачова повідомила, що безпосередньо вона хуліганських дій не бачила, проте чула у дворі розмови про обставини цього злочину.

Чи має доказове значення інформація, повідомлена Усачовою?

10. У кримінальному провадженні про зґвалтування малолітньої потерпіла Олена В. у результаті стресу тривалий час не могла розмовляти та пояснити, що з нею сталося. Слідчий вирішив залучити для надання йому допомоги у розкритті злочину гіпнолога. Після сеансів гіпнозу потерпіла розповіла про обставини події, вказала сарай, у якому була зґвалтована та впізнала особу, яка згодом була викрита у вчиненні інших аналогічних злочинів.

Результати гіпнорепродукції оформлювалися актами судово-психологічних експертиз про експериментальну активізацію пам'яті потерпілої. Слідчий вважав акти судово-психологічних експертиз допустимими доказами і поклав їх в основу обвинувального акту.

Оцініть дії слідчого.

11. У кримінальному провадженні за підозрою Харіна у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України (*Порушення правил безпеки дорожнього руху....*) слідчий викликав на допит потерпілого Прокопенка. Потерпілий став розповідати про те, що під автомобіль, він потрапив внаслідок своєї необачності. Слідчий зупинив допит і роз'яснив потерпілому, що від нього вимагається не оцінка фактів, а їхнє точне викладення.

Чи правий слідчий?

У чому полягають особливості предмету показань потерпілого на відміну від показань свідка?

12. Під час допиту як підозрюваного в усній бесіді зі слідчим Маркін детально розповів про обставини вчинення ним злочину. Проте, коли слідчий склав протокол допиту підозрюваного, Маркін відмовився від своїх показань і від підписання протоколу. Тоді слідчий повідомив Маркіну, що увесь перебіг допиту був зафіксований на магнітофон і відтворив йому відповідний запис. Незважаючи на це, Маркін відмовився від підписання протоколу й під час подальшого кримінального провадження показань не давав. Слідчий приєднав запис до матеріалів кримінального провадження як речовий доказ і надалі направив справу з обвинувальним актом прокуророві.

Оцініть дії слідчого.

Чи має доказове значення магнітофонний запис?

Які вимоги кримінального процесуального закону щодо застосування технічних засобів фіксації інформації в слідчій роботі?

Рекомендована література:

1. Вапнярчук В. В. Історичний розвиток уявлень про кримінальне процесуальне доказування у вітчизняній науці кримінального процесу / В. В. Вапнярчук // Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції : 1 Харків. кримінал. процесуал. полілог : присвяч. 50-річчю каф. кримінал. процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України Ю. М. Грошевого (м. Харків, 16 груд. 2016 р.). – Харків, 2017. – С. 115–123.
2. Вапнярчук В. В. Співвідношення понять «об'єкт» і «предмет кримінального процесуального доказування» / В. В. Вапнярчук // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. – Харків, 2017. – № 3. – С. 159–166.
3. Вапнярчук В. В. Щодо окремих питань підслідності, допустимості доказів та початку досудового розслідування / В. В. Вапнярчук // Право та державне управління : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2017. – № 1. – С. 107–115.
4. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказування у кримінальному процесі. – К.: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2006. – 272 с.
5. Запотоцький А.П., Савицький Д.О. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві: Монографія. – К.: БМК, 2011. – 220 с.
6. Кримінальне процесуальне право України : [навчальний посібник] / За редакцією професорів В. Г. Гончаренка та В. А. Колесника. – К.: Юстиніан, 2014. – 576 с.
7. Сізінцова Ю.Ю. Докази у кримінальному процесі: теоретичний аспект та практичне значення в процесі правозастосування: навч. посібник. – К.: Дакор, 2010. – 128с.
8. Тайлієва Х.Р Використання доказів у рішеннях суду під час здійснення підготовчого провадження у першій інстанції / Х.Р. Тайлієва // Право і суспільство. - № 2. – 2015. – С. 273 – 280.
9. Теорія судових доказів в питаннях та відповідях: навч. посібник / Л.Д. Удалова, Д.П.Письменний, Ю.І.Азаров та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 104 с.
10. Туманянц А. Р. Вирішення питання про речові докази в кримінальному провадженні: окремі проблеми [Електронний ресурс] / А. Р. Туманянц, І. О. Крицька // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 5. – С. 183–186. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/5_2017/49.pdf (дата звернення: 26.06.2018). – Назва з екрана.

Тема 5. Заходи забезпечення кримінального провадження

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Поняття заходів забезпечення кримінального провадження. Види заходів забезпечення кримінального провадження та загальні правила їх застосування.
2. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід.
3. Накладення грошового стягнення.
4. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.
5. Відсторонення від посади.
6. Тимчасовий доступ до речей і документів.
7. Тимчасове вилучення майна.
8. Арешт майна.
9. Загальні положення про запобіжні заходи, мета та підстави застосування запобіжних заходів. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу.
10. Загальна характеристика запобіжних заходів.
11. Затримання особи як тимчасовий запобіжний захід.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно розпочинати із з'ясування поняття заходів забезпечення кримінального провадження їх сутності, значення і місця, яке вони займають у системі заходів процесуального примусу. Заходи забезпечення кримінального провадження – передбачені законом правові механізми стримувань, противаг та примусу, які використовуються у кримінальному провадженні для досягнення мети і виконання завдань кримінального процесу.

На підставі ґрунтовного аналізу Кримінального процесуального законодавства студентам необхідно визначити і охарактеризувати процесуальні підстави та суб'єктів до яких можуть застосовуватися такі заходи забезпечення кримінального провадження, а саме: виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; накладення грошового стягнення; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; відсторонення від посади; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; арешт майна.

Фактичні підстави застосування заходів забезпечення кримінального провадження – це наявність системи доказів, які вказують, по-перше, на вчинення певною особою злочину, по-друге, дають підстави для висновків про наявність обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а потреби досудового розслідування виправдовують такий

ступінь втручання у права і свободи особи, про який йдеться у клопотанні слідчого, прокурора і, в цілому, по-третє, вказують на можливість виконання завдань судочинства. Юридичною підставою застосування заходів забезпечення кримінального провадження є, як правило, мотивована ухвала слідчого судді або суду, у виняткових випадках рішення слідчого, а тимчасове вилучення майна може здійснити кожний, хто законно затримав особу у порядку, передбаченому ст. 207, 208 КПК України.

Розкриваючи наступне питання студенти повинні дати визначення запобіжних заходів у розумінні того, що вони є одним із різновидів заходів забезпечення кримінального провадження, які застосовуються тільки до підозрюваного та обвинуваченого.

Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора. Для обрання запобіжного заходу потрібна система фактичних підстав: по-перше, це докази вчинення підозрюваним (обвинуваченим) злочину; по-друге, це докази наявності ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може вчинити нові злочини чи протидіяти розслідуванню; по-третє, доведеність під час обрання конкретного запобіжного заходу того, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам.

Вивчаючи дану тему студенти повинні виходити із розуміння того, що заходи забезпечення кримінального провадження, та запобіжні заходи, як їх різновид не є мірами кримінального покарання, їх не можна застосовувати як засіб вимагання показань від обвинуваченого чи підозрюваного. Розкриваючи далі питання даної теми необхідно назвати конкретні запобіжні заходи, які передбачені кримінальним процесуальним кодексом та охарактеризувати їх.

Завдання для самостійної роботи Теми для написання рефератів:

1. Правова природа заходів забезпечення кримінального провадження.
2. Міжнародно-правові стандарти у сфері застосування заходів забезпечення кримінального провадження.
3. Проблеми процесуальної форми затримання особи у кримінальному процесі.
4. Діяльність слідчого судді під час обрання запобіжних заходів.
5. Проблеми забезпечення прав і законних інтересів заставодавців та поручителів у кримінальному провадженні.
6. Проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування.

Завдання.

1. Слідчий у кримінальному провадженні щодо Михайленка, який підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України (*Легалізація, відмивання доходів, одержаних незаконним шляхом*), прийняв рішення про застосування щодо підозрюваного заходу забезпечення кримінального провадження – привід.

Який процесуальний порядок застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді приводу?

2. Сидоренку було оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України (*крадіжка за попередньою змовою групою осіб*). Слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням, погодженим з прокурором, про застосування щодо Сидоренка запобіжного заходу у вигляді застави, мотивуючи це тим, що за вказане кримінальне правопорушення передбачено покарання у вигляді обмеження волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк.

Чи достатньо підстав для застосування запобіжного заходу у вказаній ситуації? Яке рішення має прийняти слідчий суддя за результатами розгляду цього клопотання?

3. У кримінальному провадженні щодо розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 186 КК України (*грабіж*), потерпіла стверджувала, що це кримінальне правопорушення міг вчинити її приятель Клочков. Втім, за словами потерпілої, довести вину Клочкова буде важко, адже він викрадені речі уже продав та має намір виїхати працювати за кордон. Слідчий, на підставі показань потерпілої, звернувся до суду з клопотанням, погодженим з прокурором, про застосування до Клочкова запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Чи достатньо підстав для застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту у вказаній ситуації?

4. Слідчий здійснював кримінальне провадження, у якому Клименку було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України (*умисне тяжке тілесне ушкодження*). Відносно підозрюваного Клименка слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, був обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Під час подальшого провадження слідчий перекваліфікував дії Клименка й повідомив йому про зміну підозри на ст. 124 КК України (*умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони*).

Чи повинен слідчий у цій ситуації вирішувати питання про зміну запобіжного заходу? Якщо так, то на якій підставі та в якому порядку?

5. За підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України (*Грабіж*), 14 жовтня поточного року був затриманий Волик. 18 жовтня слідчий направив до слідчого судді клопотання про застосування до Волика запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, посилаючись на тяжкість вчиненого ним злочину. У процесі судового розгляду клопотання Волик показав, що його затримання є незаконним, а підозра необґрунтованою, і просив суд перевірити доведеність його вини. Захисником були надані позитивні характеристики Волика за місцем роботи, проживання, довідки про сімейний стан, наявність на утриманні неповнолітньої дитини, батьків пенсійного віку та їх стан здоров'я. Також була надана довідка про незадовільний стан здоров'я самого Волика з діагнозом – вегето-судинна дистонія за змішаним типом, що, на думку захисника, виключає можливість перебування його під вартою. Прокурор наполягав на обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, оскільки по-перше, при затриманні Волик намагався сховатися від працівників поліції; по-друге, він погрожував потерпілій розправою за дачу нею правдивих показань.

Виходячи з наведених обставин обґрунтуйте рішення слідчого судді щодо обрання запобіжного заходу.

6. У кримінальному провадженні за ст. 172 КК України (*грубе порушення законодавства про працю*), Горшкова Г. була допитана як свідок. Після проведення відповідних слідчих дій, слідчий отримав неспростовні докази причетності Горшкової Г. до вчинення кримінального правопорушення і прийняв рішення затримати останню.

Який існує порядок затримання особи?

7. Кроленку було повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України (*хуліганство*). Слідчий направив до слідчого судді клопотання про застосування до Кроленка запобіжного заходу – особистого зобов'язання, а саме – не відлучатися із населеного пункту, у якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого. Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого, не дивлячись на заперечення Кроленка щодо застосування цього запобіжного заходу, оскільки його робота пов'язана з постійними відрядженнями. Через тиждень Кроленко на виклик слідчого не з'явився, оскільки знаходився у відрядженні у м. Львові. Слідчий направив до слідчого судді клопотання про застосування щодо Кроленка запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, мотивувавши його тим, що Кроленко порушив раніше обраний запобіжний захід. У судовому розгляді Кроленко заявив клопотання про обрання йому запобіжного заходу – особистої поруки. На судовий розгляд прибув рідний брат підозрюваного, який пред'явив документи, підтверджуючи родинні стосунки, а також довідку з місця роботи.

Прийміть процесуальне рішення у кримінальному провадженні.

8. До слідчого, що здійснював кримінальне провадження, у якому Смирнову було оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України (*хуліганство, вчинене із застосуванням холодної зброї*), звернулися 65-річний батько, 18-річний син і дружина підозрюваного з клопотанням передати їм Смирнова на поруки.

Усі троє гарантували забезпечення виконання підозрюваним покладених на нього обов'язків та, за необхідності, доставку його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу. Слідчий звернувся з клопотанням, погодженим з прокурором, до слідчого судді про застосування Смирнову запобіжного заходу у вигляді особистої поруки.

Як слідчий суддя має вирішити заявлене клопотання?

Які є процесуальні вимоги до кількості поручителів у кримінальному провадженні?

9. У дворі будинку був виявлений труп жінки з ножовими пораненнями. Дані, що були отримані під час огляду місця події, давали підстави вважати, що жінка була вбита білявим чоловіком високого зросту, який був одягнений у світлу шкіряну куртку.

Через 30 хвилин працівники поліції у кафе, що розташоване неподалік від місця події, виявили білявого чоловіка високого зросту, що був одягнений у світлу шкіряну куртку, на якій були плями бурого кольору, а на руках мали місце подряпини. Цей чоловік при появі поліцейських почав нервувати й намагався вийти з приміщення кафе, однак був ними зупинений.

Чоловік пред'явив документи на ім'я Рубана та повідомив, що він уже близько двох годин знаходиться у цьому кафе, а свою спробу вийти пояснив тим, що він раніше судимий і не має бажання зайвий раз спілкуватися з працівниками поліції. Рубан був доставлений до органу внутрішніх справ.

Чи є підстави для затримання Рубана? Які вимоги кримінального процесуального законодавства має виконати уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, негайно після затримання?

10. Слідчий викликав Явдошенка по телефону для допиту як підозрюваного, але той відмовився з'являтися за викликом на тій підставі, що він не вважає себе підозрюваним, оскільки про підозру йому не повідомляли. Слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням про привід Явдошенка.

Дайте оцінку діям слідчого.

Рекомендована література:

1. Білоус О. В. Окремі питання застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні / О. В. Білоус // Юридична наука. – 2014. – № 10. – С. 97–103.
2. Верхогляд-Герасименко О.В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально–процесуального примусу: Монографія. – Харків.: Вид-во «Юрайт», 2012. – 216 с.
3. Гаюр І.Й. Накладення арешту на вклади, цінності та інше майно обвинуваченого: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09)/ НАВС. – Київ, 2011. – 20 с.
4. Грошевий Ю.М. Підстави обрання запобіжних заходів за новим КПК України / Ю.М.Грошевий, О.Г.Шило // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – №1. – С.220–226.
5. Гумін О.М. Тимчасовий доступ до речей і документів як один із заходів забезпечення кримінального провадження / О.М. Гумін // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ – 2013. – № 1 (5). – С. 227–231.
6. Карпенко М. О. Деякі проблеми забезпечення прав і законних інтересів засталодавців та поручителів у кримінальному провадженні / М. О. Карпенко, А. Р. Туманянц // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2016. – Вип. 4, т. 2. – С. 90–93.
7. Климчук М. П. Тимчасовий доступ до речей і документів, як захід забезпечення кримінального провадження / М.П. Климчук // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ – 2013. – № 2 (6). – С. 185–189.
8. Назаров В.В. Конституційні права людини та їх обмеження у кримінальному процесі України: Монографія. – Х.: — Золота миля, 2009. – 400 с.
9. Проблеми застосування заходів кримінально – процесуального примусу під час досудового провадження: Матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 листопада 2011 р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2012. – 224 с.
10. Руденко А.Е Морально-правові критерії застосування заходів забезпечення кримінального провадження / А.Е. Руденко // Право і суспільство. – 2015. – № 5–2. – Ч.3. – С. 236 – 240.
11. Руденко А.Е Обмеження майнових прав окремих категорій осіб у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження / Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 8.
12. Руденко А.Е Підстави застосування тимчасового вилучення майна / А.Е. Руденко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 28. – Т.3. – С. 141 – 143.

13. Смоков С.М., Горелкіна К.Г. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві. – Одеса: Астропринт, 2012. – 152 с.

14. Тищенко О. І. Окремі аспекти застосування запобіжного заходу у вигляді застави (за матеріалами судової практики) / О. І. Тищенко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 2. – С. 140–141.

15. Тищенко О. І. Домашній арешт як запобіжний захід: окремі питання правозастосовних реалій / О. І. Тищенко // Форум права: електрон. наук. фах. вид. – 2017. – № 3. – С. 215–220. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_38.pdf

16. Тищенко О. І. Способи захисту майнових прав особи, на майно якої накладено арешт: спірні питання [Електронний ресурс] / О. І. Тищенко // Форум права : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2017. – № 1. – С. 182–187.

17. Хабло О.Ю. Тимчасове вилучення майна у кримінальному провадженні: законодавча регламентація та проблеми застосування: /О.Ю. Хабло // Держава і право. – 2014. – Вип. № 63. – С.231–237

18. Хабло О.Ю. Тимчасовий доступ до речей і документів у кримінальному провадженні / О.Ю. Хабло // Судова апеляція. – 2014. – № 1. – С.61–67.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА.
МОДУЛЬ ІІ. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ І. ДОСУДОВЕ
ПРОВАДЖЕННЯ

Тема 6. Досудове розслідування: загальні положення

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення

1. Початок досудового розслідування. Порядок внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР).
2. Строки внесення відомостей до ЄРДР. Надання відомостей з ЄРДР.
3. Загальні положення досудового розслідування.
4. Підслідність та її види.
5. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування.
6. Місце проведення досудового розслідування.
7. Строки досудового розслідування. Загальні положення та порядок продовження строку досудового розслідування.
8. Підстави та порядок оголошення розшуку підозрюваного. Взаємодія слідчого, прокурора з оперативними підрозділами з метою встановлення місцезнаходження підозрюваного.
9. Підстави та процесуальний порядок відновлення досудового розслідування.
11. Розгляд клопотань під час досудового розслідування.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати із визначення поняття досудове розслідування та розуміння змісту і сутності основних процесуальних форм у яких воно здійснюється, а саме дізнання та досудового слідства.

Вивчаючи дану тему студенти повинні виходити із розуміння того, що досудове розслідування це перша стадія кримінального провадження яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Розглядаючи питання щодо сутності і значення стадії досудового розслідування студенти повинні дати характеристику загальних положень досудового розслідування. *Загальні положення досудового розслідування* – це визначені законом на основі засад кримінального провадження

положення, правила, які відображають характерні риси та особливості досудового розслідування як стадії, своїми вимогами спонукають органи досудового розслідування до швидкого, раціонального, всебічного, повного й об'єктивного дослідження усіх обставин кримінального провадження, виконання завдань цієї стадії та охорони в ній прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

До загальних положень досудового розслідування належать норми КПК України, які регулюють:

- початок досудового розслідування;
- підслідність;
- об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування;
- місце проведення досудового розслідування;
- строки досудового розслідування;
- розгляд клопотань під час досудового розслідування;
- ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення;
- недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування тощо.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснюється з урахуванням правил підслідності. *Підслідність кримінальних проваджень* – це встановлена законом сукупність ознак кримінального провадження, відповідно до яких, воно належить до відання того чи іншого органу досудового розслідування. Підслідність обумовлює правильний розподіл кримінальних проваджень між різними органами досудового слідства.

В одному провадженні можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань:

- щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення;
- щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень;
- якщо не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами);
- у разі притягнення до кримінальної відповідальності за статтями 384, 385, 386, 387 КК України тощо, тобто у випадках, коли наявна підслідність за зв'язком справ.

Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину.

Слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням:

- матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві;

– матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Особливості застосування заходів процесуального примусу на стадії досудового розслідування.

2. Зміст, форми та принципи взаємодії слідчого і оперативних підрозділів.

3. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування під час досудового провадження.

4. Гарантії недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.

5. Особливості реалізації принципів кримінального процесу на стадії досудового розслідування.

7. Судовий контроль і нагляд прокурора за дотриманням законів при проведенні досудового розслідування.

Завдання.

1. Слідчий ОВС їхав маршрутним автобусом на роботу і став очевидцем злочину. Коли автобус зробив поворот, зустрічний вантажний автомобіль, яким керував п'яний водій Куліш, врізався у передню частину автобуса. Внаслідок цього загинув водій автобуса Стрижак, декілька пасажирів одержали тілесні ушкодження. Слідчий затримав шофера вантажного автомобіля, організував медичну допомогу потерпілим, а потім за участю тільки працівників патрульної поліції провів огляд місця події, відібрав пояснення у потерпілих і очевидців дорожньо-транспортної пригоди, а також шофера Бистрота. У районному відділі ОВС слідчий вніс відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань і почав досудове розслідування.

Чи вірні дії слідчого?

2. 7 липня прокурором були внесені відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 9 липня він передав наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування. Того ж дня керівником органу досудового розслідування був визначений слідчий, який здійснюватиме розслідування. 11 липня слідчий у письмовій формі повідомив прокурора про початок досудового розслідування.

Оцініть дії сторони обвинувачення.

3. Куруленко і Кашин обвинувачувались у вчиненні в ніч з 10 на 11 жовтня групового згвалтування Змієвської. Тієї ж ночі Змієвська була згвалтована також Храмовим. Посилаючись на те, що у обох випадках потерпіла і свідки одні і ті ж, події пов'язані між собою, слідчий виніс постанову про об'єднання матеріалів в одне провадження.

Оцініть правильність рішення слідчого.

4. 15 січня поточного року о 10.00 до слідчого органу внутрішніх справ прийшла Козлова з заявою про згвалтування Петренком її дочки Ляшенко 12 січня поточного року. Посилаючись на термінові справи, слідчий попросив її прийти за два тижні, пообіцявши прийняти заяву.

28 січня поточного року о 10.20 Козлова знову прийшла до слідчого з вимогою розглянути її заяву. Крім того вона просила не повідомляти її дочку про свою заяву та офіційно ніде не оприлюднювати відомості про себе, як заявника. На підставі заяви слідчий о 12.10 наступного дня вніс до Єдиного реєстру досудових розслідувань такі відомості: час та дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Після цього він одразу розпочав досудове розслідування.

У ході досудового розслідування з'ясувалося, що Петренко також 12 січня намагався згвалтувати Будіну, а також вчинив злочин передбачений статтею 309 КК України (*незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту*), тому слідчий вирішив об'єднати в одне провадження матеріали трьох досудових розслідувань.

Чи уповноважений слідчий вносити відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і які саме? Оцініть дії слідчого.

5. До слідчого звернувся журналіст з проханням надати йому можливість бути присутнім під час проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні про вбивство. Своє прохання він мотивував тим, що хоче докладно описати перебіг розслідування резонансного злочину у газетній публікації. Слідчий відмовив журналісту у проханні і роз'яснив, що публікація можлива лише після набрання вироком законної сили.

Чи правильна позиція слідчого?

6. Під час провадження досудового слідства слідчим Шевченківського ГУ Національної поліції у м. Харкові було встановлено, що Колодяжному повідомлено про підозру ще в іншому злочині слідчим ГУ Національної поліції у Житомирській області.

Який орган досудового розслідування буде проводити провадження. Хто вирішує питання про підслідність?

7. 26 жовтня поточного року у ході досудового розслідування підозрюваний Новіков заявив клопотання про надання йому усіх матеріалів досудового розслідування для ознайомлення. 31 жовтня поточного року прокурор виніс постанову, якою частково відмовив у задоволенні клопотання у частині ознайомлення з повідомленням про підозру Новікова та протоколами, складеними за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Оскільки робочий день закінчувався, то для ознайомлення з іншими матеріалами досудового розслідування Новікову було надано 4 години. За цей час він просив узяти деякі документи для ксерокопіювання. Прокурор погодився і під розписку надав підозрюваному документи.

Дайте правову оцінку діям прокурора.

8. Пилипенку було повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ст. 116 КК України (*умисне убивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання*).

Під час досудового розслідування було встановлено, що після вчинення кримінального правопорушення підозрюваний захворів на епілепсію, що підтверджувалося показаннями лікаря Пилипенка.

Слідчий виніс постанову про зупинення досудового розслідування, про що він повідомив до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копію постанови слідчий направив прокурору.

Чи правомірні дії слідчого?

9. Допитаний із застосуванням технічного засобу фіксування, свідок Фатєєв запитав слідчого, чому він не вносить його показання у протокол допиту, а лише обмежився вказівкою у протоколі про те, що застосовуються технічні засоби. Фатєєв наполягав на тому, щоб його показання були внесені до протоколу. Втім, слідчий пояснив, що оскільки показання повністю фіксуються технічними засобами та будуть зберігатися на диску, який приєднують до протоколу допиту, вони обійдуться і без детального викладення показань у самому протоколі.

Оцініть дії слідчого.

Які є форми фіксування кримінального провадження?

10. Громадянин Іванов був затриманий на місці вчинення кримінального правопорушення та негайно доставлений до відділу поліції. Слідчий невідкладно повідомив йому права передбачені ст. 42 КПК, а на прохання підозрюваного детально роз'яснити кожне із зазначених прав, надав Іванову для ознайомлення науково-практичний коментар до КПК та підручник "Кримінальний процес України".

Оцініть дії слідчого. Перерахуйте права підозрюваного

Рекомендована література:

1. Вакулік О.А Початок досудового розслідування у кримінальному провадженні[текст] навч. посіб. / О.А.Вакулік, Ю. І Азаров. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 184 с.
2. Вапнярчук В. В. Щодо окремих питань підслідності, допустимості доказів та початку досудового розслідування / В. В. Вапнярчук // Право та державне управління : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2017. – № 1. – С. 107–115.
3. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с.
4. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. – Х.: Одиссей, 2013. – 1104 с.
6. Молдован В.В., Молдован А.В., Кравець Р.С. Кримінальний процес України: Лекції. Процесуальні документи. – 2-ге вид., із змін. та доповн. – К.: Алерта, 2016. – 360 с.
7. Письменний Д.П., Федченко В.М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо–оперативною групою: правові та організаційні засади: монографія. – Дніпропетровськ, 2006. – 204 с.
8. Процесуальна діяльність слідчого щодо відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням: метод. рек. // МВС України, НАВС, Авт. колект. С.С. Чернявський, В.І. Фаринник, Л.Д. Удалова та ін. – Київ: – 2014. – 91с.
9. Складання кримінально-процесуальних документів у досудовому провадженні: Навч. посібник // Удалова Л.Д., Азаров Ю.І., Рожнова В.В. та ін.; НАВС – Київ: КНТ, – 2013. – 375 с.
10. Слінько С.В. Теорія і практика реформування досудового розслідування: Монографія. – Х.: РВФ «Арсіс ЛТД», 2011. – 270 с.
11. Статіва І.І. Початковий етап досудового провадження в сучасному кримінальному процесі: український і західний контексти: Монографія. – Дніпроп. держ. ун–т внутр. справ, 2012. – 248 с.
12. Слободенюк В. Особливості спеціального досудового розслідування (in absentia) в кримінальному провадженні / В. Слободенюк. / Підприємництво, господарство і право – 2017. – № 4. – С.171-174
13. Судовий контроль під час досудового розслідування у кримінальному провадженні [Текст] : навч. посіб. для підгот. до заліку / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 95 с.

Тема 7. Слідчі (розшукові) дії

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій.
2. Класифікація слідчих (розшукових) дій.
3. Правила оформлення протоколу слідчої (розшукової) дії. Додатки до протоколу слідчої (розшукової) дії.
4. Загальні правила застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження при проведенні слідчих (розшукових) дій.
5. Допит. Поняття та загальні правила проведення допиту.
6. Підстави та порядок допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування у судовому засіданні.
7. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи.
8. Порядок проведення допиту у режимі відео конференції під час досудового розслідування.
9. Пред'явлення для впізнання. Поняття, мета та види пред'явлення для впізнання. Проведення впізнання у режимі відео конференції під час досудового розслідування.
10. Обшук. Поняття, мета та загальні правила проведення обшуку.
11. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи як правова підстава його проведення.
12. Огляд. Поняття, мета та види огляду.
13. Порядок проведення огляду.
14. Особливості порядку огляду трупа. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією.
15. Слідчий експеримент. Мета та порядок проведення слідчого експерименту.
16. Особливості порядку проведення слідчого експерименту у житлі чи іншому володінні особи.
17. Освідування особи. Поняття, мета та порядок освідування особи.
18. Залучення експерта та проведення експертизи.
19. Підстави і порядок залучення експерта.
20. Випадки обов'язкового проведення експертизи.
21. Порядок отримання зразків для експертизи.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми студенти повинні виходити з розуміння того, що слідчі дії - це регламентовані нормами Кримінального процесуального кодексу України та здійснювані у рамках кримінально-процесуального провадження уповноваженою на те особою, а також забезпечувані заходами державного примусу та супроводжувані необхідним документуванням процесуальні дії, які являють собою комплекс пізнавально - засвідчувальних операцій, спрямованих на отримання, дослідження та перевірку доказів.

Слідчі дії залежно від мети, яка ставиться перед ними, можуть бути такими, що спрямовані на збирання або перевірку доказів. Слід зазначити, що одна і та сама слідча дія за різних обставин, на різних етапах провадження розслідування може бути спрямованою як на збирання нових доказів, так і на перевірку вже зібраних. При проведенні слідчої дії особа, яка її проводить, зобов'язана беззаперечно додержуватись передбаченої законом процедури, забезпечувати захист прав і свобод людини, поважати її честь і гідність.

Слідчі (розшукові) дії можна класифікувати залежно від цілей, об'єктів, методів виконання, часу і правил провадження, а також деяких інших критеріїв. Класифікація за різними критеріями допомагає усвідомити внутрішню сутність слідчих (розшукових) дій, визначити їх місце серед інших подібних.

Вивчаючи дану тему необхідно зупинитися на загальних правилах провадження слідчих дій. Розкриваючи конкретну слідчу дію, необхідно дати визначення слідчої дії, з якою метою проводиться необхідна слідча дія, підстави для проведення даної слідчої дії. Після висвітлення цих питань необхідно розкрити зміст слідчої дії і процесуальний порядок проведення. Якщо та чи інша слідча дія містить якісь особливості її провадження, то ці особливості обов'язково потрібно відзначити при відповіді. Наприклад, у якому процесуальному документі фіксується хід і результати проведення певної слідчої дії, яка інформація міститься у цьому документі. Слідчі (розшукові) дії слід відрізняти від негласних слідчих (розшукових) дій, які хоча і є їх різновидом, проте відомості про факти та методи їх проведення не підлягають розголошенню.

Завдання до самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Загальні процесуальні умови та підстави проведення слідчих (розшукових) дій.
2. Пред'явлення для впізнання у слідчій практиці.
3. Процесуальний порядок проведення експертизи трупа.
4. Процесуальний порядок проведення освідування, його види.
5. Процесуальний порядок проведення слідчого експерименту.
6. Процесуальні особливості виклику та допиту малолітньої особи у кримінальному провадженні.

Завдання

1. 20 листопада о 20-й годині на вокзалі станції Харків - пасажирський співробітниками патрульно-постової служби за крадіжку сумки у касовому залі був затриманий Рачков та доставлений в чергову частину ОВС. Рачков перебував в стані алкогольного сп'яніння. Оперативний черговий склав щодо нього протокол про адміністративне правопорушення за появу у нетверезому стані у громадському місці та залишив громадянина у черговій частині. О 9-й годині ранку після витверезіння Рачкова матеріали перевірки заяви про крадіжку сумки були передані слідчому, який о 9. 30 вніс відповідні відомості до Єдиного реєстру досудового розслідування та о 14.00 склав протокол затримання Рачкова.

Оцініть законність та обґрунтованість дій працівників поліції.

2. Допитана у справі про зґвалтування потерпіла Колодяжна показала, що насильника можна легко впізнати по численних татуюваннях на ногах, грудях, спині. Вона добре пам'ятала, що на обох ногах у гвалтівника вище колін є по одному татуюванню - "русалки".

Як перевірити показання потерпілої, маючи на увазі, що за підозрою у вчиненні злочину на цей час вже було затримано Кузьменка, неодноразово раніше судимого за насильницькі злочини?

3. Свідок Сергієнко була викликана до слідчого для проведення впізнання підозрюваного у вчиненні розбійного нападу на Черненко. У призначений час Сергієнко з'явилась до кабінету слідчого. Їй було пред'явлено трьох чоловіків, один з яких був одягнений тільки в спідню білизну. Сергієнко, не вагаючись, сказала на дану особу як на ту, що вчинила розбійний напад. На запитання слідчого, за якими ознаками вона впізнала нападника, Сергієнко відповіла: «За підозрілим поглядом». Після цього слідчий запитав, чи не зустрічалась вона з ним раніше та як саме було вчинено розбійний напад на Черненко. Свідок відповіла, що раніше не зустрічалась з підозрюваним і детально описала подію злочину. За результатами слідчої (розшукової) дії було складено протокол впізнання, який підписали слідчий і свідок Сергієнко.

Чи було допущено порушення закону при проведенні впізнання?

4. Під час кримінального провадження щодо розслідування зґвалтування неповнолітньої Максименко були розбіжності у показаннях потерпілої та свідків Дьяконова та Мануйлова. Слідчий викликав усіх трьох на одночасний допит. Під час допиту слідчий зачитав показання Максименко, які вона давала на попередньому допиті, та які на його думку були правдивими, перед тим, як було запропоновано дати показання учасникам цієї слідчої дії.

Оцініть дії слідчого. Чи дозволяється оголошення показань, наданих учасниками цієї слідчої дії на попередніх допитах? Якщо так, то за яких умов? Чи має якесь значення для проведення цього допиту те, що Максименко є неповнолітньою?

5. Слідчий встановив, що очевидець розбійного нападу Скумбрієвич перебуває на полярній станції "Академік Вернадський" в Антарктиці, з якою немає транспортного зв'язку. Він вирішив допитати свідка, використавши для цього радіозв'язок.

Попередивши Скумбрієвича про кримінальну відповідальність за відмову від дачі та за дачу завідомо неправдивих показань, він запропонував розповісти все, що тому відомо у цій справі, поставив додаткові запитання, детально записавши все це до протоколу допиту Скумбрієвича як свідка і зафіксувавши його голос на магнітній плівці. У кінці зачитав протокол допиту і відтворив звукозапис показань, зафіксувавши і в протоколі, і на плівці слова Скумбрієвича про те, що все записано вірно, зауважень і доповнень той не має.

У протоколі допиту, слідчий записав, що оскільки свідок не має можливості особисто підписати свої показання, то їх правильність засвідчує представник організації, де постійно працював Скумбрієвич.

Оцініть дії слідчого і доказове значення протоколу допиту.

6. 12 березня поточного року Шнуров, глухонімиий, був викликаний слідчим для допиту як свідок у справі Войтова, який підозрювався у вчиненні умисного тяжкого тілесного ушкодження Квочкіну.

Оскільки 12 березня закінчувався строк тримання підозрюваного під вартою, слідчий вирішив не проводити далі пошуку особи, яка б розуміла знаки глухонімих, а побудувати спілкування з допитуваним свідком у письмовій формі: спочатку він запропонував тому написати на аркуші паперу відомості на кожний пункт анкетної частини протоколу (ці дані слідчий сам вписав до протоколу), потім розписатися про попередження про кримінальну відповідальність за ст.ст. 384, 385 КК.

Далі запропонував записати власноручно до протоколу все, що йому відомо про обставини вчинення злочину Войтовим. Після цього запису слідчий одержав від допитуваного власноручно записані відповіді на додаткові запитання і в кінці запис про те, що він, Шнуров, ознайомився з записами у протоколі, зауважень і доповнень не має.

Оцініть дії слідчого.

7. Слідчий, здійснюючи кримінальне провадження щодо викрадення майна з квартири Никодименко, маючи достатні дані про те, що викрадені речі можуть знаходитись на квартирі у батька підозрюваного, за погодженням з прокурором звернувся до слідчого судді з клопотанням про проведення там обшуку.

Під час обшуку, що проводився на підставі ухвали слідчого судді, була присутня запрошена слідчим потерпіла Никодименко. Серед інших речей, про які було вказано в ухвалі слідчого судді, слідчий вилучив також зимове жіноче пальто Никодименко, зникнення якого вона і не помітила, але запевняла, що воно належить саме їй.

За результатами проведення слідчої дії слідчий склав два протоколи – обшуку та пред'явлення речей для впізнання.

Оцініть дії слідчого і доказове значення протоколів. Чи можна проводити обшук у осіб, які не є підозрюваними у кримінальному провадженні? Чи можна вилучати під час обшуку речі, про які прямо не вказано в ухвалі слідчого судді про дозвіл на обшук? Якщо так, то які процесуальні дії з цими речами необхідно здійснити далі?

8. Про проведення одночасного допиту між підозрюваним Філімоновим і свідком Крючковим слідчий склав протокол і запропонував допитаним підписати кожну сторінку протоколу і кожну свою відповідь на поставлені запитання. Свідок Крючков погодився на це. Підозрюваний же категорично заперечив проти цього і поставив свій підпис лише в кінці протоколу.

Оцініть законність пропозиції слідчого. Як бути слідчому у зв'язку з відмовою підозрюваного підписати кожну сторінку протоколу?

9. З приватної колекції Мартинюка було викрадено картину художника Васнецова. Через деякий час барон Фальц-Фейн з Ліхтенштейну придбав цю картину на всесвітньо відомому аукціоні "Сотбіс" і передав Українському фонду культури. Потерпілий Мартинюк заявив, що він зможе впізнати викрадену у нього картину.

Які процесуальні дії повинен провести слідчий, щоб встановити, що викрадена і передана фонду культури картина - одна і та ж?

10. У квартирі Павлюка, який підозрювався в отруєнні громадян талієм, слідчий проводив обшук, застосовуючи при цьому безперервний відеозапис ходу проведення обшуку, у зв'язку з чим поняті не були запрошені для участі в цій слідчій (розшуковій) дії. Під час проведення обшуку слідчий помітив, що Панасенко кинув у кишеню своєї бабусі невеликий пакунок.

Як повинен діяти слідчий у цій ситуації? Чи дозволяє закон проводити обшук без участі понятих? Якщо так, то в яких випадках?

11. Під час кримінального провадження щодо крадіжки грошей з сейфа, у якому знаходився спеціальний барвник, слідчий запідозрив у крадіжці Новікова.

Однак ні для його затримання, ні для повідомлення про підозру, достатніх доказів ще не було. Слідчий допитав Новікова як свідка. Під час розмови слідчий звернув увагу на те, що у Новікова забинтовано праву руку.

Вважаючи, що таким чином він ховає сліди барвника, яким міг забруднитися під час крадіжки, слідчий негайно виніс постанову про освідкування і оголосив її Новікову. Останній від проведення освідкування

відмовився. Відмовився він і зняти пов'язку, посилаючись на те, що рану недавно отримав на роботі, а безпідставні підозри його ображають.

Чи відповідає вимогам закону рішення слідчого про освідкування? Як належить діяти в такій ситуації?

12. За матеріалами кримінального провадження, розпочатого у результаті порушення правил безпеки руху, що призвело до зіткнення двох автомобілів і загибелі одного пасажера, слідчий, з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, вирішив провести слідчий експеримент за участю тих же автомобілів, які було відновлено. Відтворення дій та обставин цієї події знову призвело до зіткнення автомашин, через що дістав легкі тілесні ушкодження понятий (який сидів в одній з машин і спостерігав за розвитком подій), але підтвердив правдивість показань водія, який брав участь у слідчому експерименті.

Оцініть дії слідчого.

Чи мають доказове значення результати цієї слідчої дії?

13. 20 листопада поточного року під час розслідування злочину, передбаченого ч. 4 ст. 152 КК України (згвалтування) до слідчого надійшло клопотання представника потерпілої Савицької адвоката Франтовського про проведення обшуку у машині, яка належала Кузьмуку.

Своє клопотання адвокат мотивував тим, що у салоні машини, в якій було вчинено злочин щодо потерпілої, можуть бути виявлені сліди згвалтування та її золота сережка, загублена в день вчинення злочину.

25 листопада слідчий задовольнив клопотання представника потерпілої. В той же день ним була винесена постанова про проведення обшуку машини Кузьмука та проведена вказана слідча (розшукова) дія у присутності двох понятих – студентів Інституту внутрішніх справ. Під час обшуку на задньому сидінні машини було виявлено сережку, а також характерні для згвалтування сліди. У протоколі обшуку слідчий зафіксував факт виявлення прикраси, зазначивши, що «під час обшуку знайдена золоту сережку».

Чи відповідають дії слідчого вимогам кримінального процесуального закону?

Рекомендована література:

1. Білоус О. В. Законодавча регламентація проникнення до житла чи іншого володіння особи під час кримінального провадження / О. В. Білоус // Держава і право. – 2014. – Вип. № 65. – С.264–272.

2. Зеленський С.М., Назаренко С.П., Письменний Д.П. Проведення у справах дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2012. – 160 с.

3. Ільєва Т.Г. Надання слідчим суддею дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи / Т.Г. Ільєва // Європейські перспективи. – 2013. – № 7. – С. 105–109.
4. Лушпієнко В. Особливості допиту свідка на стадії судового розгляду в кримінальному процесі / В. Лушпієнко // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 263–267
5. Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій / О. В. Капліна // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 40–48.
6. Кримінальне процесуальне право України : [навчальний посібник] / За редакцією професорів В. Г. Гончаренка та В. А. Колесника. – К.: Юстиніан, 2014. – 576 с.
7. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с
8. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.
9. Туманянц А. Р. Вирішення питання про речові докази в кримінальному провадженні: окремі проблеми [Електронний ресурс] / А. Р. Туманянц, І. О. Крицька // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 5. – С. 183–186.
10. Терещенко Ю.В. Слідчі та інші процесуальні дії: правова регламентація // Юридичний часопис Національної Академії внутрішніх справ. - №2. – 2011. – С. 168-175.
11. Лук'янчиков Є. Д. Слідчий огляд: поняття та види // Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 264–269.
12. Удалова Л. Кримінальний процесуальний кодекс України – новий етап у розвитку теорії та практики здійснення кримінального провадження /Л.Д. Удалова, В. В. Рожнова // Право України. – 2013. – №11. – С.80–87.
13. Удалова Л.Д. Лікарська таємниця в кримінальному процесі України / Л.Д. Удалова, Є.В. Кузьмічова-Кисленко. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 134 с.
14. Форостяний А.В. Забезпечення участі понятих під час проведення слідчих (розшукових) дій / А.В. Форостяний // Юридична Україна. – 2015. – № 1. – С. 74 –78.
15. Чаплинський К.О. Слідчий експеримент як об'єкт криміналістичного дослідження // Вісник Академії митної служби України. - Серія: «Право». - №2 (7). – 2011. – С. 145-149.
16. Шингарьов Д. О. Особливості проведення допиту підозрюваного, особа якого не встановлена / Д. О. Шингарьов // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 4. – С. 117–124.

Тема 8. Негласні слідчі (розшукові) дії

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії.
2. Поняття та підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
3. Види негласних слідчих (розшукових) дій.
4. Негласні слідчі (розшукові дії), поєднані із втручанням у приватне спілкування.
5. Порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, поєднаних із втручанням у приватне спілкування.
6. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій.
7. Мета та порядок проведення обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи.
8. Поняття, мета та порядок установа місця знаходження радіоелектронного засобу.
9. Мета та порядок спостереження за особою, річчю або місцем.
10. Мета та порядок аудіо-, відео контролю місця.
11. Мета, види та порядок здійснення контролю за вчиненням злочину.
12. Процесуальний порядок виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Методичні вказівки

При вченні даної теми необхідно виходити з розуміння того, що негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених кримінальним процесуальним кодексом. Негласні слідчі (розшукові) дії на відміну від слідчих (розшукових) дій мають певні характерні особливості і проводяться лише у випадках, коли відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб.

Питання про наявність достатніх підстав для проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кожному конкретному випадку вирішується слідчим, прокурором, а у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом – слідчим суддею за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, які приймають рішення про наявність чи відсутність фактів або обставин, що потребують проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Студенти повинні розуміти, що питання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій вирішується на основі вже отриманої гласної чи негласної інформації, письмових доручень правоохоронних органів,

слідчих та посадових осіб, які ведуть кримінальний процес, запитів міжнародних правоохоронних органів та організацій інших держав.

У разі необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії суб'єкти кримінального провадження виносять клопотання. Розгляд клопотань (який віднесений згідно з положеннями Глави 21 КПК до повноважень слідчого судді), здійснюється головою чи за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Розкриваючи зміст і структур окремих негласних слідчих (розшукових) дій студенти повинні звернутися до нормативних положень кримінально-процесуального законодавства, яке закріплює характерні особливості негласних слідчих (розшукових) дій та процесуальний порядок їх проведення.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Підстави та процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
2. Вимоги до постанови слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
3. Заходи щодо захисту інформації, отриманої у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
4. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні.

Завдання:

1. При розслідуванні злочину, передбаченого ст. 307 КК України (*незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів*), слідчому необхідно було встановити особу, яка збувала наркотичні засоби підліткам. Про цю особу дав показання свідок Смілич, який, однак, не знав ні його імені, ні місця проживання, але повідомив, що той ймовірно працює в фірмі «Еко таксі», оскільки їздить на автомашині, тюнінгованої фірмовими логотипами, і заявив, що може його впізнати.

Слідчий організував спостережний пункт у диспетчерській приватного підприємства «Еко таксі», з якого разом зі Сміличем міг спостерігати за кожним водієм, які з п'ятої до шостої ранку йшли на роботу. Незабаром Смілич вказав на одного із водіїв, як особу, що збувала наркотичні засоби, і того було затримано.

Чи допустив слідчий порушення кримінального процесуального закону? Як належить процесуально оформити ці дії?

2. Камера спостереження за торгівельною залом супермаркету «Караван» зафіксувала придбання одним із покупців батарейок живлення, які він приховав від касового контролю.

Громадянина було запрошено до приміщення служби охорони магазину, де її працівники запропонували йому показати зміст своїх кишень. Громадянин не виконав прохання службовців, дістав за своєю кишені пістолета і відкрив стрілянину, від якої троє працівників служби охорони загинули ні місці. Після цього він вибіг із магазину і побіг у напрямку житлових будинків.

Службова розшукова собака по «гарячих слідах» привела співробітників національної поліції до квартири №15 у житловому будинку № 3 по вулиці Тарасівській.

Оскільки двері квартири ніхто не відчинив співробітники поліції їх зламали і затримали у квартирі громадянина, схожого на того, хто вчинив злочин у супермаркеті «Караван». У ході особистого обшуку затриманого пістолета виявлено не було. Тоді оперативні співробітники разом з кінологом провели обшук у квартирі і знайшли пістолет «ГТ» №28345 під ванною у туалетній кімнаті, про що склали протокол процесуальної дії.

Чи правильні дії працівників національної поліції? Вирішіть питання щодо доказового значення пістолета.

3. Під час досудового розслідування було встановлено факт вчинення крадіжки речей та документів Кузьменком з офісу будівельної компанії «Харків буд» 20 грудня поточного року. Крім того, стало відомо, що Кузьменко призначив зустріч о 12-тій годині 25 грудня з Кашиним. Припустивши, що на цій зустрічі Кузьменко передасть Кашину викрадені речі та документи, слідчий органу досудового розслідування звернувся 24 грудня о 15 годині 45 хвилин до слідчого судді місцевого суду з клопотанням про надання дозволу на здійснення відеоконтролю за приміщенням кафе «Розмарин» та аудіоконтролю Кузьменка і Кашина протягом 48 годин.

Слідчий суддя призначив розгляд клопотання на 11-ту годину наступного дня, мотивуючи це своєю завантаженістю. Не дочекавшись дозволу слідчого судді, керуючись ст. 250 КПК, слідчий провів відеоконтроль за приміщенням кафе.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді.

4. У ході кримінального провадження щодо вчинення злочину, передбаченого ч. 4 ст. 190 КК України (*шахрайство*), слідчий припустив, що листи підозрюваного Сіроштана до своїх родичів та захисника можуть містити важливі для розслідування відомості. На підставі цього слідчий органу досудового розслідування відповідно до вимог ст. 251 КПК України склав постанову про накладення арешту на кореспонденцію Сіроштана.

Про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий повідомив Сіроштана та його захисника.

Дайте оцінку дії слідчого.

5. Під час досудового розслідування щодо Іванова, який підозрювався у привласненні майна і переховувався від слідства, прокурор, з метою встановлення його місцезнаходження звернувся до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на зняття інформації з транспортної телекомунікаційної мережі.

Клопотання прокурор обґрунтував тим, що підозрюваний Іванов ймовірно підтримує зв'язок з братом в мережі «Skype» і таким чином можна встановити його місцезнаходження.

Слідчий суддя задовольнив клопотання прокурора і надав дозвіл на зняття інформації в мережі «Skype» щодо спілкування брата підозрюваного Іванова строком на один місяць.

Через два тижні Іванов дійсно зв'язався з братом у мережі «Skype» і під час розмови повідомив йому своє місцезнаходження. Іванова було затримано.

До матеріалів кримінального провадження було додано протокол негласної слідчої дії де була відтворена розмова Іванова з братом та запис розмов брата підозрюваного в мережі «Skype» за два тижні.

Чи правильні дії прокурора?

Рекомендована література:

1. Багрій М., Луцик В. Процесуальне регулювання проведення слідчих (розшукових) дій, а також повідомлення про підозру: деякі проблеми законодавчого регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій// Право України. – 2017. - № 12. – С. 39-48.

2. Богатирьова О. Особливості провадження окремих негласних слідчих (розшукових) дій / О. Богатирьова, С. Тагієв // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 17–24.

3. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні / О. Геселев // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2018. – № 1(17). – С. 30–43.

4. Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій / О. В. Капліна // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1.– С. 40–48.

5. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) [Текст]/ [Рожнова В.В., Савицький Д.О., Конюшенко Я.Ю. та ін.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 280 с.

6. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) [Текст]/ [Хабло

О.Ю., Степанов О.С., Климчук М.П.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 200 с.

7. Комарницька О.Б. Роль і місце прокурора при фіксації ходу та результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій / О.Б. Комарницька, С.В. Нестеренко // Вісник Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – 2015. – Вип. 1. – С. 270–278.

8. Кравченко О.Є. Форми діяльності прокурора із здійснення нагляду під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О.Є. Кравченко // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 158–162.

9. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : [навчально-практичний посібник] / С. С. Кудінов, Р. М. Шехавцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко. - Х. : «Оберіг», 2013. - 344 с.

10. Омельяненко А.С. Общие положения о негласных следственных (розыскных) действия (обзор нового законодательства) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2012. - №4. – С.205-210.

11. Туманянц А. Р. Проблеми обґрунтованості рішень слідчого судді / А. Р. Туманянц // Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції : перший харків. кримін. процес. полілог (присвяч. 50-річчю каф. крим. процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. Ю. М. Грошевого), (Харків, 16 груд. 2016 р.). – Харків, 2017. – С. 320–327.

12. Туманянц А. Р. Окремі аспекти реалізації повноважень прокурора в кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / А. Р. Туманянц, Д. М. Говорун // Порівняльно-аналітичне право : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – №4. – С. 256–258.

13. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні / М.А. Погорецький // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – №1. – С.270– 276.

Тема 9. Повідомлення про підозру

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Підстави і порядок повідомлення про підозру.
2. Значення процесуального акту повідомлення про підозру.
3. Зміст письмового повідомлення про підозру.
4. Порядок вручення повідомлення про підозру.
5. Процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що повідомлення про підозру є одним з визначальних процесуальних актів, який здійснюється прокурором або слідчим за погодженням з прокурором до закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні. У результаті повідомлення про підозру, здійсненого на основі зібраних доказів, конкретна особа стає однією з центральних процесуальних фігур протягом усього досудового розслідування – підозрюваним.

Повідомлення про підозру полягає у здійсненні таких процесуальних дій:

- складанні повідомлення про підозру;
- врученні письмового повідомлення про підозру;
- повідомленні підозрюваному про його права, передбачені ст. 42 КПК України, та роз'яснення їх суті.

Значення повідомлення особи про підозру:

- вперше формулюється та повідомляється особі про офіційну підозру у вчиненні кримінального правопорушення, яке у подальшому буде основою для складання обвинувального акта та визначення меж майбутнього судового розгляду;

- внаслідок повідомлення про підозру у кримінальному провадженні з'являється конкретна особа – підозрюваний, що наділяється правами, які надають йому можливість захищатися від підозри;

- після повідомлення особи про підозру її процесуальне становище погіршується – до неї можна застосувати запобіжні заходи, оголосити в розшук, відсторонити від посади;

- на підозрюваного покладаються процесуальні обов'язки (ч. 7 ст. 42 КПК України), за невиконання яких до нього можуть бути застосовані заходи забезпечення кримінального провадження (привід, зміна запобіжного заходу);

- лише з дня оголошення особі про підозру починають обчислюватися строки досудового розслідування.

Повідомлення про підозру – є проміжним результатом вирішення кримінального провадження, тобто його подальшого руху, і підсумком процесу вирішення питання про початок процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності; є актом застосування норм кримінального процесуального права; приймається на підставі кримінального процесуального закону і спирається на конкретну норму, тобто є законним й обґрунтованим; виходить від компетентних органів держави, їх посадових осіб (прокурора, слідчого) і є категоричним, офіційно владним, обов'язковим для виконання; адресується чітко визначеному суб'єкту (особі, яка вчинила кримінальне правопорушення і у зв'язку із чим вона затримана або її причетність встановлена доказами у кримінальному провадженні), тобто є засобами індивідуальної правової регламентації кримінальних процесуальних відносин; має певну

встановлену кримінальним процесуальним законом форму документа (крім назви за формою, містить інші чітко позначені реквізити: дату та місце складання; назву органів або посадових осіб, котрі їх видали; підписи, дати; мають сувору структуру тощо). Повідомлення особі про підозру має важливе юридичне значення, оскільки після його складення настають відповідні правові наслідки.

Розкриваючи зміст і юридичну природу повідомлення про підозру студенти повинні повно і ґрунтовно проаналізувати норми Кримінального процесуального кодексу України, які визначають підстави та процесуальний порядок повідомлення про підозру. Розкрити зміст і форму повідомлення про підозру, строки винесення та вручення повідомлення про підозру.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Повідомлення про підозру: загальна характеристика та проблеми удосконалення.
2. Інститут підозри у кримінальному процесі та проблеми його реформування.
3. Достатні підстави для підозри – основна умова для прийняття рішення.
4. Повідомлення про підозру: форма та зміст.
5. Гарантії забезпечення добровільності дачі показань підозрюваним за діючим законодавством.

Завдання.

1. При повідомленні Козлову про підозру за частиною 3 ст. 296 КК України (*хуліганство*) він заявив, що не згоден з кваліфікацією його дій і звернувся з клопотанням про зміну кваліфікації на частину 1 ст. 296 КК України. Слідчий роз'яснив йому, що оскільки він уже двічі був засуджений за хуліганство, а цей злочин вчинив ще й у співучасті з іншими особами, його дії підпадають під ознаки злочину, передбаченого частиною 3 ст. 296 КК України, і підстав для зміни кваліфікації немає.

Після цього Козлов відмовився від підпису пред'явленої йому постанови, а після закінчення досудового слідства відмовився і від ознайомлення з матеріалами кримінального провадження.

Як повинен діяти слідчий?

2. Малахову і Афонському було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 2 ст. 187 КК України (*розбій*). У ході розслідування була встановлена неправдивість показань Малахова, а також свідка Гусака на яких ґрунтувався висновок про причетність до вчинення даного злочину Афонського.

Які процесуальні рішення має прийняти у зв'язку з цим слідчий?

3. Після повідомлення Панченку про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 186 КК України (*грабіж*), слідчий встановив, що Панченко також вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 224 КК України (*виготовлення, збут, використання підроблених недержавних цінних паперів*).

Який процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру

4. 7 вересня слідчий склав повідомлення про підозру Макухи у вчиненні злочину, передбаченого ст. 185 КК України (*крадіжка*) і викликав його до прокуратури на 10 вересня для вручення повідомлення про підозру.

Бажаючи ухилитися від кримінальної відповідальності і покарання, Макуха, після отримання повістки, виїхав у місто Ростов Російської федерації. Слідчий виніс постанову про оголошення розшуку Макухи і направив її для виконання начальнику Київського РВ Національної поліції України в Харківській області.

Чи законні дії слідчого?

5. 2 жовтня поточного року слідчий склав повідомлення про підозру Діденка у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 367 КК України (*службова недбалість*) і повідомив захиснику Діденка адвокату Мареничу, що вручати повідомлення буде 3 жовтня о 10 год. Адвокат і обвинувачений звернулись до слідчого з клопотанням про перенесення часу повідомлення про підозру на 7 жовтня, бо до цього часу адвокат буде зайнятий у судовому розгляді іншої справи.

Як слід вирішити це клопотання?

6. Проведеним досудовим розслідуванням встановлено, що злочин вчинив громадянин Петров. Слідчий за погодженням з прокурором склав відповідне письмове повідомлення про підозру та направив його поштою за місцем проживання підозрюваного, а у телефонній розмові зобов'язав Петрова з'явитися до органу досудового розслідування у продовж 24 годин для проведення допиту.

Чи відповідають дії слідчого вимогам КПК України?

7. При врученні письмового повідомлення про підозру, слідчий повідомив неповнолітньому Зубову, що правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого він підозрюється буде визначена після проведення його допиту у присутності захисника.

Чи відповідають дії слідчого вимогам КПК України?

8. Перебуваючи у приміщенні підрозділу органу досудового розслідування, підозрюваний відмовився отримувати письмове повідомлення про підозру від слідчого, посилаючись на те, що таке повідомлення йому має бути вручено виключно прокурором у присутності його захисника.

Як діяти слідчому у цій ситуації?

9. Під час досудового розслідування крадіжки з гуртожитку речей потерпілого Новака слідчий дійшов висновку, що зібрано досить доказів, які вказують на вчинення крадіжки одним із п'яти мешканців кімнати, в якій проживав Новак. На цій підставі слідчий вручив повідомлення про підозру усім мешканцям кімнати.

Чи відповідають вимогам закону дії слідчого?

Рекомендована література:

1. Аленін Ю.П., Гловюк І.В. Повідомлення про підозру: загальна характеристика та проблеми удосконалення // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2014. №1. С. 164-165

2. Кубальський В. Н. Повідомлення про підозру: правозастосовні аспекти // Кримінальне право та кримінальний процес № 1 (46). - 2017. С. 61-68.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар [Текст] : у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. - Х. : Право, 2012. - С. 695-699.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. -Х.: Одісей, 2013. - С. 544-550.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. - К. : Юстініан, 2012. - С. 603-610.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: структурно-логічні схеми і таблиці, типові бланки та зразки процесуальних документів [Текст]: наук.-практ. посіб. / авт. кол.: Р. Г. Андрєєв, Є. М. Блажівський, М. І. Гошовський та ін. - К. : Алерта, 2012. - С. 462.

7. Татаров О.Ю., Мірковець Д.М. Повідомлення про підозру: проблеми кримінальної процесуальної регламентації // Митна справа. 2015. № 1. С. 268.

8. Фаринник В. Повідомлення про злочин [Текст] / В. Фаринник // Юрид. вісн. України. - 2012. - 7-13 лип. (№ 27). - С. 4.

9. Фараон О. В. Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2017. С. 45.

Тема 10. Зупинення та закінчення досудового розслідування

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Форми закінчення досудового розслідування.
2. Закриття кримінального провадження.
3. Процесуальний порядок закриття кримінального провадження.
4. Особливості закінчення досудового розслідування кримінальних проступків.
5. Звільнення особи від кримінальної відповідальності.
6. Звернення до суду з обвинувальним актом.
7. Порядок відкриття матеріалів іншій стороні.
8. Обвинувальний акт, його структура, зміст і значення.
9. Реєстр матеріалів досудового розслідування та інші додатки до обвинувального акту.
10. Звернення до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.
11. Порядок відкриття матеріалів іншій стороні.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що досудове слідство не завжди може здійснюватися безперервно. У ряді випадків виникають обставини, які перешкоджають закінченню розслідування і тягнуть за собою зупинення провадження. Зупинення досудового розслідування – це вимушене тимчасове припинення слідчим або прокурором процесуальної діяльності у кримінальному провадженні, викликане наявністю обставин, які перешкоджають подальшому провадженню й закінченню досудового розслідування. Висвітлюючи далі це питання, слід зупинитися на конкретних обставинах, які є підставою для зупинення провадження, посилаючись на ст. 280 Кримінального процесуального кодексу України, яка передбачає ці обставини.

Розкриваючи далі це питання, необхідно відмітити, що одних підстав для зупинення досудового розслідування недостатньо. Необхідно ще й умови, тому потрібно назвати ці умови для кожної із підстав зупинення провадження. Розкриваючи підстави й умови зупинення досудового слідства, необхідно охарактеризувати процесуальний порядок зупинення досудового слідства, а також процесуальний порядок відновлення досудового слідства та процесуальний порядок оголошення розшуку підозрюваного, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних

причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик.

Розкриваючи форми закінчення досудового розслідування необхідно виходити з розуміння того, що кримінальне процесуальне законодавство передбачає три форми закінчення досудового розслідування, а саме: 1) закриття кримінального провадження; 2) звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Студенти повинні проаналізувати положення Кримінального процесуального кодексу України, щодо підстав та процесуального порядку закриття кримінального провадження, та звільнення особи кримінальної відповідальності.

Наступне питання необхідно розпочати із переліку підстав, які дають слідчому можливість прийняти рішення про закінчення досудового слідства і складання обвинувального акту, виходячи з розуміння, що обвинувальний акт - це підсумковий процесуальний документ досудового слідства, у якому викладається сутність підозри та її підстави (докази): дається попередня юридична оцінка діям підозрюваного (кваліфікація); визначаються межі майбутнього судового розгляду. Висвітлюючи далі це питання, необхідно показати значення, суть, зміст, обвинувального акту. Закінчуючи розгляд цього питання, потрібно зупинитися на додатках, які додаються до обвинувального акту. Закінчуючи вивчення теми необхідно проаналізувати підстави та процесуальний порядок звернення до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Процесуальні передумови зупинення досудового розслідування.
2. Постанова про зупинення досудового розслідування: форма та зміст.
3. Процесуальні дії прокурора, слідчого щодо осіб, інтереси яких зачіпає закриття кримінального провадження.
4. Судовий контроль за законністю закриття кримінального провадження.
5. Обвинувальний акт – підсумковий документ досудового розслідування, його форма і зміст.

Завдання. 1. 6 січня розпочато кримінальне провадження про розбійний напад на громадянку Задорожню. На досудовому слідстві було повідомлено про підозру Голубу і Сивусі, які повністю визнали себе винними у вчиненні розбійного нападу. Під час конвоювання Сивусі вдалося втекти. 6 березня строк досудового слідства закінчився, а розшук

Сивухи не дав позитивних наслідків. Слідчий змінив Голубу запобіжний захід із тримання під вартою на особисте зобов'язання і зупинив слідство щодо обох обвинувачених.

Чи вірні дії слідчого? Яке рішення повинен був прийняти слідчий у даній ситуації?

2. Чечельницький підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України (порушення правил безпеки дорожнього руху), порушив особисте зобов'язання і виїхав з міста у невідомому напрямі. У зв'язку з цим слідчий виніс постанову про зупинення досудового розслідування, оголошення розшуку підозрюваного, зміну запобіжного заходу на тримання під вартою підозрюваного і його етапування.

Чи можна в одній постанові об'єднувати усі ці рішення?

3. Жданова була виявлена у лісосмузі з численними ножовими ранами і доставлена у тяжкому стані до лікарні. У непритомному стані вона перебувала ще 5 діб. Лікарі заборонили слідчому будь-який контакт з потерпілою ще протягом не менше одного місяця. Оскільки осіб, які б дали якісь показання про обставини вчиненого щодо потерпілої злочину, не було виявлено, слідчий виніс постанову про зупинення досудового слідства до видужання потерпілої.

Оцініть рішення слідчого.

4. При врученні письмового повідомлення про підозру громадянин Іванов заявив клопотання про зупинення досудового розслідування у зв'язку із тим, що він хворий на відкриту форму туберкульозу, надавши при цьому відповідну медичну довідку.

Як діяти слідчому у цій ситуації? Які підстави зупинення досудового розслідування передбачені КПК України?

5. При розслідуванні кримінального провадження по факту смерті Кулика, труп якого було знайдено у річці, слідчий встановив, що потерпілий купався у нетверезому стані, заплив на глибоке місце і був втягнутий в водоверт, внаслідок чого і потонув.

У постанові про закриття кримінального провадження слідчий послався на п. 5 ст. 284 КПК України. Прокурор, який здійснював нагляд за слідством, вказав слідчому, що закриття кримінального провадження за ч. 5 ст. 284 КПК України невірне.

На якій підставі слід закрити кримінальне провадження?

6. Зубенко принесла до слідчого заяву про притягнення до кримінальної відповідальності Гримчака, який цього дня її зґвалтував. Було розпочате провадження. Через п'ять днів потерпіла просила слідчого закрити кримінальне провадження проти Гримчака, який одружується на ній.

Чи може слідчий закрити кримінальне провадження щодо Гримчака?

7. На 20-тий день після отримання копії постанови слідчого про закриття кримінального провадження потерпілій надіслав поштою прокуророві на неї скаргу. Прокурор, погодившись із позицією потерпілого, виніс постанову про скасування постанови слідчого у зв'язку із необґрунтованістю.

Оцініть дії прокурора. Який процесуальний порядок закриття кримінального провадження?

8. Лазаренко вчинив злочин передбачений ч. 3 ст. 189 КК України (*вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, або таке, що завдало майнової шкоди у великих розмірах*). Вина Лазаренка була повністю доведена під час досудового розслідування. Однак сам Лазаренко свою вину не визнав. Колектив підприємства, де працював Лазаренко звернувся до прокурора з клопотанням передати їм Лазаренка на поруки і звільнити його від кримінальної відповідальності. Прокурор задовольнив клопотання, виніс постанову про звільнення Лазаренка від кримінальної відповідальності, вказавши у мотивувальній частині постанови, що вина Лазаренка повністю доведена зібраними у кримінальному провадженні доказами, злочин вчинено вперше, тому Лазаренко може бути переданий на поруки трудовому колективу.

Оцініть ситуацію. Чи правомірні дії прокурора ?

9. 17 річний Шелестюк вчинив злочин передбачений ч. 2 ст. 185 КК України (*крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб*). Вина Шелестюка була повністю доведена зібраними під час досудового розслідування доказами. Слідчий склав подання про вирішення питання про застосування примусових заходів виховного характеру і після узгодження його з прокурором направив до слідчого судді.

Оцініть правомірність дій слідчого і прокурора.

10. Встановивши під час досудового слідства, що злочин передбачений ч. 1 ст. 185 КК України (*таємне викрадення чужого майна (крадіжка)*) вчинив 10- річний Романюк, слідчий виніс постанову про закриття кримінального провадження і направив матеріали кримінального провадження прокурору. Прокурор скасував постанову слідчого, відновив досудове слідство і дав вказівку слідчому провести досудове слідство у

повному обсязі і скласти клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру.

Оцініть ситуацію. Чи правомірні дії слідчого і прокурора ?

11. Під час досудового розслідування злочину передбаченого ч. 2 ст. 194 КК України (*умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах*) було встановлено, що підозрюваний Гайдук перебуває на обліку у психіатра за місцем проживання. Слідчий призначив судово-психіатричну експертизу. За висновком експерта Гайдук під час вчинення злочину у повній мірі був не здатний усвідомлювати свої дії та керувати ними. Слідчий завершив досудове слідство складанням обвинувального акту, який направив з матеріалами досудового розслідування прокурору.

Оцініть правомірність дій слідчого.

Рекомендована література:

1. Азаров Ю.І., Климчук М.П. Проблемні питання закриття кримінального провадження під час досудового розслідування// Юридична наука. - № 4. – 2015. С. 118-122.

2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності [Текст] : монографія / Ю. В. Баулін. - К. : Атіка, 2004. - 296 с.

3. Грошевий Ю. М. Досудове розслідування кримінальних справ [Текст] : навч.-практ. посіб. / Ю. М. Грошевий, В. В. Вапнярчук, О. В. Капліна, О. Г. Шило; за заг. ред. Ю. М. Грошевого. - Х. : Фінн, 2009. - С. 188- 196.

4. Ляш, А. О. Закриття кримінального провадження за новим КПК України: деякі питання [Текст] / А. О. Ляш, С. М. Благодир // Адвокат. - 2013. - № 1. - С. 25-28.

5. Малютін І. А. Зупинення досудового розслідування [Текст]: навч.-метод. посіб. /І. А. Малютін; за заг. ред. З. Д. Смітєнко. - К. : НАВСУ, 2003. - 140 с.

6. Наливайко Є. Проблемні питання повідомлення особі про підозру та зупинення досудового розслідування [Текст] / Є. Наливайко // Публічне право. - 2013. - № 1. - С. 375-380.

7. Юркова Г. Зупинення досудового слідства та розшук обвинуваченого у разі, коли його місцеперебування невідоме [Текст] / Г. Юркова // Вісн. прокуратури. - 2009. - № 6. - С. 86-90.

8. Кушнір Н. П. Визначення моменту закінчення досудового слідства за кримінально - процесуальним законодавством України та його практичне значення у діяльності органів розслідування [Текст] / Н. П. Кушнір // Часоп. Київ, ун-ту права. - 2012. - № 1. - С. 309-312.

9. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с.

10. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.

11. Фаринник А. Відкриття матеріалів іншій стороні у кримінальному провадженні [Текст] / А. Фаринник // Юрид. вісн. України. - 2012. -- № 36. - С. 4.

12. Фоміна Т. Г. Проблемні аспекти нового Кримінального процесуального кодексу України щодо визначення статусу обвинуваченого [Текст] / Т. Г. Фоміна, О. О. Юхно // Право і безпека. - 2012. - № 4. - С. 192- 195.

13. Ященко А.М. Застосування примусових заходів медичного характеру: призначення, продовження, зміна та припинення / Ященко А.М // Науковий вісник Херсонського державного університету. –2014 - Вип 1-т. 3 – с. 113-118.

Тема 11. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Види оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

2. Оскарження до слідчого судді рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

3. Види рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування.

4. Суб'єкти, строки та процесуальний порядок оскарження.

5. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора та рішення слідчого судді за результатами розгляду скарг.

6. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування.

7. Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора.

10. Строки та процесуальний порядок оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми необхідно виходити з розуміння того, що у кримінальному провадженні оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності є дієвим засобом як поновлення порушених прав і законних інтересів сторін та інших його учасників, так і усунення недоліків процесуальної діяльності слідчих, прокурорів та слідчих суддів, а також є однією з основних гарантій верховенства права і законності.

У ході досудового розслідування можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора як: бездіяльність

слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений КПК строк; рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування; рішення слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження; рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим; рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки; рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його тощо.

При вивченні даної теми необхідно визначити суб'єктів, строки та процесуальний порядок оскарження.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Судові рішення у судово-контрольному провадженні з розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування.
2. Європейські стандарти захисту прав людини при оскарженні ухвал слідчого судді під час досудового розслідування
3. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування.
4. Ухвали слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування.
5. Види рішень за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора.

Завдання.

1. Під час досудового розслідування слідчий провів обшук у квартирі Домбровського підозрюваного у вчиненні злочину, передбаченого ст. 364 КК України (*зловживання владою або службовим становищем*), в процесі чого було тимчасово вилучено коштовні вироби, які, на думку слідчого, були надані підозрюваному як винагорода за вчинення злочину. Вважаючи це майно речовими доказами, та з метою запобігти їх відчуженню, слідчий звернувся у встановленому порядку до слідчого судді з клопотанням про арешт майна.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про арешт майна, вважаючи, що слідчий недостатньо обґрунтував своє клопотання, не довів необхідність застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження та зобов'язав слідчого повернути майно підозрюваному. Слідчий не погодився з ухвалою слідчого судді, вважаючи її

необґрунтованою та оскаржив це рішення через сім днів через прокурора, який здійснював нагляд у формі процесуального керівництва, прокурору області. До прийняття остаточного рішення, слідчий залишив вилучене майно в матеріалах кримінального провадження.

Чи відповідають дії слідчого вимогам закону? Який порядок оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування?

2. Слідчий, встановивши при проведенні досудового розслідування відсутність події кримінального правопорушення, прийняв рішення про закриття кримінального провадження та роз'яснив заявнику, що він має право оскаржити це рішення керівнику органу досудового розслідування.

Чи є вірним роз'яснення слідчого? Які рішення слідчого можуть бути оскаржені?

3. Під час досудового розслідування потерпілий Кузнєцов оскаржив рішення слідчого про закриття кримінального провадження через 15 днів з моменту його прийняття. Слідчий суддя виніс постанову про відмову у відкритті провадження, зазначивши, що скарга подана після закінчення строку на оскарження.

Наступного дня потерпілий Кузнєцов повторно звернувся до слідчого судді зі скаргою, долучивши до неї заяву про поновлення строку на оскарження, вказавши, що протягом двох тижнів знаходився у відрядженні. Через 10 днів слідчий суддя розглянув скаргу за участю прокурора і виніс постанову про відмову у задоволенні скарги, вказавши, що це рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

Оцініть дії слідчого судді.

3. Підозрюваний Гаврилюк під час досудового розслідування неодноразово звертав увагу слідчого Коломії на те, що до нього при затриманні, доставленні до відділу поліції, а також при відібранні пояснень, були застосовані недозволені методи, а саме постійні погрози, поведження, яке принижувало його честь і гідність, катування. Крім того, неодноразово він та його адвокат подавали слідчому скарги та клопотання, у яких звертали увагу на ці факти.

Слідчий Коломія у своїх постановках відмовляв у задоволенні цих клопотань та скарг посилаючись на те, що їх необхідно подавати до прокурора, оскільки саме він здійснює нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю, а власне слідчий Коломія ніяких катувань до Гаврилюка не застосовував.

Дайте оцінку діям слідчого. Який порядок оскарження дій та рішень слідчого передбачений законом?

4. Свідок Кравченко усно повідомив прокурору про те, що слідчий допитував його з 8 години ранку до 17 години вечора, а після завершення допиту не надав можливості йому ознайомитись із протоколом допиту, а зобов'язав його підписати, не читаючи.

Чи відповідають дії слідчого вимогам КПК України? Як повинен діяти прокурор у цій ситуації?

5. 8 червня поточного року прокурор виніс постанову про зупинення досудового розслідування у зв'язку із тим, що місцезнаходження підозрюваного невідоме, 11 червня прокурор направив цю постанову потерпілому.

Потерпілий 22 червня надіслав скаргу на цю постанову до суду. Слідчий суддя повернув скаргу, мотивуючи своє рішення тим, що скарга подана після закінчення передбаченого законом строку, а потерпілий не порушує питання про його поновлення.

Чи відповідають дії слідчого судді нормам КПК України?

6. Розглядаючи скаргу потерпілого на постанову про закриття кримінального провадження у зв'язку із відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення, слідчий суддя відмовив у її задоволенні, на тій підставі, що у судове засідання з'явився слідчий, а не прокурор, якому слідчий направив копію цього рішення.

Чи відповідають дії слідчого судді вимогам КПК України? Який процесуальний порядок розгляду скарг на рішення слідчого?

7. Слідчий за погодженням з прокурором звернувся до місцевого суду із клопотанням про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до особи, яку затримано за підозрою у вчиненні особливо тяжкого злочину.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання, мотивуючи своє рішення тим, що до клопотання не було додано перелік свідків, яких слідчий вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу.

Чи відповідає ухвала слідчого судді вимогам КПК України? Який процесуальний порядок оскарження ухвал слідчого судді?

8. При проведенні досудового слідства прокурор дав письмову вказівку слідчому змінити кваліфікацію вчиненого кримінального правопорушення та повторно здійснити повідомлення про підозру.

Слідчий вважаючи вказівку прокурора необґрунтованою, не виконав її і оскаржив вищестоящому прокурору.

Чи відповідають дії слідчого і прокурора вимогам КПК України?

Рекомендована література:

1. Баулін О. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування / О. Баулін, О. Черняк // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 4(16). – С. 12–19
2. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.
3. Макаров М.А Межі оскарження слідчому судді рішень, дій чи бездіяльності слідчого та прокурора / М.А. Макаров // Юридична наука. – 2015. – № 6. – С. 138 – 143.
4. Макаров М.А Оскарження слідчому судді бездіяльності слідчого та прокурора / М.А. Макаров // Держава і право. – 2015. – № 67. – С. 374 – 383.
5. Макаров М.А Оскарження слідчому судді постанови слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження / М.А. Макаров // Судова апеляція. – 2015. – № 2. – С. 33 – 40.
6. Макаров М.А Оскарження слідчому судді рішення про затримання особи за підозрою у вчиненні злочину / М.А. Макаров // Юридична наука. – 2015 – № 5. – С. 142– 147.
7. Макаров М.А Оскарження слідчому судді рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування / М.А. Макаров // Право і суспільство. – 2015. – № 5–2 (ч.2). – С. 217– 221.
8. Макаров М.А Сроки обжалования и рассмотрения следственным судьей жалоб на решения, действия или бездействия следователя и прокурора / М.А. Макаров . – // LEGEA SI VIATA. – 2015. – № 5. – С. 29– 30.
9. Макаров М.А Щодо оскарження слідчому судді рішення слідчого та прокурора про початок досудового розслідування / М.А. Макаров // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2015 . - № 4 (14). – С. 129 – 131.
10. Маринів В. І. Проблеми оскарження судових рішень, прийнятих у заочному (спеціальному) кримінальному провадженні / В. І. Маринів // Право України. – 2015. – № 7. – С. 75–81.
11. Судовий контроль під час досудового розслідування у кримінальному провадженні [Текст] : навч. посіб. для підгот. до заліку / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 95 с.
12. Туманянц А. Р. Проблеми обґрунтованості рішень слідчого судді / А. Р. Туманянц // Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції : перший харків. кримін. процес. полілог (присвяч. 50-річчю каф. крим. процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. Ю. М. Грошевого), (Харків, 16 груд. 2016 р.). – Харків, 2017. – С. 320–327.

Змістовний модуль 2. Судові стадії кримінального процесу

Тема 12. Судове провадження у першій інстанції. Підготовче провадження

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Порядок та строки підготовчого провадження.
2. Питання, пов'язані з підготовкою до судового розгляду.
3. Рішення судді, які приймаються у підготовчому судовому засіданні.
4. Ознайомлення учасників судового провадження із матеріалами кримінального провадження.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що підготовче провадження є першою судовою стадією кримінального процесу. Підготовчому судовому провадженню властиві усі ознаки, які характерні для стадій кримінального процесу, з чого слідує висновок, що воно є самостійною стадією судового провадження, а від правильності прийнятих процесуальних рішень залежить швидкість і безперешкодність наступної центральної стадії кримінального процесу – судового розгляду. Підготовче судове провадження:

– здійснюється у визначені законом процесуальні строки (відповідно до ч. 1 ст. 314 України суд призначає підготовче судове засідання не пізніше п'яти днів з дня надходження обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності. Водночас провадження не може бути розпочато раніше ніж через п'ять днів із дня вручення обвинуваченому копії обвинувального акта. Іншим встановленим часовим параметром є положення ч. 2 ст. 316 КПК України про те, що судовий розгляд має бути призначений не пізніше десяти днів після постановлення ухвали про його призначення);

- характеризується власними процесуальними завданнями, які зумовлені тим, що у цьому провадженні вирішуються два важливі блоки питань: щодо перевірки процесуальних підстав для призначення судового розгляду, а також щодо підготовки до розгляду матеріалів кримінального провадження у судовому засіданні;

- має певне коло учасників (відповідно до ч. 2 ст. 314 КПК України підготовче судове засідання відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача та його представника);

- відповідний процесуальний порядок здійснення цього провадження передбачений главою 27 КПК України;
- завершується прийняттям певного підсумкового процесуального рішення.

Значення цієї стадії кримінального провадження не слід недооцінювати, вважаючи її формальною процедурою. Це не лише проміжний етап між стадією досудового розслідування та судовим розглядом. Процесуальні дії, які відбуваються під час підготовчого провадження, дають змогу забезпечити оперативність правосуддя, не доводячи до стадії судового розгляду ті кримінальні провадження, які потребують закриття у встановлених законом випадках; забезпечити дотримання розумних строків кримінального провадження, а також повноти та неупередженості судового розгляду шляхом належної підготовки до нього; забезпечити реалізацію низки прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. Також важливість цієї стадії підкреслена вимогами, встановленими щодо її проведення: фіксуванням ходу підготовчого судового засідання за допомогою технічних засобів; обов'язковим викликом та участю у провадженні сторін, можливістю ініціювати під час засідання у передбачених законом випадках особливі порядки диференціації кримінальної процесуальної форми (зокрема, розгляд провадження судом присяжних) тощо.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Історія розвитку інституту кримінальної процесуальної підсудності в Україні.
2. Наслідки неприбуття учасників судового провадження.
3. Межі і умови дослідження (оцінка) доказів при призначенні матеріалів кримінального провадження до судового розгляду.
4. Особливості призначення матеріалів кримінального провадження до слухання за участю присяжних засідателів.

Завдання.

1. Під час досудового розслідування підозрюваний Короленко та потерпілий Шавров уклали угоду про примирення. Прокурор направив обвинувальний акт та підписану сторонами угоду до суду. У судовому засіданні під час підготовчого провадження суддя відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 314 КПК України затвердив угоду та призначив судовий розгляд на підставі обвинувального акту.

Оцініть рішення судді. Який порядок проведення підготовчого судового засідання при вирішенні питання про затвердження угоди про примирення?

2. Під час судового розгляду Шевченківським районним судом м. Харкова кримінального провадження щодо Макаренка було встановлено, що він з серпня 2014 року по вересень 2017 року працював у Шевченківському районному суді м. Харкова помічником судді.

Які правові наслідки тягнуть за собою виявлені обставини?

3. Колобков, обвинувачений у підпалі за ч. 2 ст. 194 КК України, заявив у підготовчій частині судового розгляду клопотання про відкладення справи й виклик до суду та допит свідків Охрименка та Майстренка для встановлення його алібі. Суд виніс таку постанову: "беручи до уваги, що Колобков мав можливість заявити клопотання про виклик свідків під час досудового слідства, заяву такого клопотання під час розгляду справи судом належить розглядати як намагання затягти її вирішення. У клопотанні Колобкову відмовити і справу слухати далі". Після цього суд розглянув справу й постановив вирок.

Чи вірні дії суду?

4. Судді районного суду м. Харкова Шишкіну на підготовчий розгляд надійшов обвинувальний акт із відповідними додатками щодо Головенка, який обвинувачувався у згвалтуванні трьох жінок, двом із яких було спричинено особливо тяжкі наслідки. Ця справа набула широкого розголосу. Наступного дня голова апеляційного суду надіслала заяву про передачу матеріалів справи для свого провадження. Суддя відмовив у передачі, мотивуючи це тим, що відповідно до ст. 31, 32 КПК України ця справа підсудна місцевому суду.

Чи правомірна відмова судді?

5. Після підготовчого судового засідання по кримінальному провадженню щодо Радченка, обвинуваченого у вбивстві, суддя відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України постановив ухвалу про повернення обвинувального акта прокурору у зв'язку з тим, що він не відповідає вимогам КПК. В ухвалі суддя зазначив, що підставою для повернення обвинувального акта є те, що в ньому не міститься достатньо доказів, які б підтверджували винуватість обвинуваченого Радченка. Тому направлення такого обвинувального акту до суду порушує вимоги ч. 2 ст. 9 КПК України, відповідно до якої прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження.

Чи відповідає закону рішення судді? Які повноваження судді у підготовчому провадженні?

Рекомендована література:

1. Бородій В. М., Бородій І. В. Проблемні питання проведення підготовчого судового засідання, які потребують удосконалення норм КПК України//Судова апеляція. Кримінальне право та кримінальний процес - № 3 (40), 2015. С. 89-95.
2. Грошевий Ю. М. Реформа кримінально-процесуального законодавства та захист прав і свобод людини і громадянина [Текст] / Ю. М. Грошевий // Вибр. праці. - Х. : Право, 2011. - С. 439-451.
3. Гутник П. М. Сучасні проблеми гласності судового розгляду з позицій практикуючого: адвоката [Текст] / П. М. Гутник // Адвокат. - 2010. - № 7. - С. 20-22.
4. Городовенко В.В. Принцип справедливості судової влади: загальнотеоретичні аспекти // Адвокат. – 2012. - №2. – С.20-24.
5. Ігнатюк О. Становлення і розвиток категорії «судове провадження» в кримінальному процесі України / О. Ігнатюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2012. – № 6.
6. Єні О. В., Матієк Л. Г. Підготовче провадження як елемент судового провадження в суді першої інстанції//Часопис Київського університету права. - 2013. - № 2. – С. 282-289.
7. Костін М. Забезпечення розумних строків судочинства у кримінально-процесуальному законодавстві України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2011. - Випуск 53. - С. 366–374.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. - К.: Юстініан, 2012. - 1224 с.
9. Молдован А.В. Кримінальний процес України: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 368 с.
10. Шило О.Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України. — Х., 2011. — 213 с.
11. Щерба В.М. Провадження в суді присяжних за новим КПК України // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. - № 3 (58). – С. 93-101.

Тема 13. Судовий розгляд: Загальні положення

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Загальні положення судового розгляду.
2. Суть і значення судового розгляду.
3. Строки і загальний порядок судового розгляду.
4. Незмінність складу суду.
5. Запасний суддя.
6. Головуючий у судовому засіданні.
7. Безперервність судового розгляду.
8. Наслідки неприбуття обвинуваченого, прокурора і захисника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників, свідка, спеціаліста, перекладача і експерта.
9. Заходи, які застосовуються до порушників порядку судового засідання.
10. Підстави та порядок проведення процесуальних дій у режимі відео конференції під час судового провадження.
11. Межі судового розгляду. Визначення меж судового розгляду.
12. Порядок відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.
13. Процедура судового розгляду. Відкриття судового засідання та здійснення підготовчих дій.
14. З'ясування обставин та перевірка їх доказами. Початок судового розгляду.
15. Судові дебати, їх суб'єкти, значення і порядок.
16. Останнє слово обвинуваченого, його значення.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що судовий розгляд є центральною і найважливішою стадією кримінального процесу. Саме у цій стадії остаточно вирішується завдання забезпечення правильного застосування закону для того, щоб кожний, хто вчинив злочин, був підданий справедливому покаранню та жоден невинуватий не був притягнений до кримінальної відповідальності та засуджений. Судовий розгляд, будучи спрямованим на вирішення усіх завдань кримінального процесу, здійснюється публічно, гласно в умовах безобмежувальної дії усіх засад та гарантій правосуддя. При цьому суд має бути незалежним та підкорятись тільки закону.

Загальні положення судового розгляду – сукупність (система) процесуальних дій, що спрямовані на виконання основних завдань кримінального судочинства. До загальних положень судового розгляду відносяться:

- реалізація засад кримінального провадження під час судового розгляду;
- незмінність складу суду при розгляді матеріалів кримінального провадження;
- регламентація діяльності головуючого у судовому засіданні;
- безперервність судового розгляду;
- наслідки неприбуття учасників судового розгляду до суду;
- гласність судового розгляду;
- регламентація обов'язків присутніх у залі судового засідання та заходів до порушників порядку судового засідання;
- загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду;
- об'єднання та виділення матеріалів кримінального провадження;
- зупинення судового провадження;
- процесуальний порядок застосування режиму відео конференції під час судового провадження та інші.

Тільки стосовно до стадії судового розгляду законодавець визнав можливим виділити етапи - стадії у законі. Студенти повинні охарактеризувати процесуальний характер дій суду у стадії судового розгляду зокрема: відкриття судового засідання; перевірка учасників судового розгляду; роз'яснення перекладачеві його обов'язків; встановлення особи підсудного та дати вручення йому копії обвинувального акту; оголошення складу суддів і роз'яснення права відводу; вирішення питання про можливість розгляду справи у разі нез'явлення кого-небудь із учасників судового розгляду, або інших викликаних у судове засідання осіб; видалення свідків із залу суду; роз'яснення прав учасників процесу; заявлення і вирішення клопотань учасників судового процесу, посилаючись на відповідні статті кримінального процесуального кодексу.

Приділіть увагу питанню визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню у судовому розгляді і можливості суду визнати недоцільним дослідження доказів стосовно тих фактів, які ніким не оспорується.

Виявіть, що спільного та особливого за змістом і за формою між слідчими (розшуковими) діями на досудовому слідстві і в судовому розгляді. Якщо особливості будуть виявлені, необхідно пояснити, в силу чого вони існують. Але чи є сенс проводити усі слідчі (розшукові) дії в суді? Дайте відповідь на це питання і поясніть свою позицію.

На підстав аналізу статті 340 Кримінального процесуального кодексу України назвіть підстави і процесуальний порядок відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Розкриваючи питання щодо сутності і значення судових дебатів, необхідно відзначити, що судові дебати - це елемент стадії судового розгляду, в яких учасники процесу підводяться підсумки судового слідства, даються оцінки зібраним доказам, робляться висновки,

аргументують думки з питань, що підлягають вирішенню судом. Продовжуючи розкривати це питання, необхідно відмітити, що по закінченню промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Висвітлити суть репліки, кому належить право останньої репліки.

Останнім етапом стадії судового розгляду є останнє слово підсудного, тобто вільна, публічна промова особи, яка віддана до суду. Продовжуючи розкривати це питання студенти повинні розкрити суть останнього слова підсудного, його значення при винесенні вироку.

Завдання для самостійної роботи студентів **Теми для написання рефератів:**

1. Реалізація принципів кримінального процесу на стадії судового розгляду.
2. Участь захисника у забезпеченні права обвинуваченого на доступ до правосуддя.
3. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації.
3. Безпосередність дослідження доказів.
4. Безперервність судового розгляду.
5. Відмова від державного обвинувачення та зміна обвинувачення прокурором у суді.

Завдання.

1. Під час судового розгляду головуючий з'ясував, що потерпілий Зінченко не з'явився у судові засідання без поважних причин.

Чи можливий, у цьому випадку, судовий розгляд за відсутності потерпілого? Чи може суд застосувати стягнення стосовно Зінченка?

2. Під час оголошення складу суду і роз'яснення права відводу обвинувачений заявив відвід одному із суддів, мотивуючи це тим, що останній був очевидцем кримінального правопорушення. Прокурор заперечував, звертаючи увагу суду на те, що, суддя не був допитаний як свідок, так як було допитано достатню кількість свідків.

Яке рішення повинен прийняти суд? Наявність яких обставин виключає участь судді у кримінальному провадженні?

3. При розгляді матеріалів кримінального провадження у суді по обвинуваченню Колодяжного за ч.2 ст.194 КК України (*умисне знищення або пошкодження майна*) обвинуваченим порушувався порядок у залі судового засідання, за що він був видалений. На підтримку обвинуваченого Колодяжного виступив його захисник з репліками у сторону судді, що останній неправомірно видалив Колодяжного.

Які порушення допущені? Як повинен реагувати суд?

4. До судді звернувся один з обвинувачених з клопотанням про відкладення судового розгляду на 15 днів у зв'язку з тим, що його захисник приймає участь у іншому судовому засіданні.

Як вирішити заявлене клопотання?

5. При розгляді справи Басва, обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК України (*порушення правил безпеки дорожнього руху...*), прокурор у судових дебатах заявив, що на підставі матеріалів судового слідства він відмовляється від підтримання обвинувачення, оскільки нещасний випадок з Нуровим стався внаслідок грубої необережності з боку загиблого, що перебував у стані сильного сп'яніння.

Батько загиблого, що брав участь у провадженні заявив клопотання про надання йому можливості виступити у судових дебатах з метою обґрунтування винності підсудного. Пославшись на те, що закон не надає потерпілому у справах даної категорії права на участь у судових дебатах, суд своєю постановою клопотання батька загиблого Нурова відхилив.

Чи вірна постанова суду?

6. У судовому засіданні розглядалося кримінальне провадження у відношенні Кравченка, який обвинувачувався у вбивстві, розбійному нападі та двох крадіжках. Обвинуваченого захищали три захисника Шпілюков, Шляхов і Славінський, з якими обвинувачений уклав відповідні угоди. Через декілька днів судового розгляду Шпілюков захворів та не зміг далі брати участь у судовому розгляді.

На черговому засіданні суду захисник Шляхов звернувся до суду з клопотанням про ознайомлення його із матеріалами кримінального провадження та поновлення судового розгляду.

Своє клопотання Шляхов мотивував тим, що коли він укладав угоду з обвинуваченим він взяв на себе обов'язки по захисту від обвинувачення його у вбивстві. Від обвинувачення у розбійному нападі підсудного захищав адвокат Шпілюков. Зараз він – Шляхов – уклав з обвинуваченим додаткову угоду про захист його і від обвинувачення у розбійному нападі. Але при відкритті матеріалів стороною обвинувачення стороні захисту, при закінченні досудового розслідування він не звертав уваги на матеріали щодо інших злочинів, крім вбивства.

Крім того, під час судового розгляду у нього виникли питання до свідків, які давали показання про причетність Кравченка до розбійного нападу, однак цих запитань Шляхов свідкам не задавав, тому що це не входило до предмету його захисту.

Яке рішення повинен прийняти суд? Яка процедура судового розгляду?

7. У судовому засіданні обвинувачений заявив відвід прокуророві, при цьому зазначив, що останній не може бути об'єктивним державним обвинувачем у кримінальному провадженні з двох причин. По-перше, прокурор брав участь у проведенні досудового розслідування кримінальному провадженні (давав слідчому вказівки про проведення слідчих(розшукових) дій). По-друге, даючи коментар події в ЗМІ прокурор вже висловив свою думку, що обвинувачений винуватий у інкримінованому йому кримінальному правопорушенні.

Чи буде задоволено заявлений відвід? Які повноваження прокурора у кримінальному провадженні? Чи були порушені вимоги кримінального процесуального закону прокурором?

8. У судовому засіданні розглядалося кримінальне провадження у відношенні Руденка, обвинуваченого у вчиненні пограбування громадянина Яценка, який був потерпілим у даному провадженні. У судовому засіданні потерпілий порушував порядок, голосно висловлював зауваження на дії суду, прокурора та сторони захисту. Коли головуючий зробив йому зауваження, Яценко демонстративно вийшов із зали суду, заявивши, що він не вірить у об'єктивність та справедливість цього суду.

При подальшому судовому розгляді прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення у відношенні Руденка. Після цього головуючий запропонував оголосити перерву за для надання прокуророві часу для узгодження відмови із керівником прокуратури, але прокурор заявив, що ця позиція уже узгоджена. Тоді суд пішов до нарадчої кімнати для ухвалення рішення.

Коли головуючий зайшов до нарадчої кімнати, але ще не встиг закрити двері, у залу судового засідання увійшов потерпілий та звернувся до суду із проханням надати йому можливість підтримувати обвинувачення, від якого відмовився державний обвинувач.

Як у цій ситуації повинен діяти суд?

9. У ході судового розгляду кримінального провадження по обвинуваченню Марчука у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України (*умисне тяжке тілесне ушкодження*), прокурор дійшов висновку про необхідність зміни кваліфікації дій обвинуваченого на ст. 115 КК України (*умисне вбивство*).

У зв'язку із цим він з'явився до судового засідання із новим обвинувальним актом, у якому сформулював змінене обвинувачення та обґрунтував прийняте рішення. Копії обвинувального акту він надав обвинуваченому та потерпілому. Після цього суд продовжив розгляд кримінального провадження і ухвалив вирок.

Оцініть дії та рішення прокурора. Оцініть дії суду. Який порядок зміни обвинувачення у судовому розгляді.

10. При розгляді справи Коваленка про хуліганство підсудний неодноразово порушував порядок судового засідання, у зв'язку з чим суддя попередив, що його буде видалено із залу засідання, якщо й надалі він буде поводити себе непристойно. Незважаючи на це попередження, Коваленко не змінив своєї поведінки: заважав допиту свідків, висловлював погрози на їх адресу, розірвав на собі сорочку, перебивав прокурора. У зв'язку з такою поведінкою за постановою судді підсудного було видалено з залу засідання.

Вирок, яким Коваленко було засуджено до 2 років позбавлення волі, було оголошено у судовому засіданні у присутності усіх учасників процесу, у тому числі і підсудного, якому суддя роз'яснив право оскарження вироку в апеляційному порядку. У своїй апеляції Коваленко наполягав на скасуванні вироку, оскільки йому не було надано останнього слова і, тим самим, його було позбавлено права здійснювати свій захист.

Чи обґрунтована апеляційна скарга Коваленка

Рекомендована література:

1. Алейніков Г. І. Деякі проблеми зміни обвинувачення в стадії судового розгляду [Текст] / Г. І. Алейніков // Право і суспільство. - 2012. - № 5. - С. 120-126.

2. Белоусова К. Відмова від державного обвинувачення та зміна обвинувачення прокурором у суді у світлі реформування кримінального процесуального законодавства [Текст] / К. Белоусова, О. Калачова // Вісн. прокуратури. - 2012. - № 12. - С. 45-50.

3. Бойко В. Зміна обвинувачення в суді: проблемні питання [Текст] / В. Бойко // Вісн. Львів, ун-ту. Серія юрид., 2012. - Вип. 55. - С. 266-272. 68
1. Валевач Н. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді [Текст] / Н. Валевач // Вісн. прокуратури. - 2012. - № 4 - 5. - С. 87-99.

4. Власова Г.П. Спрощення кримінального судочинства України: історія, теорія, практика: монографія / Г.П. Власова; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. – 424 с.

5. Гловюк І. Деякі проблеми участі захисника у судовому провадженні / І. Гловюк // Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2014 року) / Редкол.: д.ю.н. І.С. Гриценко (голова), проф. П.С. Берзін (заст. голови), к.ю.н. І.С. Сахарук (відп. ред.) – К.: Прінт-Сервіс, 2014. – С. 442–443.

6. Давиденко С.В. Особливості процесуального положення потерпілого в судовому розгляді за ч. 3 ст. 349 КПК України / С.В. Давиденко // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 105–109

Тема 14. Судові рішення

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Види судових рішень у кримінальному провадженні.
2. Вимоги до судового рішення.
3. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма.
4. Зміст ухвали.
5. Види вироків.
6. Підстави ухвалення виправдувального вироку.
7. Підстави ухвалення обвинувального вироку.
8. Питання, які вирішуються судом при ухваленні вироків.
9. Зміст і структура вироку.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що під час судового провадження у першій інстанції судом не лише вчиняються відповідні процесуальні дії, а й ухвалюються передбачені законом процесуальні рішення, які в теорії за суб'єктом їх прийняття, ухвалення, постановлення отримали назву „судові” або „рішення суду”.

Судове рішення є результатом вибору судом правильного (на його переконання) варіанта вирішення суспільно-правового конфлікту між суб'єктами кримінально-процесуальних правовідносин, здійсненого за допомогою отриманих і оцінених доказів кримінального провадження. Судове рішення, як відомо, має письмову форму (вираження в словесно-документальному вигляді) і містить програму дій для досягнення мети кримінального провадження, вирішення його завдань. Так, під судовим рішенням у першій інстанції в кримінальному провадженні потрібно розуміти ухвалений судом відповідно до кримінального процесуального закону акт, у якому констатуються обґрунтовані та вмотивовані висновки суду щодо розглядуваного кримінально-правового конфлікту і особи (осіб), з якою (якими) пов'язувалося його виникнення.

Процес прийняття, ухвалення судового рішення (зокрема, про винуватість чи невинуватість особи) є триваючим у часі і залежить від багатьох чинників, які впливають на внутрішнє переконання суддів обрати той чи інший варіант рішення: наявних доказів, поведінки учасників судового провадження, використання судом його ініціативних можливостей, тиску на суд з боку громадськості, органів державної влади або окремих осіб (хоча такі дії, безумовно, є протиправними і караними). Така діяльність судді заснована на одночасності протікання і взаємовпливу процесів пізнання й оцінки. Уявлення про правильний результат розв'язання конкретного суспільно-правового конфлікту починає формуватись у судді (суддів) з призначенням судового розгляду,

подальшим дослідженням доказів і завершується вирішенням передбачених законом питань при безпосередньому ухваленні судового рішення (вироку). Отже, процес ухвалення судового рішення в першій інстанції може бути складним (особливо при розгляді справи колегіально), із значним розумовим та емоційним навантаженням.

Ухвалення судового рішення у кримінальному провадженні знаменується обов'язковою офіційністю, оскільки воно, по-перше, виготовляється згідно з чинними правилами процесуальності, від імені держави (хоча зустрічаються думки про необхідність ухвалення вироку „іменем закону”); по-друге, проголошується прилюдно у відкритому судовому засіданні негайно після виходу суду з нарадчої кімнати; по-третє, вручається обов'язково обвинуваченому і прокурору (копія вироку) та надсилається учаснику судового провадження, який не був присутнім у судовому засіданні, або надається можливість отримати копію рішення у суді усім учасникам судового провадження.

Ухвалення судового рішення у кримінальному провадженні як етап судового розгляду у першій інстанції у наукових доробках, як правило, поділяють на декілька підетапів (підсистем): нарада суддів з розв'язанням усіх питань, які підлягають вирішенню; прийняття рішення відповідно до внутрішнього переконання суду унаслідок оцінки доказів, встановлених у судовому засіданні; складання тексту вироку; підписання вироку; проголошення вироку за результатами судового рішення суд може винести у формі вироку чи ухвали.

Після закінчення судових дебатів, проголошення обвинуваченим останнього слова, суд невідкладно виходить до нарадчої кімнати – окремого приміщення суду, призначеного для обговорення судом наслідків розгляду кримінального провадження, вирішення питань фактичного і правового характеру, а також ухвалення судового рішення. Про вихід суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку усім присутнім у залі судового засідання оголошує головуючий.

Найважливішим актом правосуддя є вирок, оскільки лише при його постановленні вирішується питання про винуватість чи невинуватість особи у вчиненні злочину. При вивченні даної теми студентам необхідно дати характеристику вироку як акту правосуддя і правоохоронного акта, вивчити властивості вироку з точки зору відображення у ньому оціночної діяльності суду.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Вирок – акт правосуддя. Його структура і зміст.
2. Правові властивості вироку.
3. Винесення вердикту присяжних.
4. Окрема ухвала суду.

Завдання.

1. Суд призначив розгляд справи по обвинуваченню 20-річного Новікова в хуліганстві з участю захисника. Останній на початок розгляду в судове засідання не з'явився. Після допитів обвинуваченого, потерпілого, свідків суд оголосив обвинуваченому, що в судове засідання для захисту його інтересів з'явився адвокат, якого суд запросив через адвокатське об'єднання. Суд задовольнив заявлений Новіковим відвід адвокату, розглянув справу без захисника і виніс обвинувальний вирок.

Оцініть законність вироку суду.

2. Одночасно з вирокком суд постановив окремі ухвали щодо потерпілих Максимова та Михайлова. У них суддя зазначив, що 20 грудня поточного року потерпілі не з'явилися без поважних причин на судове засідання, а 24 грудня відмовилися давати показання і порушували порядок у судовому засіданні. Окремі ухвали було надіслано адміністрації за місцем роботи потерпілих.

Чи правильно діяв суд у цій ситуації?

3. Бережний і Міщенко по справі яких було проведено підготовче провадження, які обвинувачувались в тому, що вони систематично скоювали крадіжки з квартир в селі Рокитне. На судовому розгляді один з вказаних в обвинувальному акті епізодів - крадіжка з квартири Олейника - не знайшов свого підтвердження. Разом з тим з'ясувалось, що окрім злочинів, вказаних в обвинувальному акті, обвинувачені скоїли також крадіжку з квартири Ромась.

Яке рішення повинен прийняти суд?

4. Кузьменко і Мартишко було пред'явлено обвинувачення у тому, що вони, працюючи продавцями відділу крамниці, присвоїли 1438 грн., які були отримані від продажу товару (ч.2 ст.191 КК України). Недостача вказаної суми була виявлена у ході ревізії. На досудовому слідстві і в судовому розгляді обвинувачені себе винними не визнали, а недостачу, яка мала місце, пояснили тим, що продавцями працювали всього 6 місяців і внаслідок того, що досвіду було зовсім мало, невірно вели і оформляли документацію у відділі. Суд виніс обвинувальний вирок і визнав обвинувачених винними у викраденні шляхом присвоєння 1438 грн. В

основу вироку були покладені наступні висновки суду: “Кузьменко і Мартишко не представили доказів того, що вони при отриманні і відпуску товарів допускали помилки, які і привели до недостачі товарів; свідки, які допитані на судовому розгляді, характеризують обвинувачених як гарно підготовлених працівників, які не просили про допомогу для оформлення документації; хоча факт присвоєння грошей в сумі 1438 грн. викликає деякий сумнів, але суд впевнений у тому, що недостача товарів мала місце, а сума недостачі обвинуваченими не оскаржується і в матеріалах немає даних, які свідчать про те, що викрадення було вчинено іншими особами”.

Чи може бути визнаний законним і обґрунтованим вирок, винесений по даній справі?

Рекомендована література:

1. Алейніков Г. Т. Виправдувальний вирок у кримінальному процесі України [Текст] / Г. Т. Алейніков. - Херсон : Херсон, обл. фонд милосердя та здоров'я, 2007. - 200 с.

2. Глинська Н. В. Класифікація кримінальних процесуальних рішень та її значення для визначення специфіки стандартів їх доброякісності / Н. В. Глинська // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. – Харків, 2014. – Вип. 27. – С. 142–155.

3. Грошевий Ю. М. Правові властивості вироку - акту правосуддя [Текст] / Ю. М. Грошевий. - Х. : Укр. юрид. акад., 1994. - 48 с.

4. Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судебного убеждения в уголовном судопроизводстве [Текст] : монография / Ю. М. Грошевой. - Харьков : Вища шк., 1975. - 144 с.

5. Грошевой Ю. М. Сущность судебных решений в советском уголовном процессе [Текст] / Ю. М. Грошевой. - Харьков : Юрид. ин-т, 1979. - 112 с.

6. Капліна О. В. Вирок суду як акт тлумачення норм права [Текст] / О. В. Капліна // Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. Т. 5 : Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В. В. Сташиса. -Х.: Право, 2008.-С. 508-518.

7. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.

8. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с

9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар [Текст]: у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. - Х. : Право, 2012. - С. 124-163.

10. Лушпієнко В. Особливості допиту свідка на стадії судового розгляду в кримінальному процесі / В. Лушпієнко // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 263–267

11. Малахова О.В. Межі активності суду у доказуванні під час судового розгляду в суді першої інстанції та сприяння захисту // Інформаційне та науково-методологічне забезпечення досудового розслідування й судового провадження : матеріали круглого столу, 21 квітня 2016 р. / за ред. В. М. Огаренка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – С. 104-106

12. Панасюк О. А. Процесуальні передумови організації проведення судового слідства судом першої інстанції в кримінальному провадженні / О. А. Панасюк // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д. ю. н., професора Ю. П. Аленіна (21 квітня 2017 р., м. Одеса) / за ред. Г. О. Ульянової, І. В. Гловюк ; відп. за вип. І. В. Гловюк ; уклад. В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юрид. л-ра, 2017. – С. 253–256.

13. Пожар В. Г. Прийняття кримінально-процесуальних рішень [Текст]: навч.-метод. посіб./ В. Г. Пожар, І. В. Гловюк, М. М. Стоянов, В. К. Волошина. - О. : Фенікс, 2011. - 184 с.

14. Пожар В. Г. Суб'єктивні та об'єктивні фактори в механізмі прийняття рішень у кримінальному судочинстві [Текст] / В. Г. Пожар // Часоп. Акад. адвокатури України. — 2012. — №1.-С. 1-6.

Тема 15. Провадження у суді апеляційної інстанції

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення

1. Поняття і значення провадження у суді апеляційної інстанції.
2. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.
3. Суб'єкти права на апеляційне оскарження.
4. Порядок і строки апеляційного оскарження.
5. Вимоги до апеляційної скарги.
6. Межі перегляду судом апеляційної інстанції.
7. Порядок апеляційного розгляду.
8. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги.
9. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Структура та зміст ухвали суду апеляційної інстанції.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми необхідно починати з розуміння того, що апеляційне провадження – це самостійна стадія кримінального процесу, у якій суд вищестоящої інстанції на підставі апеляційних скарг перевіряє законність і обґрунтованість вироку, ухвали суду першої інстанції та ухвали слідчого судді, що не набрали законної сили, а також ухвал про застосування чи незастосування примусових заходів виховного і медичного характеру, ухвалених місцевими судами, виправляє допущені помилки, прорахунки та порушення закону.

Перед судом апеляційної інстанції при перегляді ним судових рішень у порядку апеляційного провадження стоять такі завдання: не допустити виконання незаконного, необґрунтованого та несправедливого рішення; швидко виправити допущені на попередніх стадіях помилки, прорахунки та порушення; забезпечити захист та реалізацію прав і законних інтересів учасників процесу; сприяти однаковому розумінню й застосуванню законів судами першої інстанції.

Апеляційне провадження не є обов'язковою стадією кримінального процесу. Вона має місце, тільки якщо хтось із представників сторін реалізує своє диспозитивне право на оскарження рішення суду першої інстанції. Суд, розглядаючи справу в апеляційній інстанції не може вийти за межі апеляційної скарги. Знайдіть пояснення цього обмеження повноважень суду. Коло судових рішень, що переглядаються в апеляційному порядку, обмежено. Чи є змістовне пояснення цьому рішенню законодавця? Поясніть, у чому суть свободи апеляційного оскарження, чому вона важлива і в чому проявляється. При розгляді справи в апеляційній інстанції існує заборона повороту до гіршого, але виявляється вона по-різному і діє за встановленими законом обмеженнями. Різниця, ймовірно, визначається різницею у механізмі вирішення питань. У даному випадку ваше завдання - підтвердити або спростувати це припущення.

Розгляньте процесуальний порядок і строки апеляційного розгляду, а також охарактеризуйте процесуальні рішення, які можуть бути винесені за результатами апеляційного розгляду апеляційним судом.

Завдання для самостійної роботи **Теми для написання рефератів:**

1. Поняття, завдання та основні риси апеляційного провадження.
2. Проблеми функціонування судів апеляційної інстанції щодо перегляду судових рішень у кримінальному провадженні.
3. Підстави для зміни або скасування судових рішень в апеляційному порядку у кримінальному провадженні.
4. Суб'єкти, порядок і строки апеляційного оскарження.
5. Провадження в суді апеляційної інстанції.
6. Рішення суду за результатами розгляду апеляції.

Завдання.

1. Вироком місцевого районного суду обвинуваченого Петрова, який вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 187 КК України (*розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище*), було повністю виправдано. Суддя мотивував своє рішення тим, що Петров зрозумів свою провину і пообіцяв виправитись. Прокурор подав апеляційну скаргу на це судове рішення, у якій просив його скасувати як необґрунтоване.

Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд? У яких випадках суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції?

2. 20 жовтня поточного року місцевим районним судом було виправдано громадянина Засядько, якому було інкриміновано кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 186 КК (*грабіж*). 25 грудня потерпіла подала апеляційну скаргу на судове рішення. Суддею - доповідачем було винесено ухвалу про залишення скарги без руху у зв'язку з тим, що були порушені строки апеляційного оскарження.

Чи правомірні дії суду? Які строки подання апеляційної скарги?

Варіант 1. Потерпіла порушила строки подання апеляційної скарги у зв'язку з тим, що перебувала в лікарні.

Варіант 2. Потерпіла порушила строки у зв'язку з тим, що перебувала у відпустці за кордоном.

3. Вироком місцевого суду Хоменка було засуджено за хуліганство до п'яти років позбавлення волі. При розгляді справи за апеляцією Хоменка апеляційний суд встановив, що вирок не підписано одним із суддів.

Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд?

4. В апеляції потерпілого Сидоренка ставилося питання про скасування вироку суду першої інстанції за м'якістю призначеного підсудному Зубенку покарання. Апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції щодо Зубенка і постановив свій вирок, яким залишив кваліфікацію дій Зубенка місцевим судом без змін, але з урахуванням конкретних матеріалів кримінального провадження призначив йому більш суворе покарання у рамках санкції, передбаченої вказаною статтею кримінального закону.

Чи міг суд апеляційної інстанції прийняти таке рішення? Визначте підстави, при наявності яких апеляційний суд скасовує вирок суду першої інстанції і постановляє свій вирок.

5. Вироком місцевого суду Пінчука було визнано винним у вбивстві через необережність (ч. 2 ст. 119 КК України). Засуджений вирок не оскаржував, однак його захисник, вважаючи що в діях Пінчука відсутній склад кримінального правопорушення, подав апеляційну скаргу безпосередньо до апеляційного суду. У ній він зазначив, що вирок суду першої інстанції є незаконним і необґрунтованим і просив його скасувати та ухвалити виправдувальний вирок. Пінчук, побоюючись, що його дії суд другої інстанції може перекваліфікувати на умисне вбивство, надіслав до апеляційного суду заяву про те, що він відкликає апеляцію свого захисника. Незважаючи на це, Пінчук отримав повістку, у якій вказувалася дата апеляційного розгляду. В ході апеляційного розгляду суддя-доповідач повідомив Пінчука, що згідно зі ст. 403 КПК України відмовитись від апеляції може тільки та особа, яка подала апеляційну скаргу. Захисник не відмовився від своєї апеляції, заявивши, що його обов'язок як адвоката полягає в даній ситуації у тому, щоб невинуватий був виправданий. Тоді Пінчук заявив, що він відмовляється від захисника і розриває договір з ним.

Назвіть осіб, які мають право подати апеляцію. Які вимоги закону до змісту апеляції та наслідки їх недодержання? Який порядок апеляційного оскарження? Яким чином повинен діяти суд в наведеній ситуації?

Рекомендована література:

1. Бобченко Н.Р. Підстави для зміни або скасування судових рішень в апеляційному та касаційному порядку у кримінальному провадженні: Монографія / за ред. академіка НАПрН України, проф. В.Т. Нора. - К.: Алерта, 2015. - 234 с

2. Кашка О.С. Повноваження суду апеляційної інстанції з перегляду судових рішень у кримінальному процесі України: монографія / О.С. Кашка: за ред. О.Ю. Костюченко. - К.: Алерта, 2015. - 630 с.

3. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.

4. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с

5. Маринів В. І. Деякі проблеми функціонування судів апеляційної інстанції щодо перегляду судових рішень у кримінальному провадженні / В. І. Маринів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2016. – Вип. 3, т. 2. – С. 107–110.

6. Мерцалов М. Ю. Колізійні питання апеляційного перегляду справ про оскарження бездіяльності слідчого, прокурора щодо невнесення відомостей до ЄРДР / М. Ю. Мерцалов // Молодий вчений. – 2017. – Т. 45. – №. 5. – С. 254–257.

7. Мірошников І. Ю. Деякі питання провадження в суді апеляційної інстанції (порядок, строки та межі перегляду судом апеляційної інстанції) / І. Ю. Мірошников // Юрист України. – 2014. – № 2. – С. 116–121.

Тема 16. Провадження у суді касаційної інстанції

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Поняття і значення провадження у суді касаційної інстанції.
2. Судові рішення, які можуть бути оскаржені у касаційному порядку.
3. Суб'єкти права на касаційне оскарження.
4. Порядок і строки касаційного оскарження. Вимоги до касаційної скарги.
5. Межі перегляду судом касаційної інстанції.
6. Касаційний розгляд.
7. Порядок та умови письмового касаційного провадження.
8. Судові рішення суду касаційної інстанції. Структура та зміст ухвали суду касаційної інстанції.

Методичні вимоги

При вивченні даної теми необхідно виходити з розуміння того, що касаційне провадження це розпочата з ініціативи учасників судового провадження та регламентована кримінальним процесуальним законом діяльність суду в якій суд касаційної інстанції (Верховний Суд України) переглядає судові рішення суду першої та апеляційної інстанції у зв'язку з поданою на них касаційною скаргою.

Перевірка законності ухвалених судових рішень у касаційному порядку є додатковою гарантією захисту прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави. Завдання суду касаційної інстанції не обмежується лише перевіркою законності судових рішень, які набрали чинності, та виправленням судових помилок. Основним завданням касаційного провадження публічно-правового характеру є забезпечення однакового тлумачення та правильного застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм закону України про кримінальну відповідальність і норм кримінального процесуального законодавства. Іншими завданнями публічно-правового характеру, що покладаються на касаційне провадження, є: здійснення судового контролю за діяльністю судів першої та апеляційної інстанцій; захист правосудних судових рішень, що набрали законної сили, від їх необґрунтованої, безпідставної зміни чи скасування; виправлення порушень у діяльності судів першої та апеляційної інстанцій та запобігання цьому.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Суть, завдання і значення касаційного провадження.
2. Строки, суб'єкти та порядок касаційного оскарження.
3. Рішення, які можуть бути оскаржені у касаційному порядку.
4. Провадження в суді касаційної інстанції.
5. Рішення суду касаційної інстанції.

Завдання.

1. Вироком Дзержинського районного суду м. Харкова Михайленка було засуджено за вбивство з необережності. У вирокі суду було зазначено, що спричиняючи удар в обличчя, Михайленко не міг передбачити падіння постраждалого Макарова, який перечипився через камінь, вдарився головою об бордюр і через черепно-мозкову травму загинув. Апеляційний суд Харківської області вирок суду першої інстанції за скаргою прокурора скасував і постановив новий вирок, яким засудив Михайленка за навмисне вбивство. У новому вирокі апеляційний суд зазначив, що Михайленко, спричиняючи удар в обличчя Макарову, мав на меті поцілити йому в життєво важливе місце – примикання лобових пазух та очниць, що йому й вдалося. Неминучими наслідками таких дій стало спричинення постраждалому травми, яка була несумісна із життям. Стосовно обставин спричинення травми Макарову від удару головою об бордюр апеляційний суд у новому вирокі нічого не зазначив. Михайленко на вирок апеляційного суду звернувся із касаційною скаргою. Проте, суд касаційної інстанції своєю ухвалою відмовив у задоволенні касаційної скарги Михайленка. У своєму рішенні касаційний суд зазначив, що апеляційний суд повно, всебічно та неупереджено дослідив усі обставини кримінального провадження та докази на їх підтвердження. Посилання Михайленка у касаційній скарзі на обставину, що Макаров загинув від удару головою об бордюр, наслідком чого стала черепно-мозкова травма, несумісна із життям, касаційний суд до уваги не взяв, оскільки таку обставину суд апеляційної інстанції своїм вирокі не встановив. Згідно ч. 1 ст. 433 КПК України суд касаційної інстанції не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні.

Надайте правову оцінку діям і рішенню суду касаційної інстанції.

2. Котенко засуджений місцевим судом за ч.2 ст. 186 КК України (*грабіж*) до п'яти років позбавлення волі. Цим же вирокі частково був задоволений цивільний позов потерпілої. У апеляційному порядку вирок не переглядався.

Засуджений подав касаційну скаргу на вирок, у якій просив замінити йому позбавлення волі на звільнення від відбування покарання з

випробуванням, а прокурор подав касаційну скаргу, у якій зазначив, що суд першої інстанції помилково задовольнив цивільний позов частково.

Суд касаційної інстанції, розглянувши кримінальне провадження за касаційними скаргами засудженого та прокурора, дійшов висновку, що скарга прокурора є обґрунтованою та підлягає задоволенню. В той же час, суд касаційної інстанції визнав, що призначене Котенку покарання є надто м'яким та не відповідає ступеню тяжкості злочину та особі засудженого.

З урахуванням вказаних обставин, касаційний суд скасував вирок і повернув справу на новий судовий розгляд.

Дайте правову оцінку рішенням суду касаційної інстанції.

3. Після відкриття касаційного провадження 4 травня поточного року під час підготовки касаційного розгляду 16 травня року суддя-доповідач без виклику сторін надіслав копії ухвал про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження, а також витребував матеріали кримінального провадження. Засуджений у цьому кримінальному провадженні, що тримався під вартою, заявив клопотання про участь у касаційному розгляді. Суддя відмовив у задоволенні такого клопотання, мотивуючи це тим, що етапування засудженого до місця касаційного розгляду неможливе у строк передбачений КПК України.

Чи були допущені суддею-доповідачем порушення кримінального процесуального закону? Якщо так, то які саме? У чому полягає суть підготовки касаційного розгляду?

4. Законний представник виправданого Зайченка у касаційному порядку оскаржив ухвалу про застосування примусових заходів виховного характеру суду першої інстанції. Суд касаційної інстанції відмовив у задоволенні скарги, мотивуючи це тим, що це судові рішення не переглядалось в апеляційному порядку.

Чи правомірні дії суду касаційної інстанції? Які судові рішення можуть бути оскаржені в касаційному порядку?

Рекомендована література:

1. Бобечко Н.Р. Провадження з перевірки судових рішень у проекті КПК України: здобутки і прорахунки // Альманах права. - Випуск №3. - 2012. – С. 331-335.

2. Власова Г.П., Цимбал Т.Я., Запотоцький А.П. Касаційне оскарження рішень суду, прийнятих у досудових стадіях кримінального процесу України // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2012.- № 2. – С. 194-199.

3. Гловюк І.В. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у судово-контрольних стадіях кримінального

судочинства України // Митна справа. – 2012. – Частина 2. – Книга 2. – №1 (79). – С. 90-96.

4. Дроздов О. М. Наукові підходи до формування окремих підстав для перегляду судових рішень Верховним Судом України у кримінальному провадженні / О. М. Дроздов // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. – Харків, 2015. – № 1. – С. 113-129.

5. Костюченко О. Ю. Щодо можливості касаційного оскарження та перевірки законності ухвал, постановлених в порядку виконання судових рішень в кримінальному провадженні / О. Ю. Костюченко // Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.). – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – С. 175–177.

6. Малихіна С. М. Методичні рекомендації з питань оскарження прокурором судових рішень у кримінальних провадженнях у касаційному порядку / С. М. Малихіна, І. П. Ковтун, Ю. П. Смокович, Н. В. Лісова. – К., 2015. – 62 с.

7. Рожнова В.В Котубей І.І Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження / В.В.Рожнова, І.І. Котубей – Київ: КНТ, 2015. – 182 с.

8. Смоков С.М. Окремі проблемні питання, які виникають при застосуванні норм нового КПК України// С.М.Смоков Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ – 2013. – № 1 (5). – С. 110–115.

9. Шапула В. Цільове призначення касаційного провадження у системі стадій кримінального процесу / В. Шапула // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 5. – С. 246–250

Тема 17. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

Семінарські заняття - 2 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Суть та підстави здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Суб'єкти права подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї.

3. Строк та порядок звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

4. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами та порядок його здійснення.

5. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Методичні вказівки

Судові рішення у кримінальних провадженнях (вироки, ухвали), що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за ново виявленими або виключними обставинами. **Нововиявлені обставини** - це встановлені розслідуванням або вироком суду, що набрав законної сили, і викладені у заяві учасників судового провадження юридичні факти, які знаходяться в органічному зв'язку з елементами предмета доказування у кримінальному провадженні і спростовують їх через попередню невідомість та істотність висновків, що містяться у вирокі, ухвалі, як такі, що не відповідають об'єктивній дійсності.

Виключними обставинами визнаються:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

Перегляд судових рішень, що набрали законної сили, можна розглядати певною мірою як резервний механізм виправлення судових помилок. А це, своєю чергою, є однією з важливих гарантій здійснення правосуддя. Попри все вищенаведене, треба пам'ятати, що нововиявлені або виключні обставини відрізняються від нових матеріалів провадження, які не можуть бути підставою для перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, тому, що нові матеріали, які подаються у разі розгляду справи в апеляційній чи касаційній інстанції, встановлюють обставини, які виникли уже після набрання вироком законної сили, а тому не могли бути враховані судом під час ухвалення судового рішення.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Поняття і сутність нововиявлених обставин у кримінальному процесі.

2. Поняття і характерні ознаки виключних обставин, як підстави для перегляду судових рішень.

3. Особливості судового провадження за нововиявленими обставинами.

4. Особливості судового провадження за виключними обставинами.

Рекомендована література:

1. Беднарська В.М. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в кримінальному судочинстві : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.М. Беднарська ; Академія адвокатури України. – К., 2007. – 23 с.

2. Гловюк І.В. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у судово-контрольних стадіях кримінального судочинства України // Митна справа. – 2012. – Частина 2. – Книга 2. - №1 (79). – С. 90-96.

3. Денисова Ю. С. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в системі переглядів судових рішень [Електронний ресурс] / Денисова Ю. С. // Актуальні проблеми держави і права. – 2013.

4. Дроздов О.М. До проблеми нормативного визнання нормативного змісту підстав для здійснення кримінального провадження за нововиявленими обставинами / О.М. Дроздов // Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (19 жовтня 2012 року). – Вип. 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asad.ua/blog/447.html>.
Анотація

5. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с

6. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. - Т. 1 / О.М. Бандурка. Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація. В.П. Пшонки. А.В. Портнова. - Харків: Право. 2012. - 768 с.

8. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) / Рожнова В.В., Савицький Д.О., Конюшенко Я.Ю. та ін. – К.: НАВС, 2012. – 280 с.

9. Молдован А.В. Кримінальний процес України: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 368 с.

10. Пшеничний І. І. Здобутки та прорахунки нормативно-правового регулювання інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / І. І. Пшеничний // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 507–513.

11. Петренко Ю.О. Не остаточний вирок. Доцільно передбачити в КПК відповідний механізм проведення розслідування нововиявлених обставин / Ю.О. Петренко // Закон і бізнес. – 2012. – № 7(1046). – С. 10. 9.

12. Стасюк О. Л. Перегляд судових рішень у кримінальних справах виключно Верховним Судом України // Митна справа. – 2011. - №4 (76). – С. 221-225.

13. Сиза Н.П. Провадження за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі України: проблеми процесуальної форми / Н.П. Сиза // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 19. – Т. 4. – С. 150–153.

14. Фідря Ю.О. Провадження за нововиявленими обставинами: історико-правовий аспект / Ю.О. Фідря // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 19. – Т. 4. – С. 162–166.

15. Фігурський В. Окремі проблемні питання перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі / В. Фігурський / Підприємництво, господарство і право – 2016. – № 8. – С.185-190.

Тема 18. Виконання судових рішень

Семінарські заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Суть та значення стадії виконання судових рішень.
2. Набрання судовим рішенням законної сили.
3. Порядок і строки звернення судового рішення до виконання.
4. Питання, які вирішуються судом при виконанні вироків.

Методичні вказівки

Судові рішення у кримінальному провадженні це акти правосуддя, акти застосування норм матеріального права (насамперед, закону України про кримінальну відповідальність) у особливій процесуальній формі (встановленій кримінальним процесуальним законом), тобто оформлене відповідним чином правове владне рішення уповноваженого органу (суду), посадової особи (судді, слідчого судді) по суті кримінального провадження (наявності чи відсутності події кримінального правопорушення та вини особи у його вчиненні), а також щодо встановлення (зміни, скасування) прав і обов'язків (повноважень) персоніфікованих учасників кримінальних процесуальних відносин для вирішення окремих питань у сфері кримінального провадження.

Виконання судових рішень – це стадія кримінального провадження, у якій суд, що постановив рішення, вирішує усі питання, що виникають у

зв'язку зі зверненням цього рішення до виконання, його фактичним виконанням, а у деяких випадках і після його виконання.

Основний зміст стадії виконання судових рішень:

- визначає питання, пов'язані з процесуальною діяльністю суду, який звертає судові рішення до виконання; безпосередньо виконує деякі свої рішення, зокрема, виправдувальний вирок; вирішує процесуальні питання, пов'язані з виконанням вироку (умовно-достроковим звільненням від відбування покарання, звільнення від покарання за хворобою та ін.);

- забезпечує контроль за зверненням вироку до виконання.

Завданням цієї стадії кримінального процесу є організація процесуальної діяльності, спрямованої на:

– звернення судових рішень до виконання;

– забезпечення у встановлених законом випадках повної або часткової безпосередньої реалізації судового рішення (наприклад, випадки негайного звільнення виправданого з-під варти (ч. 3 ст. 534 КПК України) тощо);

– вирішення встановлених законом питань, які виникають у ході фактичного виконання судового рішення;

– здійснення контролю за виконанням судового рішення.

Виконання судових рішень відносять до завершальної стадії кримінального процесу. Продовжуючи розкривати дане питання, слід показати, у чому полягають суть і завдання виконання вироку як стадії кримінального процесу. Зупинитись на правовідносинах, які виникають під час реалізації цих завдань. Розкрити основні положення, якими характеризується стадія виконання вироку.

Дайте визначення поняття законної сили вироку, ухвали, постанови, моменту набрання законної сили вироку, ухвали, постанови. Розкриваючи надалі це питання, необхідно зупинитися на порядку звернення вироку до виконання, ким безпосередньо воно здійснюється залежно від виду вироку. У чому різниця у порядку звернення до виконання виправдувального і обвинувального вироків?

На стадії виконання вироку виникає ряд процесуальних питань, які вимагають судового вирішення, ці питання умовно можна поділити на декілька груп. Назвіть групи і питання, які включає в себе кожна із груп.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Поняття, значення та завдання стадії виконання судових рішень.
2. Набрання судовим рішенням законної сили.
3. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням
4. Процесуальний порядок розгляду та вирішення питань, які виникають під час виконання вироку
5. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні.

6. Нагляд за дотриманням законів під час виконання судових рішень.

Рекомендована література:

1. Арушанян К. К. Кримінально-процесуальна діяльність прокурора на стадії виконання судових рішень: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / К. К. Арушанян. – К., 2013. – С. 11.

2. Арушанян К. К. Історико-правові передумови виникнення та розитку інституту виконання судових рішень у кримінальному процесі України / К. К. Арушанян // Держава і право: зб. науков. праць. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 2 (52). – С. 139–146.

3. Арушанян К. Виконання судових рішень у кримінальному провадженні: досвід Англії та США / К. Арушанян / Науковий часопис Національної академії прокуратури України – 2017. – № 1. – С.32-38

4. Дешко Л. М., Мазур Ю. В. Виконання рішень національних судів: принципи Європейського суду з прав людини // Публічне право. - № 4(8). – 2012. – С. 167-173.

5. Нор В. Т. Виконання вироку, ухвали і постанови суду. Кримінальний процес України. – К., 1999. – С. 431.

6. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с.

7. Кримінальний процес [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 286 с.

8. Сімонович Д.В. Основні етапи стадії виконання судового рішення / Д.В. Сімонович / Науковий вісник Херсонського державного університету – 2015. – № 5. Т.4. – С.88-95.

9. Теут З. Деякі питання реалізації принципу забезпечення засудженому права на захист у стадії виконання вироку, ухвали, постанови суду // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2012. - Випуск 56. - С. 456–463.

10. Тайлієва Х. Р. Законна сила вироку та її дія / Х. Р. Тайлієва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія : Право. – 2014. – Вип. 28. – С. 120–123.

Тема 19. Особливі порядки кримінального провадження

Практичні заняття - 4 години

Самостійна робота – 4 години

Питання для обговорення:

1. Поняття та види угод у кримінальному провадженні.
2. Особливості порядку кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.

3. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
4. Особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх.
5. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності.
6. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Методичні вказівки

Законодавство України передбачає єдиний порядок кримінального провадження. Це логічно витікає із принципу рівності громадян перед законом і судом закріпленому в Конституції України. Разом з тим у зв'язку з існуванням особливих умов, таких як наприклад готовність сторін до компромісу, незначна суспільна небезпека злочину, особливий суб'єкт злочину та ін. процесуальний закон допускає провадження, яке відрізняється від звичайного. В такому випадку мова йде про особливі (диференційовані) порядки провадження. Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає декілька особливих порядків провадження: кримінальне провадження на підставі угод; кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення; кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб; кримінальне провадження щодо неповнолітніх; кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру; кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю;

Перераховані форми провадження є особливо важливими для кримінального процесу. Завдяки цим порядкам провадження по-перше створюються додаткові гарантії законності щодо дотримання прав людини під час розслідування злочину, по-друге вони створюють можливість застосувати спрощене провадження, коли злочин не становить великої суспільної небезпеки. Особливої уваги заслуговує кримінальне провадження на підставі угод. Цей інститут є абсолютно новим для кримінального процесу України і практика його застосування незначна, але можливості його застосування для ефективного правосуддя в Україні очевидні.

При вивченні даної теми студент повинен проаналізувати питання щодо сутності і значення угод, як особливого кримінально-процесуального інституту.

Проаналізувати підстави і процесуальний порядок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, яке значно заощаджує ресурси правоохоронних органів через те, що дає можливість починати провадження за визначеним законом злочинам, які не становлять значної суспільної небезпеки лише у випадках звернення громадян.

Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб надає додаткові гарантії захисту прав окремим посадовим особам, які займають особливо важливі державні посади, у зв'язку з чим потребують

додакового захисту від втручання у професійну діяльність. Студенти повинні при вивченні даної теми проаналізувати особливості кримінальних проваджень щодо неповнолітніх та осіб до яких можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.

Особливі форми провадження є абсолютно необхідними у кримінальному процесі. Вони дають можливість застосувати у необхідних випадках спеціальний порядок провадження, що є додатковою гарантією захисту прав громадян, також дають можливість спростити провадження і застосувати передбачені законом угоди, що також може значно підвищити ефективність процесуального закону і поліпшити якість правосуддя в Україні.

Завдання до самостійної роботи Теми для написання рефератів:

1. Поняття, сутність та види особливих порядків кримінального провадження.
2. Кримінальне провадження на підставі угод.
3. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
4. Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх.
5. Особливості застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності.
6. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Завдання

1. Клименко вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 121 КК України (*умисне тяжке тілесне uszkodження*) стосовно Буряка. Захисник обвинуваченого подав до суду подання про укладення угоди про примирення між обвинуваченим та потерпілим. Обвинувачений зобов'язався відшкодувати моральну шкоду та оплатити лікування потерпілого.

Яке рішення повинен прийняти суд? Який процесуальний порядок укладення угоди про примирення?

2. Під час судового засідання Калимов, який обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, за яке передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, заявив клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних.

Клопотання було задоволене. Під час наради і голосування у суді присяжних один з присяжних утримався від голосування. Суд голос присяжного, який утримався зарахував на користь Калимова.

Чи мають право присяжні утримуватися від голосування? Чи правомірним є рішення суду під час підрахунку голосів в даному випадку?

3. Слідчий прийняв рішення про початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення на підставі заяви представника потерпілого Кабанського, щодо якого було вчинено кримінальне правопорушення за ознаками ч. 2 ст. 126 (побої з обтяжуючими обставинами) КК України. Дайте оцінку діям слідчого.

Який порядок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення?

4. Шаповал вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 296 КК України (хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом). Шаповал стверджував, що він є неповнолітнім, але при ньому не було виявлено документів, які вказують на його вік.

Які повинен діяти слідчий? Зазначте обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.

5. Казанцева, який є неповнолітнім, було затримано за вчинення тяжкого злочину. Його було допитано без участі захисника, після чого до нього був застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Чи буди допущені порушення вимог кримінального процесуального закону? Які запобіжні заходи можуть бути застосовані до неповнолітнього?

6. Досудовим розслідуванням було встановлено що злочин передбачений ч. 1 ст.115 КК України (вбивство) вчинив Закаблук. Враховуючи, що Закаблук М. перебував на обліку у психіатра за місцем проживання, слідчий призначив психіатричну експертизу.

Відповідно до висновку експертизи Закаблук М. не усвідомлював свої дії під час вчинення злочину і не міг керувати ними. Слідчий враховуючи тяжкість злочину, небезпеку Закаблука М. для оточуючих склав клопотання про обрання запобіжного заходу тримання під вартою.

7. За результатом розгляду клопотання слідчим суддею було винесено ухвалу про обрання запобіжного заходу тримання під вартою. Після закінчення досудового розслідування слідчий склав обвинувальний акт і за згодою прокурора направив його до суду.

Чи були допущені порушення вимог кримінального процесуального закону в цій ситуації? Якщо так, то які саме? Які особливості кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру?

Рекомендована література:

1. Абламський С.Є. Окремі аспекти відновного правосуддя в частині примирення потерпілого з обвинуваченим за новим кримінальним процесуальним законодавством України // Право і Безпека. -№ 4 (46). – 2012. – С. 121-126.
2. Денисова Т.А. Проблемні питання застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування // Держава та регіони. – 2012. - №1. – С. 164-170.
3. Жук І. В. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування: правова природа, поняття та сутність / І.В. Жук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 1. – С. 32–35.
4. Зеленський С.М., Назаренко С.П., Письменний Д.П. Провадження у справах дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2012. – 160 с.
5. Кокошко М. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх / М. Кокошко / Науковий часопис Національної академії прокуратури України – 2016. – № 2. – С.10-18.
6. Корнієнко М. Особливості кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості: український і зарубіжний досвід / М. Корнієнко / Підприємництво, господарство і право – 2017. – № 4. – С.159-165.
7. Кравчук В. Угода про визнання вини як засіб підвищення ефективності діяльності прокуратури у сфері кримінального процесу (іноземний досвід та пропозиції для України // Вісник Національної академії прокуратури України. -№ 1(21). – 2011. – С. 115-120.
8. Крушинський С.А. Відмова потерпілого (приватного обвинувача) від обвинувачення: поняття, порядок здійснення, правові наслідки / С.А. Крушинський / Університетські наукові – 2014. – № 7. – С.220-223.
9. Кучеріна І.Г. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх в Україні: наук.-практ. посіб. / І.Г. Кучеріна, Г.В. Попов, Я.М. Шевченко, Г.В. Щербакова, К.І. Грейдіна. – К.: Національна академія прокуратури України, 2014. – 232 с.
10. Перепелиця С. І. Гарантії прав і законних інтересів потерпілого та підозрюваного в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення / С. І. Перепелиця, В. Колодчин // Вісник прокуратури. – 2016. – № 4. – С. 41–53.
11. Проць О.Є. Ювенальна юстиція: зарубіжний досвід та вітчизняні перспективи / О.Є. Проць // Інтернет-конференція на тему «Проблеми правової ювеналістики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://conference.inf.od.ua/index.php/ru/spisok-materialov-konferentsii/sektsiya-4-pravarebenka-v-sfere-natsionalnogo-prava-i-yuvenalnaya-yustitsiya/59-protso-e-yuvenalnayustitsiya-zarubizhnij-dosvid-ta-vitchiznyani-perspektivi>

12. Рогатинська Н.З., Мацьків Л.М. Правова характеристика інституту угод у кримінальному процесі / Н.З. Рогатинська, Л.М. Мацьків / Право і суспільство – 2015. – № 3. – С.185-190

13. Саєнко Г. Ретроспектива угоди в кримінальному процесі України / Г. Саєнко / Национальный юридический журнал: теория и практика – 2014. – № 12. – С.272-277.

14. Середа Г. Особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні // Вісник Національної академії прокуратури України. - № 2. – 2012. – С. 5-9.

15. Симоненко З.В. Угода про примирення сторін у кримінальному провадженні як елемент відновного правосуддя / З.В. Симоненко / Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція – 2014. – № 7. – С.220-223.

16. Торбас О. Загальна характеристика застосування примусових заходів виховного характеру за чинним КПК України / О.О. Торбас // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-2. – С.326-328

Тема 20. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження

Практичні заняття - 2 години

Самостійна робота – 2 години

Питання для обговорення:

1. Загальні засади міжнародного співробітництва.
2. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій.
3. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).
4. Кримінальне провадження у порядку перейняття.
5. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб.
7. Особливості порядку кримінального провадження, що забезпечують охорону державної таємниці.
8. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Методичні вказівки

Необхідність активного залучення механізмів надання та отримання міжнародної допомоги у галузі боротьби зі злочинністю, а також цілеспрямованої співпраці світової спільноти у цьому напрямі обумовлюється самими тенденціями розвитку сучасної злочинності. Її

сучасний рівень, а також той факт, що вона давно вже набула транскордонних і транснаціональних форм, обумовлюють необхідність консолідації зусиль правоохоронних органів різних держав у здійсненні спільних заходів, які забезпечуватимуть ефективність боротьби зі злочинністю.

При вивченні даної теми необхідно проаналізувати поняття міжнародної правової допомоги, виходячи з розуміння, що це проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою. Ознаки міжнародної правової допомоги: здійснюється компетентними органами; полягає у вчиненні процесуальних дій; вчинення таких дій є необхідним для досудового розслідування, судового розгляду чи виконання вироку, який винесено як судом держави так і міжнародною судовою установою.

Міжнародна правова допомога здійснюється на основі певних принципів. На сьогодні можна виділити три основні групи принципів, на основі яких здійснюється взаємодія договірних сторін у сфері кримінального судочинства: – загальні принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах; – спеціальні принципи міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства; – спеціальні принципи надання взаємної міжнародної правової допомоги у кримінальних справах; – принципи внутрішнього (національного) законодавства договірних сторін (кримінального, кримінального процесуального, конституційного права тощо).

Вивчаючи дану тему студенти повинні проаналізувати зміст названих принципів міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства.

Розкрити сутність і значення таких форм міжнародного співробітництва як: вручення документів; виконання окремих процесуальних дій; видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; тимчасової передачі осіб; перейняття кримінального переслідування; передачі засуджених осіб; виконання вироків; інші форми співробітництва, передбачені Міжнародним договором України. Назвіть підстави і порядок видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

Розкрити характерні ознаки кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Завдання для самостійної роботи

Теми для написання рефератів:

1. Поняття, сутність і загальні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
2. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій.
3. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).
4. Особливості кримінального провадження у порядку перейняття

Завдання

1. 06 серпня поточного року Шевченківський районний суд м. Харкова постановив обвинувальний вирок щодо громадян Ісландії Йонсона та Ізельсона за вчинення ними діяння, передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України (*хуліганство, вчинене групою осіб*), а 11 серпня від уповноваженого органу Ісландії надійшов запит до Генеральної прокуратури України про передачу засуджених для відбування покарання на батьківщині.

Здійсніть правовий аналіз ситуації. Які підстави та умови передачі засуджених для відбування покарання до іноземної держави?

2. Під час розслідування вчиненого на території України злочину з'ясувалося, що на території Польщі знаходиться свідок Завгородський, показання якого можуть відіграти важливу роль для розслідування злочину.

Враховуючи наближення новорічних свят і відсутність залізничних та авіаквитків до Польщі, слідчий направив до Польщі клопотання про проведення допиту Завгородського у режимі відеоконференції. Після проведення допиту до України було надіслано диск з відеозаписом процедури допиту.

У яких випадках дозволяється проведення допиту у режимі відеоконференції? Чи було допущено порушення при проведенні допиту?

3. У кримінальному провадженні по обвинуваченню громадянина Німеччини Шпіца у заподіянні легких тілесних ушкоджень громадянці Мусейчук, уповноважений орган Німеччини направив запит про видачу особи Шпіца.

Яку відповідь повинен надати центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції)? За яких умов направляється запит про видачу особи?

4. Громадянин Франції Нобре, перебуваючи у відпустці в Києві, став очевидцем вчинення умисного вбивства громадянина України. Під час

проведення досудового розслідування, виникла необхідність у його допиті.

Який процесуальний порядок виклику особи, що перебуває за межами України? Кому і в який строк направляється запит про виклик особи?

Рекомендована література:

1. Бараннік Р.В. Принципи міжнародного співробітництва та міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження // Вісник Кримінального судочинства. – 3 2. – 2017. – С. 11-18.

2. Березняк В.С. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України: монографія /В.С. Березняк, В.М. Тертишник. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 188 с.

3. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження : наук.-практ. посіб. / [Є. М. Блажівський та ін.] ; за заг. ред. Л.О. Фролової ; Генер. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. – Київ : Всеукр. асоц. видавців «Правова єдність», 2013. – 346 с.

4. Міжнародний розшук та видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення : навч. посіб. / І.В. Басиста, В.І. Галаган, О.М. Калачова, Л.В. Максимів ; М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. – Київ : Вид-во УкрДГРІ, 2016. – 276 с.

5. Негодченко О. В. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя: [навч. посіб.] /О.В. Негодченко, В.М. Тертишник; МВС України. Юридична академія. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 2002. – 68 с.

6. Підгородинська А.В. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні: поняття та процесуальні форми / А.В. Підгородинська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 114–118.

7. Татаров О.Ю. Екстрадиція: деякі проблеми теорії і практики /О.Ю. Татаров //Науковий вісник Львівського державного ун-ту внутрішніх справ. – Кримінальний процесуальний кодекс України: структурно-логічні схеми і таблиці, типові бланки та зразки процесуальних документів: науково–практичний посібник / автор. кол.: Андреев Р.Г., Блажівський Є.М., Гошовський М.І. та ін. – К.: Алерта, 2012. – 736 с.

8. Тітко І. КПК України про міжнародне співробітництво: недоліки нормативної регламентації /І.Тітко //Вісник Національної академії правових наук. – Х.:Право, 2012, - № 2. – С. 247-258.

9. Уваров В.Г. Міжнародно-правові стандарти у кримінальному процесі України : монографія / В.Г. Уваров. – Х. : НікаНова, 2014. – 416 с.

10. Удалова Л.Д. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні: в питаннях і відповідях / Л.Д. Удалова, Д.П. Письменний,

О.Є. Омельченко, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, А.В. Форостяний. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 240 с.

11. Черноус Ю.М. Міжнародна правова допомога: зміст та питання удосконалення реалізації / Ю.М. Черноус // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 95–101.

Питання до заліку:

1. Поняття та сутність кримінального процесу, його завдання.
2. Поняття кримінальної процесуальної форми, її значення для кримінального провадження.
3. Співвідношення кримінального процесу з іншими галузями права та суміжними науками.
4. Система кримінального процесу. Стадії кримінального процесу, їх загальна характеристика.
5. Поняття кримінально-процесуальних функцій. Їх загальна характеристика.
6. Кримінальне процесуальне законодавство України.
7. Поняття засад (принципів) кримінального провадження, їх система та класифікація.
8. Правовий зміст верховенства права як загальної засади кримінального провадження.
9. Засада законності у кримінальному провадженні.
10. Рівність перед законом і судом як засада кримінального провадження.
11. Повага до людської гідності як засада кримінального провадження.
12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність як засада кримінального провадження.
13. Недоторканність житла чи іншого володіння особи як засада кримінального провадження.
14. Таємниця спілкування як засада кримінального провадження.
15. Невтручання у приватне життя як засада кримінального провадження.
16. Недоторканність права власності як засада кримінального провадження.
17. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як засада кримінального провадження.
18. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких як засада кримінального провадження та його реалізація.
19. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення як засада кримінального провадження.
20. Забезпечення права на захист як засада кримінального провадження та його реалізація.
21. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень як засада кримінального провадження.
22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості як засада кримінального провадження.
23. Безпосередність дослідження показань, речей і документів як

засада кримінального провадження.

24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності як засада кримінального провадження та його реалізація.

25. Принципи публічності та диспозитивності та їх реалізація у кримінальному провадженні.

26. Гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами як засада кримінального провадження.

27. Розумні строки як засада кримінального провадження.

28. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

29. Поняття і класифікація суб'єктів кримінального провадження.

30. Суд як орган правосуддя. Функції і повноваження суду.

31. Слідчий суддя у кримінальному провадженні: його функція та повноваження.

32. Прокурор, його функції і повноваження на різних стадіях кримінального провадження.

33. Органи досудового розслідування. Їх функції у кримінальному провадженні.

34. Повноваження керівника органу досудового розслідування, слідчого та оперативних підрозділів.

35. Підозрюваний, його права та обов'язки у кримінальному провадженні.

36. Обвинувачений, його права та обов'язки у кримінальному провадженні.

37. Поняття захисту в кримінальному процесі. Захисник, його процесуальне положення у кримінальному провадженні.

38. Випадки обов'язкової участь захисника у кримінальному провадженні.

39. Потерпілий, його права та обов'язки у кримінальному провадженні. Представник потерпілого.

40. Цивільний позивач і цивільний відповідач, їх права і обов'язки у кримінальному провадженні.

41. Підстави, умови і значення розгляду цивільного позову у кримінальному провадженні.

42. Свідок у кримінальному провадженні. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Права та обов'язки свідка, його відповідальність.

43. Експерт, спеціаліст, їх права та обов'язки у кримінальному процесі.

44. Заявник як суб'єкт кримінального провадження.

45. Процесуальні права та обов'язки понятих у кримінальному провадженні.

46. Поняття доказів у кримінальному провадженні. Класифікація доказів та її практичне значення.

47. Властивості доказів. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів. Визнання судом доказів недопустимими.

48. Доказування у кримінальному провадженні: поняття, мета, елементи та суб'єкти.

49. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

50. Процесуальні джерела доказів та їх характеристика.

51. Форми фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення: їх форма та зміст.

52. Поняття процесуальних строків, їх значення, класифікація та порядок обчислення.

53. Форми відшкодування шкоди, завданої злочином, у кримінальному провадженні.

54. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

55. Види заходів забезпечення кримінального провадження, їх класифікація та загальні правила застосування.

56. Характеристика заходів кримінального провадження, спрямованих на забезпечення явки особи: виклик, судовий виклик, привід.

57. Загальні положення про запобіжні заходи. Їх види, мета та підстави застосування.

58. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання.

59. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки.

60. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

61. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді застави.

62. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

63. Процесуальний порядок затримання особи. Види та строк затримання.

Питання до іспиту

1. Поняття та сутність кримінального процесу, його завдання.
2. Поняття кримінальної процесуальної форми, її значення для кримінального провадження.
3. Співвідношення кримінального процесу з іншими галузями права та суміжними науками.
4. Система кримінального процесу. Стадії кримінального процесу, їх загальна характеристика.
5. Поняття кримінально-процесуальних функцій. Їх загальна характеристика.
6. Кримінальне процесуальне законодавство України.
7. Поняття засад (принципів) кримінального провадження, їх система та класифікація.
8. Правовий зміст верховенства права як загальної засади кримінального провадження.
9. Законність у кримінальному провадженні.
10. Рівність перед законом і судом як засада кримінального провадження.
11. Повага до людської гідності як засада кримінального провадження.
12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність як засада кримінального провадження.
13. Недоторканність житла чи іншого володіння особи як засада кримінального провадження.
14. Таємниця спілкування як засада кримінального провадження.
15. Невтручання у приватне життя як засада кримінального провадження.
16. Недоторканність права власності як засада кримінального провадження.
17. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як засада кримінального провадження.
18. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких як засада кримінального провадження та його реалізація.
19. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення як засада кримінального провадження.
20. Забезпечення права на захист як засада кримінального провадження та його реалізація.
21. Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень як засада кримінального провадження.
22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості як засада кримінального провадження.
23. Безпосередність дослідження показань, речей і документів як засада кримінального провадження.
24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи

бездіяльності як засада кримінального провадження та його реалізація.

25. Принципи публічності та диспозитивності та їх реалізація у кримінальному провадженні.

26. Гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами як засада кримінального провадження.

27. Розумні строки як засада кримінального провадження.

28. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

29. Поняття і класифікація суб'єктів кримінального провадження. Поняття сторін кримінального провадження.

30. Суд як орган правосуддя. Функції і повноваження суду.

31. Слідчий суддя у кримінальному провадженні: його функція та повноваження.

32. Прокурор, його функції і повноваження на різних стадіях кримінального провадження.

33. Органи досудового розслідування. Їх повноваження у кримінальному провадженні.

34. Повноваження керівника органу досудового розслідування, слідчого та оперативних підрозділів.

35. Підозрюваний, його права та обов'язки у кримінальному провадженні.

36. Обвинувачений, його права та обов'язки у кримінальному провадженні

37. Поняття захисту в кримінальному процесі. Захисник, його процесуальне становище у кримінальному провадженні.

38. Випадки обов'язкової участь захисника у кримінальному провадженні.

39. Потерпілий, його права та обов'язки у кримінальному провадженні. Представник потерпілого.

40. Цивільний позивач і цивільний відповідач, їх права і обов'язки у кримінальному провадженні.

41. Підстави, умови і значення розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

42. Свідок у кримінальному провадженні. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Права та обов'язки свідка, його відповідальність.

43. Експерт, спеціаліст, їх права та обов'язки у кримінальному процесі.

44. Заявник як суб'єкт кримінального провадження.

45. Процесуальні права та обов'язки понятих у кримінальному провадженні.

46. Поняття доказів у кримінальному провадженні. Класифікація доказів та її практичне значення.

47. Властивості доказів. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів. Визнання судом доказів недопустимими.

48. Доказування у кримінальному провадженні: поняття, мета, елементи та суб'єкти.

49. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

50. Процесуальні джерела доказів та їх характеристика.

51. Форми фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення: їх форма та зміст.

52. Поняття процесуальних строків, їх значення, класифікація та порядок обчислення.

53. Форми відшкодування шкоди, завданої злочином, у кримінальному провадженні.

54. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

55. Види заходів забезпечення кримінального провадження, їх класифікація та загальні правила застосування.

56. Характеристика заходів кримінального провадження, спрямованих на забезпечення явки особи: виклик, судовий виклик, привід.

57. Загальні положення про запобіжні заходи. Їх види, мета та підстави застосування.

58. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання.

59. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у особистої поруки.

60. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у домашнього арешту

61. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді застави.

62. Процесуальний порядок обрання, продовження, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

63. Процесуальний порядок затримання особи. Види та строк затримання.

64. Процесуальний порядок початку досудового розслідування. Єдиний реєстр досудових розслідувань.

65. Поняття та види підслідності.

66. Підстави та процесуальний порядок об'єднання та виділення матеріалів кримінального провадження.

67. Строки досудового розслідування. Процесуальний порядок продовження строків досудового розслідування.

68. Слідчі (розшукові) дії: поняття, класифікація та вимоги до їх проведення.

69. Процесуальний порядок допиту.

70. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи.

71. Пред'явлення для впізнання: поняття, види, процесуальний порядок проведення.

72. Поняття та мета обшуку, види обшуку, процесуальний порядок проведення.

73. Огляд як слідча (розшукова) дія: мета, види, процесуальний порядок проведення.

74. Слідчий експеримент як слідча (розшукова) дія: мета та процесуальний порядок проведення.

75. Поняття та процесуальний порядок проведення освідування особи. Гарантії прав і законних інтересів особи при проведенні освідування.

76. Підстави та процесуальний порядок залучення експерта та проведення експертизи. Отримання зразків для експертизи.

77. Поняття та підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

78. Втручання у приватне спілкування при проведенні досудового розслідування кримінальних правопорушень: різновиди, процесуальний порядок проведення.

79. Контроль за вчиненням злочину як негласна слідча (розшукова) дія: форми, підстави та процесуальний порядок проведення.

80. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи як негласна слідча (розшукова) дія: мета та процесуальний порядок проведення.

81. Спостереження за особою, річчю або місцем та аудіо-, відео контроль місця як негласні слідчі (розшукові) дії: мета та процесуальний порядок проведення.

82. Підстави та процесуальний порядок повідомлення про підозру. Зміст повідомлення про підозру. Зміна повідомлення про підозру.

83. Підстави та порядок зупинення досудового розслідування. Відновлення досудового розслідування.

84. Форми закінчення досудового розслідування.

85. Закриття кримінального провадження як форма закінчення досудового розслідування. Підстави та процесуальний порядок.

86. Звільнення особи від кримінальної відповідальності як форма закінчення досудового розслідування. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності.

87. Відкриття матеріалів іншій стороні: значення, процесуальний порядок та правові наслідки невиконання.

88. Структура, зміст і значення обвинувального акту. Додатки до обвинувального акту.

89. Процесуальний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

90. Загальні положення судового розгляду.

91. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення.

92. Суть, значення і процесуальний порядок судового розгляду (судового слідства).

93. Судові дебати. Зміст виступу в них учасників судового розгляду. Останнє слово обвинуваченого (підсудного).
94. Процесуальний порядок постановлення вироку – акту правосуддя.
95. Вирок суду, його структура. Види вироків та особливості їх мотивування.
96. Провадження в суді присяжних.
97. Поняття апеляційного провадження та його загальна характеристика.
98. Строки і процесуальний порядок подання апеляцій на судові рішення. Доповнення, зміна, відкликання апеляцій, подання на них заперечень.
99. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції.
100. Види судових рішень суду апеляційної інстанції. Зміст ухвали суду апеляційної інстанції.
101. Сутність і завдання провадження в суді касаційної інстанції.
102. Учасники касаційного провадження, їх процесуальне становище. Строки та процесуальний порядок касаційного оскарження судових рішень.
103. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.
104. Рішення суду касаційної інстанції, їх види та особливості мотивування.
105. Підстави та порядок здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
106. Порядок кримінального провадження на підставі угод.
107. Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.
108. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
109. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
110. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
111. Виконання судових рішень у кримінальному провадженні: поняття, значення та процесуальний порядок.
112. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків, та порядок їх розв'язання.
113. Загальні засади та види міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО УСІХ ТЕМ

1. Багрій М., Луцик В. Процесуальне регулювання проведення слідчих (розшукових) дій, а також повідомлення про підозру: деякі проблеми законодавчого регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій// *Право України*. – 2017. - № 12. – С. 39-48.
2. Баулін О. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування / О. Баулін, О. Черняк // *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. – 2017. – № 4(16). – С. 12–19.
3. Беспалько І. Л. Визначення поняття загальних засад кримінального провадження / І. Л. Беспалько // *Підприємство, господарство і право*. – 2018. – № 5. – С. 242–247.
4. Беспалько І. Л. Деякі питання класифікації засад кримінального процесу України / І. Л. Беспалько // *Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 3-4 лют. 2017 р.* – Дніпро, 2017. – С. 80–84.
5. Вапнярчук В. В. Співвідношення понять «об'єкт» і «предмет кримінального процесуального доказування» / В. В. Вапнярчук // *Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр.* – Харків, 2017. – № 3. – С. 159–166.
6. Вапнярчук В. В. Щодо окремих питань підслідності, допустимості доказів та початку досудового розслідування / В. В. Вапнярчук // *Право та державне управління : зб. наук. пр.* – Запоріжжя, 2017. – № 1. – С. 107–115.
7. Взаємодія слідчого з іншими підрозділами під час досудового розслідування: навч. посібник / Р. І. Благута, А. І. Кунтій, А. Я. Хитра. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 204 с.
8. Волкотруб С. Г., Крушинський С. А., Луцик В. В., Нор В. Т., Слінько Д. С., Трубников В. М., Ханас Х. Р. Альтернативні способи вирішення спорів у кримінальному провадженні: навч. посібник / за ред. У. Гелльманн, В. В. Луцик. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управління та права, 2015. 203 с.
9. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України: монографія. 2-ге вид., перероб. і допов. Краматорськ: Каштан, 2015. 223 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні / О. Геселев // *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. – 2018. – № 1(17). – С. 30–43.
11. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2015. 711 с.
12. Докази та доказування у кримінальному провадженні: навч. посібник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 272 с.

13. Європейські стандарти прокурорської діяльності у кримінальному провадженні: навч. посібник / І. М. Козьяков, О. М. Толочко, Г. О. Ганова, О. С. Мазур, Є. О. Наливайко / за ред. І. М. Козьякова; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. К.: Нац. акад. прокуратури України, 2015. 227 с.

14. Збірник казусів з кримінального процесуального права України: навч.-метод. посіб. уклад.: Н. О. Турман, Н. М. Савчин, І. А. Бутирська. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2017. 79 с.

15. Каланча І. Судове провадження в системі оновленого кримінального процесу України// Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. - № С. 110-119.

16. Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій / О. В. Капліна // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 40–48.

17. Кокошко М. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх / М. Кокошко / Науковий часопис Національної академії прокуратури України – 2016. – № 2. – С.10-18.

18. Корнієнко М. Особливості кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості: український і зарубіжний досвід / М. Корнієнко / Підприємництво, господарство і право – 2017. – № 4. – С.159-165.

19. Кримінальний процес : навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін.]. – Харків : Право, 2019. – 298 с.

20. Кримінальний процес : підруч. / Бойко О.П., Гаркуша А.Г., Захарко А.В., Литвинов В.В., Рогальська В.В., Сербін М.М., Солдатенко О.А., Федченко В.М., Черняк Н.П./ кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. О.Ф. Кобзар. – У 2-х ч. Ч. 1. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017 – 337 с.

21. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2019. – 584 с

22. Кримінальний процес України [Текст] : практикум / І. В. Озерський, А. В. Боровик ; Київ. ін-т бізнесу і технологій. - Київ : Копі-Центр, 2016. - 99 с.

23. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: навч. посіб. / Л. Д. Удалова, М. А. Макаров, Ю.І. Азаров, С. О. Заїка, О. В. Кубарева, О. В. Римарчук, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, А. В. Форостяний, О. Ю. Хабло. Видання 5-те, переробл. і доповн. Київ, 2020. 497 с.

24. Кримінальний процес: навч. посібник для підгот. до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. Х.: Право, 2016. 286 с.

25. Кримінальний процес: навч. посібник для підгот. до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. Х.: Право, 2016. 286 с.
26. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.
27. Кримінально-процесуальна відповідальність: монографія / Р. М. Білокінь. К.: Кафедра, 2017. 429 с.
28. Крицька І. О. Окремі аспекти реалізації засади змагальності під час формування речових доказів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / І. О. Крицька // Форум права : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – № 5. – С. 89–95.
29. Кубальський В. Н. Повідомлення про підозру: правозастосовні аспекти // Кримінальне право та кримінальний процес № 1 (46). - 2017. С. 61-68.
30. Лобойко Л.М. Співвідношення стадій логічної і функціональної послідовності у кримінальному процесі / Л.М. Лобойко // Питання боротьби зі злочинністю. – 2015. – Вип. 29. – С. 99–108.
31. Лоскутов Т. О. Предмет регулювання кримінального процесуального права: монографія. К.: Юрид. світ, 2016. 413 с.
32. Лушпієнко В. Особливості допиту свідка на стадії судового розгляду в кримінальному процесі / В. Лушпієнко // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 263–267
33. Макаров М. А. Судовий контроль у кримінальному провадженні: монографія. К.: Центр учбової літ., 2016. 339 с
34. Маринів В. І. Деякі проблеми функціонування судів апеляційної інстанції щодо перегляду судових рішень у кримінальному провадженні / В. І. Маринів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2016. – Вип. 3, т. 2. – С. 107–110.
35. Мерцалов М. Ю. Колізійні питання апеляційного перегляду справ про оскарження бездіяльності слідчого, прокурора щодо невнесення відомостей до ЄРДР / М. Ю. Мерцалов // Молодий вчений. – 2017. – Т. 45. – №. 5. – С. 254–257.
36. Мирошниченко Т.М. Проблемні аспекти реалізації нормативного змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час кримінального процесуального доказування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. - Серія ПРАВО. Випуск 42. – С. 225-229.
37. Перепелиця С. І. Гарантії прав і законних інтересів потерпілого та підозрюваного в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення / С. І. Перепелиця, В. Колодчин // Вісник прокуратури. – 2016. – № 4. – С. 41–53.

38. Процесуальні документи прокурора у кримінальному провадженні: наук.-практ. посібник: у 2 т. / І. І. Присяжнюк, Ю. Г. Севрук, О. В. Геселев, М. С. Туркот, О. Р. Мала; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. К., 2016. Т. 1. Процесуальні документи прокурора під час досудового розслідування. 371 с.

39. Сірко Б. П. Нагляд прокурора за виконанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва: навч. посібник. Чернівці: Технодрук, 2016. 263 с.

40. Слободенюк В. Особливості спеціального досудового розслідування (in absentia) в кримінальному провадженні / В. Слободенюк. / Підприємництво, господарство і право – 2017. – № 4. – С.171-174

41. Судовий контроль під час досудового розслідування у кримінальному провадженні [Текст] : навч. посіб. для підгот. до заліку / [О. В. Капліна та ін.]. - Харків : Право, 2016. - 95 с.

42. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві : монографія / В. М. Трофименко. - Х. : ТОВ «Оберіг», 2016. - 304 с.

43. Туманянц А. Р. Окремі аспекти реалізації повноважень прокурора в кримінальному провадженні // Порівняльно-аналітичне право : електрон. наук. фах. вид. – Електрон. текст. дані. – 2016. – №4. – С. 256–258.

44. Фігурський В. Окремі проблемні питання перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі / В. Фігурський / Підприємництво, господарство і право – 2016. – № 8. – С.185-190.

45. Шапула В. Цільове призначення касаційного провадження у системі стадій кримінального процесу / В. Шапула // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 5. – С. 246–250

46. Шепітько І. І. Сутність судового розгляду (судового слідства) та його місце в системі кримінального провадження// Питання боротьби зі злочинністю. - Випуск 32. – 2016. – С. 218-233.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

Методичні вказівки та завдання до практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 081 «Право»

ПІВНЕНКО ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 7.41

Наклад _____ пр.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка